

Årsrapport 2015

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

1	LEDERS BERETNING	3
2	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	7
	Hovedtall	10
	Organisasjonskart	11
	Integreringen i Skandinavia	12
3	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	16
	Resultatkrav i tildelingsbrevet	18
	Rask bosetting av flykninger til kommunene	23
	Kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse	31
	Deltakelse og fellesskap	45
4	STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	63
	Nærmere omtale av vesentlige forhold ved styring og kontroll	64
	Rapportering på årets fellesføringer og andre forhold departementet har bedt IMDi rapportere særskilt på	66
5	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	75
6	ÅRSREGNSKAP	78

1

Leders beretning

LEDERS BERETNING

I 2015 har kommunene bosatt flere flyktninger enn noen gang tidligere. Med de økte asylankomstene som fant sted på høsten er forutsetninger i bosettings- og integreringsarbeidet endret.

Historisk høy bosetting

Det har vært en formidabel økning i bosetting av flyktninger de siste årene. Kommunene har mobilisert enormt, og vist at de har vilje og kapasitet til å bosette langt flere flyktninger enn tidligere. I 2015 ble det bosatt 11 342 flyktninger. Det er en økning på 46 prosent fra 2014, 73 prosent fra 2013, og 97 prosent fra 2012. Dette viser at kommunene tar ansvar og responderer på et økt behov for bosetting av flyktninger. Kapasiteten fortsetter å øke i 2016. Kommunene har i februar 2016 vedtatt 15 600 bosettingsplasser, en økning på nær 40 prosent fra 2015.

I løpet av 2015 gikk antallet bosettingsklare flyktninger i mottak ned fra ca. 5 000 flyktninger til ca. 3 500. Av de 3 500 som bodde i mottak ved årsskiftet var rundt 1 700 tildelt en kommuneplass. Det ble bosatt mange som hadde ventet lenge på bosetting i en kommune. Full utnyttelse av kommunenes kapasitet forutsetter et tilstrekkelig antall bosettingsklare flyktninger gjennom året. Dette innebærer at det alltid vil være et visst antall flyktninger i prosess for å få tildelt kommune.

IMDi har bidratt til at bosetting og integrering i økende grad er i ferd med å bli en normal del av kommunenes ansvar for velferdsoppgaver, på linje med oppgaver innen eldreomsorg, skole, barnehage og barnevern. Stadig flere kommuner planlegger langsiktig på feltet, og som et resultat av dette sier mange kommuner ja til alle eller flere flyktninger enn vi ber dem om å ta imot – 264 kommuner i 2015 mot 141 kommuner i 2014.

I tillegg til IMDis systematiske arbeid overfor kommunene, har IMDi også prioritert samarbeidet med KS og regionale statlige aktører i bosettingsarbeidet, blant annet Husbanken, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fylkesmennene. Fylkesmennene har god oversikt og kunnskap om kommunene, og samordner ulike tiltak og initiativ på tvers av kommunegrenser. I 2015 ble det satt i gang et pilotprosjekt om bosetting med fylkesmennene i Østfold og Hordaland. Målet med prosjektene er blant annet økt og raskere bosetting av flyktninger i kommunene i de respektive fylkene. IMDis erfaringer med forsøket så langt er gode, og samarbeidet med fylkesmennene har blitt viktigere i en rekke andre fylker i løpet av 2015.

I tillegg til IMDis tette oppfølging av kommunene, langsiktighet og planmessighet i arbeidet, samarbeidet med KS, og samarbeidet med Fylkesmannen, har høyere bosetting også sammenheng med økt politisk og offentlig oppmerksomhet, nasjonalt politisk lederskap, og ekstra stimuleringstilskudd til kommunene.

Mange deltar i kvalifisering, arbeid og utdanning

Også i 2015 har IMDi samarbeidet med kommunene for at flyktninger raskt skal komme i gang med opplæring, utdanning og arbeid, slik at de får bruke ressursene sine og

bidra til fellesskapet. Tilgang på et individuelt tilpasset introduksjonsprogram med tett oppfølging, effektive godkjenningsordninger og tidlig møte med ordinært arbeidsliv virker integreringsfremmende. Kommuner der en stor andel flyktninger kommer raskt over i arbeid eller utdanning blir gjerne mer positive til å øke bosettingen. Dette er særlig viktig i en tid med økt press på bosetting.

I 2015 var det flere deltakere i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger enn noen gang tidligere. Antallet har økt med hele 72 prosent de siste ti årene. Det var også flere kommuner som for første gang tilbød introduksjonsprogram. Foreløpige resultater for 2015 viser at 47 prosent av deltakerne i introduksjonsprogrammet gikk over i jobb eller utdanning rett etter endt program, omtrent på nivå med tidligere år.

Kommuner som arbeider systematisk og langsiktig med introduksjonsordningen oppnår bedre resultater. Det er IMDi erfaring at kommuner som tar i bruk fleksibiliteten som ligger i introduksjonsordningen, gjennom differensiering og individuelle planer, i større grad lykkes med å få flyktninger over i arbeid eller utdanning.

Både resultatene fra tilsyn med introduksjonsprogram og resultatene fordelt på kommunenivå har over tid vist at det er store forskjeller mellom kommunene. I 2015 har IMDi derfor jobbet med kompetanseheving og kunnskaps- og erfaringsdeling for kommunene. IMDi har særlig fulgt opp kommuner med mange deltakere og svake resultater fra introduksjonsprogrammet.

I løpet av 2015 har antallet kommuner med liten eller ingen erfaring med bosetting eller integrering av flyktninger økt. IMDi har prioritert å gi disse kommunene opplæring og oppfølging i deres arbeid, i tillegg til at det benyttes ulike arenaer for deling av kommunale erfaringer. Dette vil også være et satsningsområde i 2016.

Som et viktig ledd i et slikt kompetanseløft har KS startet effektiviseringsnettverk for integrering, med bidrag fra IMDi. Disse nettverkene skal gi kommunene et bedre grunnlag for å sette mål og styre arbeidet med kvalifisering av nyankomne innvandrere.

Digitalisering for effektiv integrering

I løpet av 2015 har vi nådd viktige milepæler i vårt digitaliseringsprogram, som utvikler nye IKT-løsninger for store deler av vårt arbeid. De nye løsningen skal støtte hele kjeden fra en flyktning har fått opphold til full deltakelse i samfunnet. I mars lanserte vi en ny digital versjon av Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), samt en ny løsning for behandling av norsktilskudd og et nytt supportsystem. Etter oppstart har vi jobbet kontinuerlig med forbedringer. Et forbedret register skal bidra til å gi et sterkere kunnskapsgrunnlag for målstyring av integreringsarbeidet, og en mer effektiv forvaltning.

IMDi er også kommet godt i havn med et prosjekt som gjør viktige nøkkeltall på integreringsfeltet lett tilgjengelig. Prosjektet har laget en interaktiv web-løsning der man enkelt skal finne relevante nøkkeltall og mer detaljerte tall om bosetting og integrering på kommunenivå. Statistikkverktøyet skal gi viktig styringsinformasjon til kommunene og bidra til et mer faktabasert integreringsarbeid. Dette blir en integrert del av det nye imdi.no, som lanseres tidlig 2016.

Mye av digitaliseringsarbeidet utføres av IMDi selv, og jeg er stolt av det våre medarbeidere har fått til på dette området, ved siden av alle våre ordinære oppgaver.

Samarbeid for bedre integrering

IMDi kan ikke løse bosettings- og integreringsoppgavene alene, og søker derfor tett samarbeid med ulike aktører innen stat, kommune, nærings- og samfunnsliv. De økte ankomstene av flyktninger har bidratt til langt større oppmerksomhet om bosetting- og integreringsoppgavene som hver enkelt sektor er ansvarlig for. IMDi prioriterer å følge opp dette samarbeidet.

I løpet av høsten 2015 tok IMDi initiativ til et samarbeid mellom velferdsdirektoratene, der vi blant annet har sett på hvilke roller og ansvar de ulike direktoratene har, og hvilke flaskehalser som det særlig bør samarbeides om. Dette arbeidet gir oss mulighet til gjensidig styrking av kunnskap og kompetanse om integrering, slik at alle velferdssektorer kan utføre sine samfunnsoppdrag på best mulig måte.

Den nye situasjonen har også skapt et stort folkelig engasjement for flyktninger. Bidrag fra frivillige lag og privatpersoner er viktigere enn noensinne slik at ventetiden i mottakene fylles med aktiviteter, og at de som får opphold raskere blir integrert i lokalsamfunnet. IMDi har gjennom flere år samarbeidet med store og viktige frivillige organisasjoner, som Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna, for å styrke integreringen i Norge. I 2015 har i tillegg inngått en samarbeidsavtale med Norges største frivillige organisasjon, Norges idrettsforbund.

Det har i 2015 vært et høyt arbeidspress for alle IMDis ansatte. Jeg er overbevist om at alt det gode arbeidet IMDis medarbeidere gjorde i 2015 gjør oss godt rustet til å møte oppgavene vi står overfor i 2016.

Geir Barvik
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

2

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

IMDis samfunnsoppdrag er å fremme like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn. Gjennom dette styrker IMDi innvandreres og deres barns muligheter til å delta og bidra i det norske samfunnet.

IMDi er et statlig forvaltningsorgan og kompetansesenter som skal iverksette og bidra til å utvikle regjeringens integreringspolitikk. IMDi har siden 2010 vært underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), men er fra 2016 overført til Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Direktoratet ble opprettet 1. januar 2006 og har 259 ansatte fordelt på i kontor Narvik, Trondheim, Gjøvik, Bergen, Kristiansand og Oslo.

Våre viktigste oppgaver er å:

- ◆ samarbeide med kommuner om bosetting, norskopplæring og grunnleggende kvalifisering av flyktninger og deres familiegjenforente
- ◆ følge opp introduksjonsloven
- ◆ forvalte viktige økonomiske virkemidler innenfor integrerings- og mangfoldsarbeidet
- ◆ være nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor
- ◆ følge opp tiltak i regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og ekstrem kontroll
- ◆ være en pådriver for offentlige tjenester som er tilpasset mangfoldet i befolkningen
- ◆ framskaffe kunnskap om integrering og gi innspill til politikktutvikling

IMDi samarbeider med kommunene

Integrering skjer lokalt på skoler, arbeidsplasser, i foreningslivet og nærmiljøet. Derfor er kommunene IMDis viktigste samarbeidspartnere.

Innvandringen gir kommunene et verdifullt tilfang av menneskelige ressurser, men byr også på utfordringer. IMDi jobber for å styrke kommunenes samfunnsplanlegging og utvikling av tjenester og forvaltning for en mer mangfoldig befolkning.

IMDi ber alle landets kommuner om å bosette flyktninger, og arbeider for at kommunene skal ha langsiktige planer for integrering og bosetting av flyktninger.

Noen av integreringstiltakene, som introduksjonsordningen, er rettet mot nyankomne innvandrere. Andre tiltak har en bredere målgruppe. Vi gir økonomiske tilskudd til kommunene og frivillige organisasjoner, samt råd og veiledning om hvordan tilskuddene kan ha størst mulig effekt.

IMDi samarbeider med sektormyndigheter

Alle statlige sektormyndigheter har ansvar for hele befolkningen, inkludert innvandrere og deres barn. IMDi's oppgave er å sikre sammenhengen mellom integreringspolitikken og andre politikkområder, for eksempel sysselsetting, utdanning og helse. IMDi skal være pådriver overfor sektormyndighetene, peke på problemstillinger og bidra med relevant kunnskap og kompetanse om integrering og mangfold. Ved å utvikle, dele og formidle kunnskap og kompetanse bidrar IMDi til at sektormyndighetene enkeltvis og samlet tilbyr tjenester som bidrar til integrering.

På regionalt nivå har IMDi samme oppgave – å bidra til at de ulike sektorene sammen kan jobbe for god integrering. Fylkesmannsembetene er i denne sammenhengen en viktig samarbeidsaktør for IMDi.

IMDi er et kompetansesenter

IMDi er regjeringens fagorgan på integrering og har en viktig funksjon i produksjon og formidling av kunnskap.

Ved å finansiere forskningsprosjekter, samle statistikk og foreta egne evalueringer og analyser, bidrar vi med forskningsbasert kunnskap om integrering og mangfold. Dessuten samler og utvikler vi praksisbasert kunnskap ved å dokumentere gode metoder og ordninger fra kommuner og relevante sektormyndigheter. I tillegg drifter IMDi Mangfolds- og migrasjonsbiblioteket, et spesialbibliotek for innvandring og integrering.

IMDi bidrar til kunnskapsdeling ved å tilrettelegge for læringsarenaer, møteplasser, nettverk og referansegrupper. IMDi har også utviklet nettsider tilrettelagt for bruk av kommuner i deres integreringsarbeid, med oppdatert statistikk på kommunenivå og eksempler og gode lokale løsninger for integrering.

IMDI I MEDIENE

IMDi har de siste årene opplevd en kraftig økning i medieomtalen. I 2015 ble IMDi omtalt i nesten 4 000 medieoppslag. Det er en økning på 67 prosent sammenlignet med 2014 og hele 300 prosent sammenlignet med 2011.

IMDi fikk rundt 500 henvendelser fra media i 2015 mot 170 i 2014, en økning på 200 prosent. Denne økningen skyldes i hovedsak økt oppmerksomhet om bosetting av flyktninger. Dette temaet utgjør rundt 60 prosent av IMDi's medieomtale. Mediedekningen av kvalifisering og integrering er også betydelig.

Mye av IMDi's informasjons- og formidlingsarbeid er rettet mot kommuner, og derfor er også en stor del av IMDi's mediearbeid rettet mot lokal- og regionalmedia. Selv om hoveddelen av IMDi's medieomtale kan leses i lokal- og regionalaviser, ser vi i økende grad at IMDi og vårt fagfelt omtales i riksaviser.

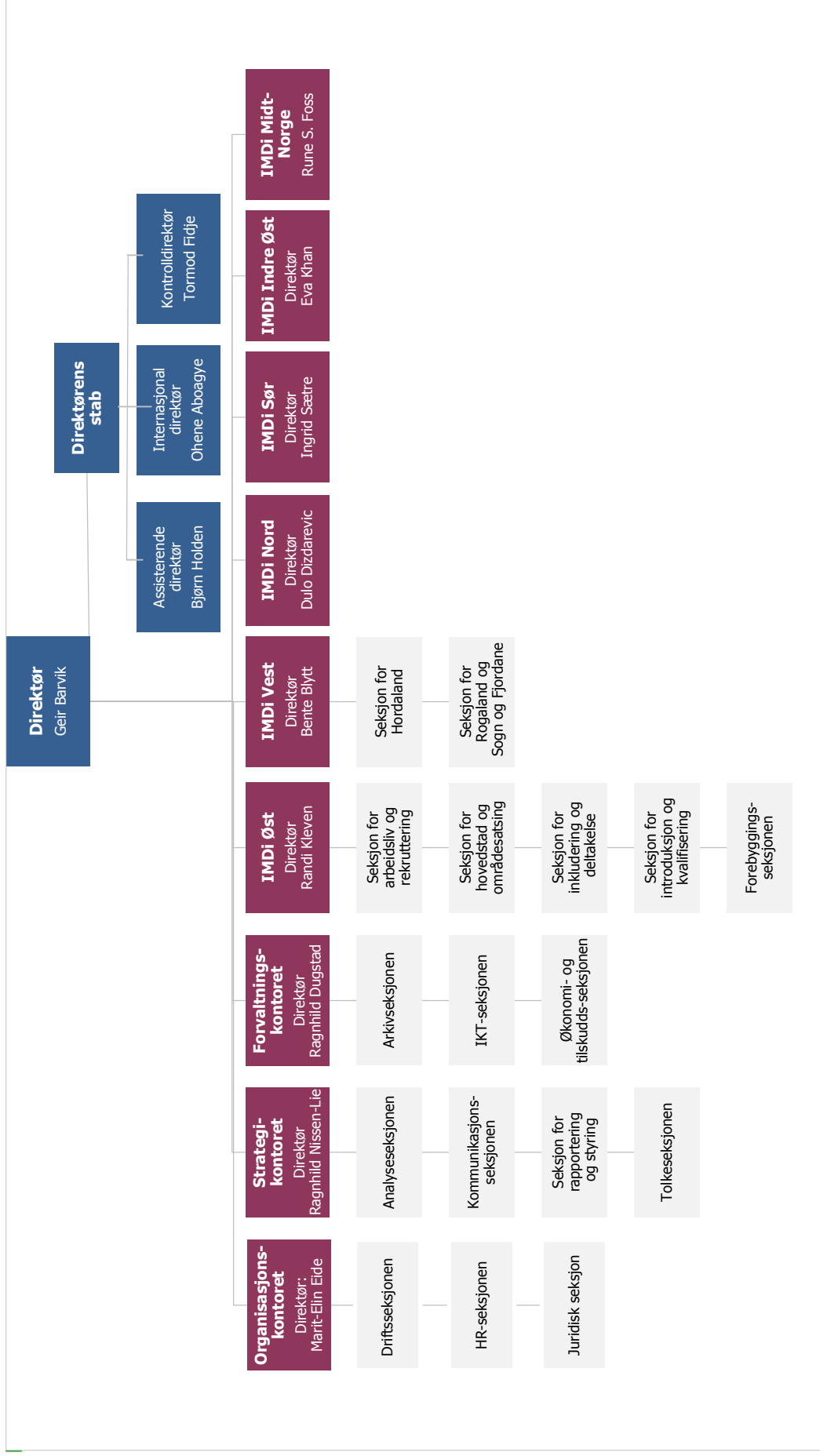
HOVEDTALL

		2013	2014	2015
Bosetting av flyktninger				
Bosetting flyktninger (totalt)	Antall	6 551	7 784	11 342
Overføringsflyktninger	Antall	958	1 264	2 365
Enslige mindreårige (under 18 år)	Antall	421	536	691
Enslige mindreårige (15-18 år)	Antall	345	453	571
Barn i familier	Antall	1 743	1 981	2 683
Flyktninger som venter i mottak (per 31.12)	Antall	5 443	4 939	3 479
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap				
Deltakere med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap registrert i NIR i løpet av året (per 31.12)	Antall	*	33 431	**
Deltakere (med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnsfag) som var i opplæring påfølgende halvår etter at de fikk vedtak om opphold (kohortene 2012-2013)	Antall	11 412	10 713	**
Introduksjonsprogrammet				
Personer som har rett og plikt til introduksjonsprogram	Antall	9 661	12 253	**
Deltakere i introduksjonsprogram (NIR)	Antall	10 907	10 841	**
Personer som avsluttet introduksjonsprogram (NIR)	Antall	3 132	3 189	**
Nøkkeltall fra årsregnskapet				
Årsverk	Antall	204	219	223
Samlet tildeling post 01-99	Kroner	7 467 605 909	8 275 162 400	9 916 330 000
Utnyttelsesgrad post 01-99	Prosent	97	95	99
Driftsutgifter	Kroner	193 627 388	204 904 645	205 193 486
Lønnsandel av driftsutgifter	Prosent	62	65	72
Lønnskostnader per årsverk	Kroner	592 156	608 553	662 181

* Ikke målt i 2013

** Tall fra NIR er ikke tilgjengelig. Se faktaboks *Foreløpige tall fra NIR*, i del 3 *Kvalifisering og bruk av innvandrenes kompetanse*

ORGANISASJONSKART

INTEGRERINGEN I SKANDINAVIA

Hvordan går det med integreringen av innvandrere i Norge? I årets overordnede analyse på integreringsfeltet ser vi på hvordan det går med integreringen i Norge sammenlignet med Sverige, Danmark og EU.

Grunnlaget for analysen er OECDs indikatorer for integrering. I 2015 publiserte OECD en omfattende sammenligning av hvordan det går med integreringen i alle EU- og OECD-land, målt etter 34 ulike indikatorer¹.

Vi har valgt ut noen av disse indikatorene, innenfor områdene arbeidsmarked, utdanning og levekår. Et eget kapittel er viet integrering av unge med innvandrerbakgrunn. For å forstå forskjeller i integrering mellom de ulike landene har vi også analysert hvor stor innvandringen har vært og hvordan sammensetningen av innvandrere er og har forandret seg i de ulike landene over tid.

Analysen i sin helhet er publisert som et vedlegg til årsrapporten². Her oppsummerer vi hovedfunnene.

Migrasjon

Innvandringen til de skandinaviske landene har økt betydelig de siste ti årene. Siden 2007 har innvandringsraten³ i alle de skandinaviske landene vært høyere enn gjennomsnittet for EU.

- ◆ Norge har hatt den aller høyeste innvandringsraten i Skandinavia, og også blant de høyeste i Europa. Dette skyldes i hovedsak stor arbeidsinnvandring fra Polen og Baltikum, men også Sverige.
- ◆ Innvandrere er overrepresentert i aldergruppen 25-45 år, sammenlignet med befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn. Dette gjelder både i Skandinavia og i EU.
- ◆ I siste halvdel av 2015 økte asyltilstrømmingen til hele Europa dramatisk. I hele EU ble det registrert mer enn en million asylsøkere i 2015. Bare i Norge kom det 31 000 personer for å søke asyl, i Sverige 162 000 og i Danmark 21 000.

Integrering på arbeidsmarkedet

Arbidsmarkedet er en sentral arena for innvandrernes integrering i samfunnet. Arbeid har betydning for den enkeltes muligheter til deltakelse, selvrealisering og forsørgelse, og bidrar til å øke både den individuelle og kollektive velferden.

- ◆ Norge har høy sysselsetting både blant innvandrere og i resten av befolkningen, sammenlignet med Sverige, Danmark og EU-landene. Blant europeiske OECD-land er det kun tre land som har høyere sysselsetting blant innvandrere enn Norge (Island, Sveits, og Luxemburg).
- ◆ Norge skiller seg ut med særlig høy sysselsetting blant innvandrerkvinner, med nær 66 prosent sysselsatte. I EU er den gjennomsnittlige andelen sysselsatte blant

¹ *Indicators of immigrant integration 2015: Settling in*, OECD Publishing, Paris

² *Integrering i Skandinavia*, IMDi-rapport 2016

³ Innvandring i forhold til befolkningsstørrelse

innvandrerkvinner 54, altså nær 12 prosentpoeng lavere enn i Norge. Også sammenlignet med Sverige og Danmark er sysselsettingen i Norge høy blant innvandrerkvinner, nesten 7 prosentpoeng høyere enn i Sverige og 6 prosentpoeng høyere enn i Danmark. Blant innvandremenn i Norge er om lag 75 prosent sysselsatt. Det er 5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i EU.

- ◆ Når vi ser på differansen i sysselsetting blant innvandrere og resten av befolkningen, endrer dette bildet seg noe. Sysselsettingsnivået i de fleste land i Europa er mye lavere enn i de skandinaviske landene. Dette bidrar til at gapet i sysselsetting mellom majoritet og minoritet i mange land er mindre enn det vi finner i Norge, Sverige og Danmark.
- ◆ Innvandrere med lav utdanning har mye lavere deltakelse i arbeidsmarkedet enn innvandrere med høy utdanning. Norge er det landet i Skandinavia som har høyest sysselsetting blant lavt utdannede innvandrere.
- ◆ Sammenlignet med Sverige, Danmark og EU-landene, har Norge den laveste ledigheten både blant innvandrere og folk uten innvandrerbakgrunn.
- ◆ I alle de skandinaviske landene er det likevel nesten dobbelt så stor sjanse for å være arbeidsledig dersom du er innvandrer. Sverige skiller seg ut med svært høy arbeidsledighet blant lavt utdannede innvandrere. Andelen ledige i denne gruppa er mer enn dobbelt så høy som i Norge, 13 prosent i Norge mot 27 i Sverige.
- ◆ I alle de skandinaviske landene er andelen overkvalifiserte blant personer uten innvandrerbakgrunn lav (ca. 10 prosent). Av høyt utdannede innvandrere i arbeid i Norge, har 31 prosent en jobb de er overkvalifisert for. Andelen overkvalifiserte innvandrere i Sverige er på nivå med Norge, mens andelen i Danmark er en del lavere, 24 prosent. I snitt i EU er det litt høyere andel overkvalifiserte innvandrere enn i Norge og Sverige, 33 prosent.
- ◆ Andelen overkvalifiserte innvandrere synker markant med økende botid i Norge og Sverige.

Utdanning og kvalifisering

Hva slags utdanning, kvalifikasjoner og kognitive ferdigheter man har eller tilegner seg, har stor betydning for hvordan man finner sin plass og tilpasser seg i et nytt samfunn.

- ◆ I EU er det flere innvandrere som kun har grunnskole enn som har høy utdanning. I aldersgruppen 15-64 år har 36 prosent ungdomsskole som høyeste fullførte utdanning, mens 26 prosent har utdanning på høyskole og universitetsnivå.
- ◆ I de skandinaviske landene er utdanningsnivået høyere, både blant innvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn. I Sverige og Danmark er mer enn hver tredje innvandrer høyt utdannet. Norge har høyest andel innvandrere med høy utdanning, med 37 prosent.
- ◆ Utdanningsnivået blant innvandrere er høyere nå enn for ti år siden. Denne utviklingen finner vi i alle de skandinaviske landene, men også i de fleste EU-land.
- ◆ Både i Skandinavia og EU har innvandrere dårligere leseferdigheter enn andre. Om lag 30 prosent av innvandrerne i utvalgte EU-land⁴ har dårlige leseferdigheter, det vil

⁴ Gjennomsnitt av 16 EU-land, OECD/European Union (2015) *Indicators of immigrant integration 2015: Settling in*, OECD Publishing, Paris, s. 135

si på nivå 1 eller lavere. Blant personer som ikke har innvandret⁵ er andelen om lag 15 prosent.

- ◆ Lesferdighetene blant innvandrere er dårligere i Norge, Sverige og Danmark enn i EU. Blant personer som ikke har innvandret er derimot leseferdighetene høyere i Skandinavia enn i EU. Lesferdighetene blant innvandrere blir bedre med økt botid og i betydelig større grad i Skandinavia enn i EU.
- ◆ I Norge har høyt utdannede innvandrere i gjennomsnitt så vidt bedre leseferdigheter enn ikke-innvandrere med ungdomsskole som høyeste fullførte utdanning.
- ◆ Skandinavia skiller seg ut med svært høye andeler i aldersgruppen 25-64 som har deltatt i utdanning/opplæring det siste året, både blant innvandrere og andre. Norge er det OECD-landet med aller høyest deltakelse i opplæring og utdanning blant innvandrere i denne aldersgruppen.

Levekår

Levekår handler om hvilke betingelser, sosiale og økonomiske, som legger føringer på våre handlinger og levemåte.

- ◆ Inntektsnivået er generelt høyere i Norge, enn i de andre skandinaviske landene, og høyere i Skandinavia sammenlignet med gjennomsnittet i EU. Også blant innvandrere er inntektsnivået høyere i Norge, enn i Sverige, mens innvandrere i Danmark har et inntektsnivå på linje med innvandrere i EU-landene sett under ett.
- ◆ Inntektsforskjellene er større blant innvandrere enn andre. Norge er et av landene i Europa hvor inntektsforskjellene er minst, både blant innvandrere og andre. Danmark er et av landene i Europa med størst inntektsforskjeller blant innvandrere, men hvor inntektsforskjell blant ikke-innvandrere er liten.
- ◆ Innvandrerhusholdninger både i Skandinavia og i EU har langt større sjanse for å befinne seg under fattigdomsgrensa enn husholdninger uten innvandrere. Det er likevel forskjell mellom de skandinaviske landene. Andelen fattige innvandrere er lavest i Norge og Sverige, og høyere i Danmark (og EU). Norge er også det landet hvor andelen fattige er lavest blant husholdningene uten innvandrere (11 prosent), mens tilsvarende andel i Sverige og Danmark og EU er mellom 14-16 prosent.
- ◆ I Norge, Sverige og Danmark er risikoen for barnefattigdom generelt lav sammenlignet med EU. Barn som vokser opp i innvandrerhusholdninger har imidlertid mye større sjanse for å være under fattigdomsgrensa enn andre barn. I Norge er det fire ganger så stor risiko for at barn med innvandrerforeldre er fattige, sammenlignet med barn som har foreldre som er født i Norge.

Integrering av unge med innvandrerbakgrunn

Hvordan barn av innvandrere klarer seg i skole, utdanning og senere i arbeidsliv omtales gjerne som lakmustesten på om integreringen av innvandrere er vellykket.

⁵ «Personer som ikke har innvandret» refererer til OECDs kategori «Native born», som er alle som ikke selv har innvandret. Kategorien inkluderer altså både personer uten innvandrerbakgrunn og personer med innvandrede foreldre.

Analysen i denne rapporten viser:

- ◆ Unge med innvandrerbakgrunn utgjør en stadig større andel av unge i både Skandinavia og EU. I Sverige utgjør barn av innvandrere og unge som har innvandret en tredjedel av dem i alderen 15-34 år. I Norge har 28 prosent av alle mellom 15 og 34 innvandrerbakgrunn.
- ◆ Leseferdighetene er gjennomgående høyere i Skandinavia enn i EU for unge uten innvandrerbakgrunn.⁶ Unge med innvandrerbakgrunn har dårligere leseferdigheter enn unge uten innvandrerbakgrunn. Forskjellene er større i de skandinaviske landene enn i EU. Spesielt har unge som selv har innvandret betydelig lavere leseferdigheter. Unge med to innvandrerforeldre har bedre leseferdigheter enn dem som selv har innvandret, men ikke på nivå med unge uten innvandrerbakgrunn. Unge med en utenlandsfødt forelder har like gode leseferdigheter som unge uten innvandrerbakgrunn.
- ◆ Sysselsettingen blant unge i aldersgruppen 15-34 år uten innvandrerbakgrunn er høyere i Norge og Sverige, sammenlignet med Danmark og EU. Menn har noe høyere sysselsetting enn kvinner, både blant unge med og uten innvandrerbakgrunn, men forskjellene er mindre enn i hele aldersgruppen 15-64 år. I både Norge, Sverige og Danmark er det høyest sysselsetting blant unge uten innvandrerbakgrunn og blant unge med én utenlandsfødt forelder. Unge med to utenlandsfødte foreldre har betydelig lavere sysselsetting enn unge uten innvandrerbakgrunn. I Sverige og gjennomsnittlig i EU er differansene både blant menn og kvinner ca. 10-12 prosentpoeng, i Norge ca. 15 prosentpoeng, og i Danmark om lag 20 prosentpoeng.

Konklusjon

Ved å sammenligne resultater på en rekke indikatorer kan vi få et inntrykk av hvordan det går med integreringen av innvandrere i Norge sammenlignet med andre land. Analysene her tyder på at integreringen i Norge går bra, både sammenlignet med Sverige, Danmark og EU. Innvandreres utdanningsnivå i Norge er høyt, og utdanningsnivået har blitt bedre over tid. Sysselsettingen blant innvandrere er høyere i Norge enn i de andre skandinaviske landene og EU. Det samme gjelder inntektsnivået, justert for kjøpekraft.

Det er stor variasjon mellom ulike grupper av innvandrere. Mye av forklaringen på at Norge skårer høyt på mange av integreringsindikatorerne er at vi i løpet av de siste ti årene har hatt sterk økonomisk vekst og høy etterspørsel etter arbeidskraft. Dette har bidratt til en endret sammensetning av innvandrerbefolkningen, der arbeidsinnvandrere utgjør en større andel enn tidligere. Også etablerte innvandrergrupper i Norge har bedret sin situasjon på arbeidsmarkedet.

Analysen viser at det fremdeles er stort gap mellom majoritet og minoritet på viktige samfunnsområder. Mange innvandrere, selv blant de med høy utdanning, har ganske dårlige leseferdigheter på norsk. Dette gjelder også norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Mange barn med innvandrerforeldre vokser opp i hjem med lav inntekt. Risikoen for marginalisering er også vesentlig høyere blant unge med innvandrerbakgrunn, sammenlignet med unge uten innvandrerbakgrunn.

⁶ Viser til resultater i PIAAC for gruppen "Native-born offspring of native-born" i alderen 16-34. *Indicators of immigrant integration 2015: Settling in*, OECD Publishing, Paris

3

Årets aktiviteter og resultater

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

IMDis viktigste virkemidler for å gjennomføre våre oppdrag er kunnskap og kunnskapsutvikling, dokumentasjon, erfaringsdeling, informasjon og holdningsskapende arbeid. I tillegg forvalter vi økonomiske virkemidler som tilskuddsordninger, prosjektmidler og utviklings- og forskningsmidler.

Kommunene er den viktigste målgruppen og samarbeidspartneren til IMDi. Andre målgrupper er bl.a. næringsliv og arbeidsgivere, statlige organ på både direktoratnivå og lokalt nivå, ulike organisasjoner, nyankomne innvandrere og mer etablerte innvandrergupper, innbyggerne generelt og personer i utlandet som skal bosette seg i Norge.

I dette kapitlet gjør vi rede for hvilke resultater arbeidet vårt har gitt i 2015. Utgangspunktet for redegjørelsen er de målene og resultatkravene som BLD ga IMDi i tildelingsbrevet for 2015.

Vi har organisert kapitlet etter tre hovedtemaer for IMDis arbeid:

- ◆ rask bosetting av flyktninger til kommunene
- ◆ kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse
- ◆ fremme deltakelse og fellesskap

RESULTATKRAV I TILDELINGSBREVET

Resultatkrav	Resultat 2013	Resultat 2014	Krav 2015	Resultat 2015	Kommentarer
Delmål 1: Rask bosetting av flyktninger til kommunene					
R 1.1 Andel flyktninger som bosettes innen 6 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	50 %	49 %	55 %	51 %	Resultatkrav er ikke innfridd. Ventetid over 6 måneder skyldes mangel på bosettingsplasser
Andel flyktninger som bosettes innen 12 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	83 %	77 %	100 %	78 %	2 454 av de bosatte i 2015 hadde ventet i mer enn ett år etter at de fikk opphold
R 1.2 Andel enslige mindreårige som bosettes innen 3 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	77 %	65 %	80 %	24 %	Antallet enslige mindreårige (mellom 15-18 år) som ventet på bosetting har økt fra 197 til 406 i løpet av 2015. Dette skyldes en økning i ankomster
Andel enslige mindreårige som bosettes innen 6 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	96 %	94 %	100 %	75 %	157 av de enslige mindreårige som ble bosatt i 2015 hadde ventet i mer enn 6 måneder etter at de fikk opphold. Ved årsskiftet hadde 20 enslige mindreårige (15-18 år) i mottak allerede ventet 6 måneder eller mer
R 1.3 Antall bosettingsplasser kommunene fatter vedtak om	6 589	8 077	10 000	11 719	IMDi anmodet kommunene om å bosette 11 185 flyktninger. Kommunene fattet vedtak om flere plasser enn anmodningen, særlig i etterkant av brev fra statsråden til kommunene
R 1.4 Ventetid for flyktninger fra vedtak om opphold til flyktningen er søkt ut til en kommune (vedtak om bosettingskommune)	5,5 md.	6,3 md.	2 md.	6,9 md. ⁷	Det har vært en restanse med mange lengeventende over flere år som følge av mangel på tilstrekkelig antall bosettingsplasser. Restansen er kraftig redusert i 2015, noe som har bidratt til økning i ventetid fra vedtak til utsøking
R 1.5 Antall kommuner som fatter flerårige vedtak om bosetting skal øke fra 262 til 300	-	262	300	343	IMDi har valgt å anmode kommunene for perioder på flere år, for å forankre langsiktig planlegging i kommunene
R 1.6 IMDi skal dokumentere og formidle god praksis i kommunenes planlegging og gjennomføring av bosettingsarbeidet	-	-	Dokumentere og formidle		Se <i>Bosetting av flyktninger</i> i del 3

⁷ Oppgitte ventetider gjelder bosetting fra mottak. Dersom en ser på ventetid fra vedtak til utsøking for alle bosatte, var ventetiden 5,8 måneder.

Resultatkrav	Resultat 2013	Resultat 2014	Krav 2015	Resultat 2015	Kommentarer
Delmål 2: Rask overgang til arbeid eller utdanning for nyankomne innvandrere					
R 2.1 Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som starter i opplæring innen seks måneder	83 % ⁸	83 % ⁹	90 %	-	Tall fra NIR er ikke tilgjengelig
R 2.2 Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som oppfyller sin plikt innen fristen på tre år	89 % ¹⁰	88 % ¹¹	90 %	-	Tall fra NIR er ikke tilgjengelig
R 2.3 Andel deltakere i introduksjonsprogram som er i arbeid eller utdanning året etter avsluttet program	62 % ¹²	62 % ¹³	70 %	-	Tall fra SSB publiseres senere i 2016
R 2.4 Antall kommuner der introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap gis i sammenheng med ordinær utdanning	-	-	Skal øke	-	IMDi har ikke tallgrunnlag for å kunne rapportere på dette
R 2.5 IMDi skal dokumentere og formidle god praksis, herunder erfaringer og resultater av kommunale utviklingsmidler	-	-	Dokumentere og formidle	-	Se <i>Kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse</i> i del 3
Delmål 3: God bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet					
R 3.1 Andel deltakere i <i>Jobbsjansen</i> som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program	60 %	55 %	60 %	-	Resultater for 2015 vil foreligge i april 2016. Resultater for 2014, se <i>Kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse</i> i del 3
R 3.2 Antall kommuner/ fylkeskommuner som styrker tilbudet om veiledning av etablerere med innvandrerbakgrunn	-	5	Skal øke	4	Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3

⁸ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2012 og som startet opplæring innen utgangen av påfølgende halvår

⁹ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2013 og som startet opplæring innen utgangen av påfølgende halvår

¹⁰ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2010

¹¹ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2011

¹² Personer som avsluttet introduksjonsprogram i 2012 og deres status på arbeidsmarkedet i 2013

¹³ Personer som avsluttet introduksjonsprogram i 2013 og deres status på arbeidsmarkedet i 2014

Resultatkrav	Resultat 2013	Resultat 2014	Krav 2015	Resultat 2015	Kommentarer
Delmål 4: Innvandrere deltar i demokrati og samfunnsliv					
R 4.1 Antall samarbeidstiltak og arenaer hvor frivillige organisasjoner og kommuner deltar	676 tiltak, 89 % i samarbeid mellom to eller flere aktører	583 tiltak, 92 % i samarbeid mellom to eller flere aktører	Skal øke	-	Årsrapport for tilskuddsordningene til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet i 2015 oversende JD i juni 2016. Om resultater for 2014, se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
R 4.2 Andel medlemmer med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjoner som IMDi har avtaler med	-	-	Skal øke	-	Kan ikke måles, se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
Delmål 5: Offentlige tjenester tilpasset mangfoldet i befolkningen					
R 5.1 Antall tolker i Nasjonalt tolkeregister	1 284 tolker, hvorav 60 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 300 tolker, hvorav 64 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 450 tolker, hvorav 65 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 450 tolker, hvorav 64 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
R 5.2 Antall kommuner og statlige etater der bruken av Nasjonalt tolkeregister inngår i retningslinjer for bruk og bestilling av tolk	-	24	Skal øke	78	Tall fra Kommuneundersøkelsen 2015, se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3

SÆRLIGE OPPDRAG

Oppdrag	Kommentar
O 2.1 IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet om å implementere den reviderte utgaven av rundskriv A 27-2007 (nåværende rundskriv Q-27/2015) <i>Samarbeid mellom kommunen og velferdsetaten om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere i kommunene</i>	Rundskrivet er sentral del i samarbeidsavtalene mellom IMDi regionkontor og NAV fylke
O 4.1 IMDi skal planlegge og iverksette tiltak for å stimulere til økt valgdeltakelse blant personer med innvandrers-bakgrunn ved kommune- og fylkestingsvalget 2015	Gjennomført. Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
O 4.2 Den helhetlige rapporteringen på kap. 821, post 71 skal inneholde analyser og vurderinger av om måloppnåelsen (delmål 4) er nådd, og hvordan den eventuelt kan bedres. Oppdraget vil konkretiseres i samråd med IMDi	Rapport ble oversendt 1. juni 2015. Følger også som vedlegg 3 til årsrapport 2015
O 4.3 Departementet skal arrangere regjeringens nasjonale dialogkonferanse 2015. IMDi skal bidra i dette arbeidet, og ha ansvar for å arrangere regionale innspillmøter med lokale innvandrersorganisasjoner med flere	Regionale innspillmøter avholdt. Rapport fra dialogkonferansen oversendt 11.02.16
O 5.1 IMDi skal oppsummere erfaringer/kunnskap om hvordan IMDi samarbeid med kommunene bidrar til at tjenestene i kommunene blir bedre for en mangfoldig befolkning	IMDi har prioritert arbeidet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, med gjennomgang av det lokale og regionale arbeidet, se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3.
O 5.2 IMDi skal bidra til å styrke kompetansen til minoritetsrådgivere i skolene i å snakke med ungdom om vold og seksuelle overgrep, jf. tiltak 39 i tiltaksplanen <i>En god barndom varer livet ut</i>	Relevante kurs/tilbydere av kompetanseheving er kartlagt. Planlagt gjennomført i løpet av 2016
IMDi skal samarbeide med fylkesmannsembetene i Hordaland og Østfold om forsøk med bosetting, jf. tildelingsbrevet for 2015	Se <i>Bosetting av flykninger</i> i del 3
Samarbeid om bedre koordinerte tjenester for utsatte barn og unge under 24 år (<i>0-24 samarbeidet</i>). Felles oppdrag til Udir, AVdir, Bufdir, Hdir og IMDi, jf. tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2015	Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
Tiltaksplanen <i>En god barndom varer livet ut</i> . IMDi skal samarbeide med og rapportere til Bufdir i arbeidet med oppfølging av tiltak, jf. tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2015	Status på arbeidet med enkelttiltakene i planen publiseres på www.bufdir.no/vold/Status_vold
Tiltak 4: Utarbeide veileder for kommunene for bruk av foreldreveiledningsprogramme	IMDi og Bufdir har i 2015 igangsatt planlegging av tiltak som iverksettes i 2016 og 2017
Tiltak 7: Videreføre støtten til kurset mødre som veiledere	IMDi har gitt støtte til MiRA-senteret som har arrangert kurs og andre aktiviteter
Tiltak 8: Styrking av forsøk med gratis kjernetid i barnehage	Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
Tiltak 39: (Se O 5.2 over) Styrke kompetansen til minoritetsrådgivere i skolene i å samtale med ungdom om vold og seksuelle overgrep	Planlagt gjennomført i løpet av 2016
Oppdrag i <i>Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)</i> , jf. tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2015	
Tiltak 16: Integreringsrådgivernes kunnskapsrapportering skal systematiseres	Se vedlegg 1A
Tiltak 17: Kunnskapsoppsummering og strategi for kunnskapsutvikling	Gjennomført. Strategi ble overlevert i desember 2015. Se vedlegg 1A
Utarbeide beredskapsplan for bosetting, jf. tillegg nr. 6 til tildelingsbrevet for 2015	Beredskapsplan oversendt 22.12.15

Oppdrag	Kommentar
<p>Kompetanseheving av programrådgivere i introduksjonsordningen, jf. tillegg nr. 6 til tildelingsbrevet for 2015:</p> <p>Planlegge et opplegg for kompetanseheving og informasjons-spredning til programrådgivere i introduksjonsordningen med flere (<i>Oppdrag 1</i>)</p> <p>Starte arbeidet med å utrede et mer omfattende kompetanse-hevingsprogram, som skal starte opp fra 2017 (<i>Oppdrag 2</i>)</p>	<p>Gjennomført. Oversendt 23.11.2015</p> <p>Gjennomført. Oversendt 21.12.2015</p>
Koordinere og videreutvikle samarbeidet med NHO om introduksjonsprogrammet, jf. tillegg nr. 7 til tildelingsbrevet for 2015	Se <i>Kvalifisering og bruk av innvandrernes kompetanse</i> i del 3
Utredning om gjennomføring av kompetansekartlegging ved uttak av kvoteflyktninger og i asylmottak av asylsøkere som har fått oppholdstillatelse, jf. tillegg nr. 8 til tildelingsbrevet for 2015	Gjennomført. Rapport oversendt BLD 18.12.2015
Utviklingsprogram for videre områderettet innsats i Groruddalen 2017-2016, jf. tillegg nr. 9 til tildelingsbrevet for 2015. IMDi skal bidra inn i arbeidet med programbeskrivelsen	Ferdigstilles andre kvartal 2016
Melding til Stortinget om integreringspolitikk, jf. tillegg nr. 9 til tildelingsbrevet for 2015. IMDi skal bidra inn i arbeidet	Ferdigstilles våren 2016
IMDi skal drifte en nettside som skal gi samlet oversikt over muligheter til å bidra og delta som frivillig i arbeidet med mottak og integrering av asylsøkere og flyktninger, jf. tillegg nr. 9 til tildelingsbrevet for 2015	Gjennomført. Se http://imdi.no/hjelpflyktninger

<i>Oppdrag gitt tidligere år:</i>	
<p><i>Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse</i>, jf. tillegg nr. 5 til tildelingsbrevet for 2013</p> <p>Tiltak 5: Kompetanseheving om godkjenningsordninger for programrådgivere i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere</p> <p>Tiltak 9: Tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn</p> <p>Tiltak 17: Tilskudd til regionale etablerersentre for innvandrere</p>	<p>IMDi utarbeidet kurs for programrådgivere og e-læringsprogram. Gjennomført og ferdigstilt i 2015</p> <p>IMDi har gitt tilskudd til syv organisasjoner/virksomheter. Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3</p> <p>IMDi har gitt tilskudd til fire prosjekter. Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3</p>
IMDi skal ha den praktiske og administrative oppfølgingen av BLDs samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i <i>Groruddalssatsingen</i> og for <i>Oslo-Sør-satsingen</i>	Se <i>Deltakelse og fellesskap</i> i del 3
<i>Områdesatsing i indre Oslo øst</i> , jf. Tillegg nr. 2 til tildelingsbrevet for 2014. IMDi gis ansvaret for å forvalte midlene	Midlene er utbetalt og prosjektet gjennomført
Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid – oppdrag fra BLD 17.06.2014 (varslet i tillegg nr. 3 til tildelingsbrevet for 2013)	Gjennomført i henhold til oppdraget
IMDi skal få gjennomført en kunnskapsoppsummering om introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2014	Fafo utarbeidet rapporten <i>Ti års erfaringer: En kunnskapsstatus om introduksjonsprogram og norskopplæring for innvandrere</i> på oppdrag fra IMDi (2015:26)

RASK BOSETTING AV FLYKTNINGER TIL KOMMUNENE

En god start i en kommune er viktig for flyktninger som får opphold i Norge. Rask og tilrettelagt overgang fra mottak til fast bopel, og arbeid eller utdanning, er viktig fordi det gir grunnlag for god integrering. IMDi samarbeider med regional stat, KS og bosettingskommunene for å legge til rette for rask bosetting i en kommune

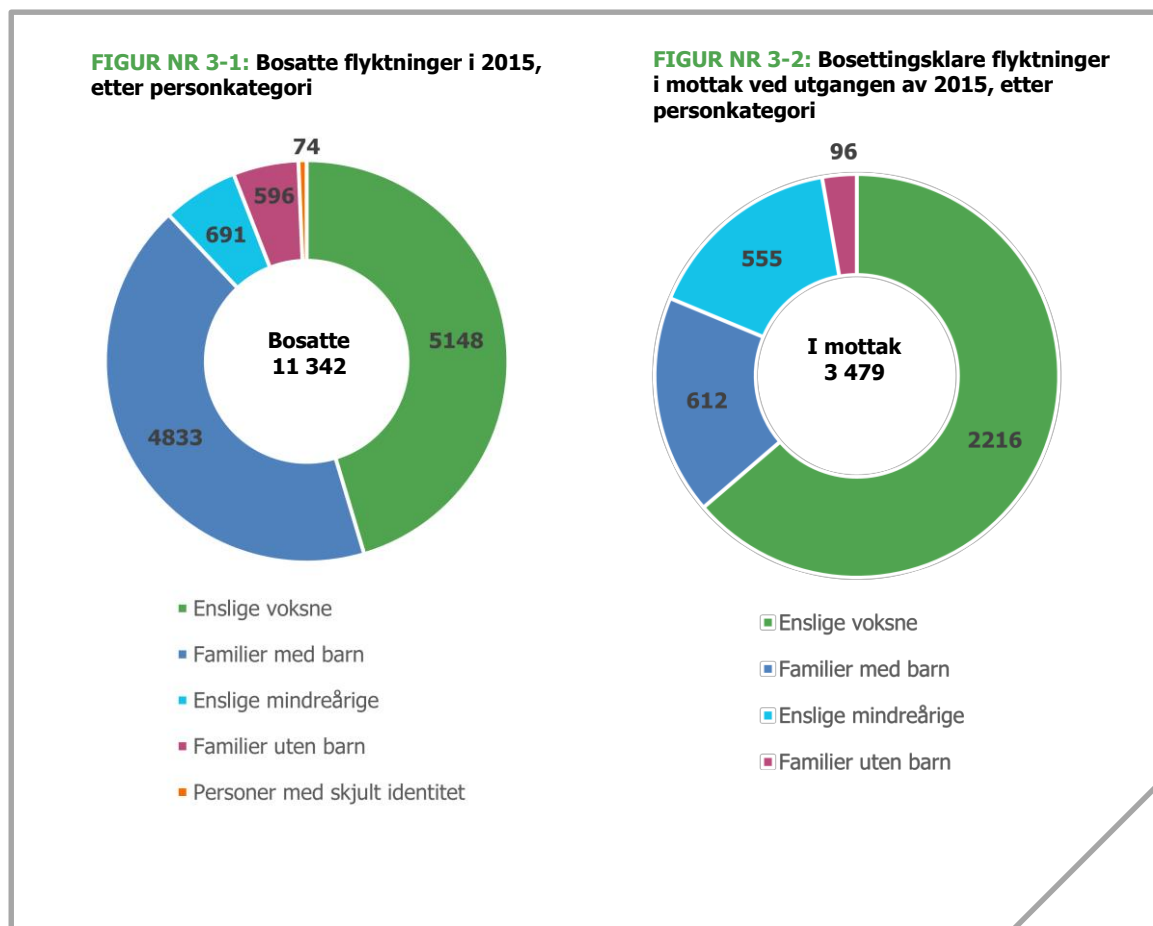

I 2015 ble det bosatt 11 342 flyktninger i norske kommuner. Av disse var 49 prosent personer i familier, 45 prosent enslige voksne og 6 prosent enslige mindreårige. Den største nasjonalitetsgruppen blant de bosatte er syrere, etterfulgt av eritreere, somaliere og afghanere.

Kommunene bosatte 46 prosent flere flyktninger i 2015 enn i 2014. Dette er et resultat av at kommunenes vilje til å bosette langt flere flyktninger økte, og de tok grep for å øke sin kapasitet ved å framskaffe boliger, tilby introduksjonsprogram og følge opp den enkelte flyktning.

Vi har lykket i å redusere køen av bosettingsklare flyktninger i mottak. Ved utgangen av året var det 3 479 personer med vedtak om opphold som fortsatt bodde på mottak. Av disse hadde 1 670 personer allerede fått tildelt en kommune, men ventet på klarsignal fra kommunen om å få flytte. Videre var det 287 personer som ventet på bosettingsamtale i mottak (gjennomføres av UDI) for å avklare eventuelle

oppfølgingsbehov etter bosetting. I tillegg var det 100 personer som var i familie med en eller flere som har et vedtak som ikke gir grunnlag for bosetting, noe som gjør bosetting mer krevende. De øvrige personene var inne i forberedende prosess for utsøking til kommuner. Totalen på 3 479 personer er om lag 1 500 færre enn ved utgangen av 2014 og 2 000 færre enn 2013. De største nasjonalitetsgruppene blant de bosettingsklare var eritreere, syrere og afghanere.

Bosetting av overføringsflyktninger

Bosettingsplasser i kommunene brukes både for bosetting av flyktninger som har kommet til Norge som asylsøkere (og har fått innvilget oppholdstillatelse) og for overføringsflyktninger (kvoteflyktninger). Stortinget bestemmer hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot hvert år. Ved inngangen av 2015 var det fastsatt en kvote på 2 120 overføringsflyktninger, hvorav 1 500 syriske flyktninger. På grunn av den pågående krisen i Syria, bestemte Stortinget i mars 2015 at antallet kvoteflyktninger skulle økes til 8 000 fordelt på 2015, 2016 og 2017. Dette førte til at kvoten for 2015 ble økt med ytterligere 500 flyktninger fra Syria.

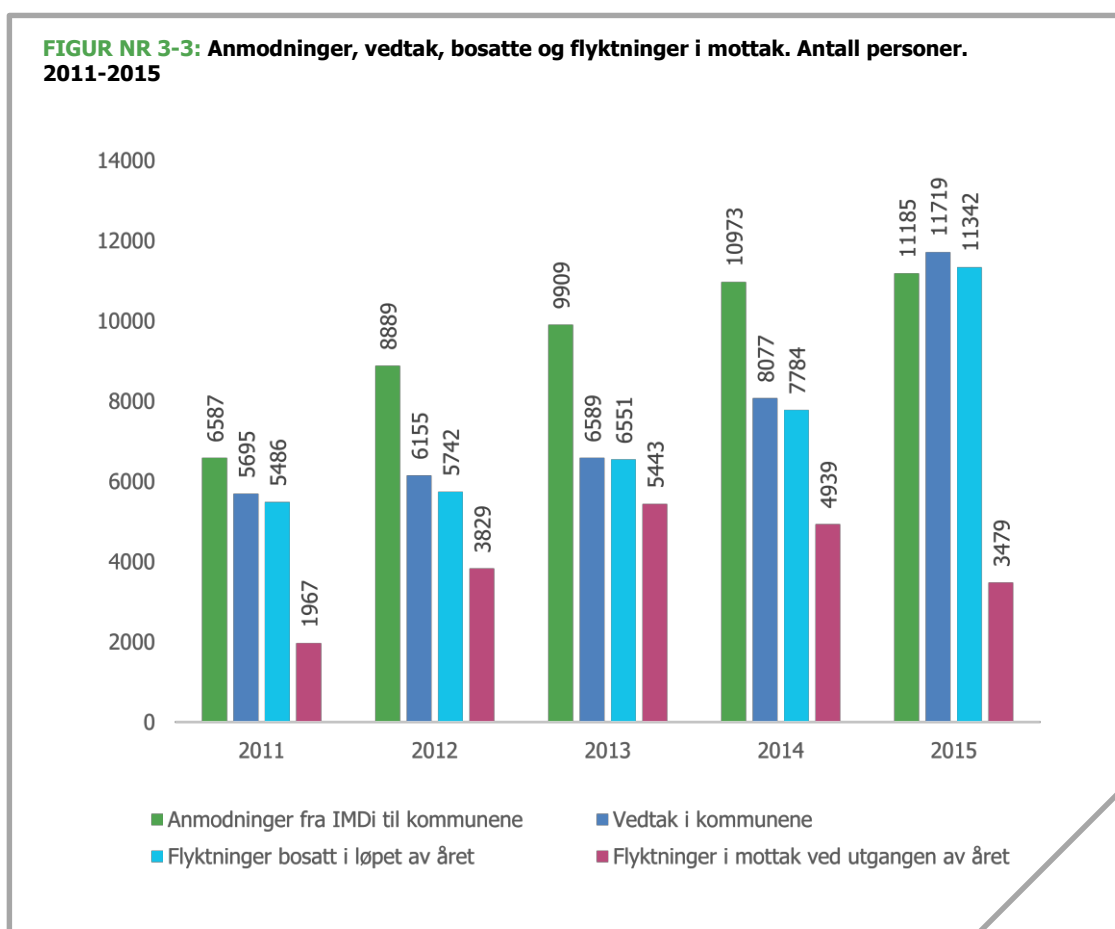
Normalt ankommer overføringsflyktningene innen 6 måneder fra innreisetillatelse til Norge er gitt. Noen av flyktningene fra Iran (om lag 200) og de 500 syriske flyktningene som ble lagt til i ekstrakvoten vil ankomme Norge først i 2016. Av kvoten på 2 620 kom det derfor kun 2 365 overføringsflyktninger til Norge i 2015.

De fleste av overføringsflyktingene som ble hentet til Norge i 2015 var syrere som kom fra flyktningleirer i Libanon, Jordan og Tyrkia. 94 prosent av overføringsflyktingene var familier. I tillegg hentet Norge afghanere fra Iran og kamptolker fra Afghanistan.

I tillegg til å finne bosettingskommuner, bidrar IMDi til uttak av overføringsflyktinger fra flyktningleirer. Flyktingene gjennomfører et kulturorienteringsprogram i regi av International Organization for Migration (IOM) før de flytter til Norge og sin nye hjemkommune.

Riktige tiltak for å øke antall bosettingsplasser

Økningen i antall bosatte flyktinger bygger på ulike tiltak. I forkant av 2015 ba IMDi alle landets kommuner om å bosette flyktinger, men kommunenes vedtak lå likevel for lavt sammenlignet med behovet. I april sendte integreringsministeren et brev til alle kommuner for å undersøke om de hadde mulighet til å øke bosettingskapasiteten ytterligere i 2015 og 2016. Det ble også innført et ekstra tilskudd på maksimalt 50 000 kroner for hver person den enkelte kommune bosatte utover det antallet kommunen tidligere var bedt om. Denne tilskuddsordningen utløste 95,4 mill. kroner i tilskudd og bidro til 2 129 nye bosettingsplasser i 208 ulike kommuner.

I løpet av 2015 kom det langt flere asylsøkere til Norge enn tidligere, med en markant økning fra andre kvartal. IMDi sendte derfor oppjustert anmodningsbrev til kommunene i august og igjen i november med plantall for kommende år. På denne måten fikk kommunene et nytt utgangspunkt for å kunne planlegge for tilstrekkelig bosetting av flyktninger i årene fremover. Dette ga gode resultater: Totalt 378 kommuner svarte positivt og vedtok å bosette til sammen 11 719 flyktninger i 2015, en økning på 45 prosent fra året før. Hele 167 kommuner fattet til og med vedtak om et større antall bosettingsplasser enn de var anmodet om (til sammen 1 961 flere).

IMDi har i Kommuneundersøkelsen 2015¹⁴ bedt kommunene om å peke ut de tre største barrierene for at de skal kunne bosette flere flyktninger enn de gjør i dag. «Manglende tilgang på boliger (i kommunal og privat regi)» er det flest kommuner som trekker fram (68 prosent). Dernest følger «Arbeidsmarkedet i regionen gir ikke gode nok sysselsettingsmuligheter for flyktninger» (59 prosent) og «Størrelsen på integrerings-tilskuddet fra IMDi dekker ikke kommunens kostnader med bosetting av flyktninger» (44 prosent) (N=322). Manglende tilgang på boliger har over flere år vært kommunenes forklaring på problemet med å bosette mange nok flyktninger. På spørsmål om det økte bosettingsbehovet i 2016 gjør det nødvendig å øke kapasiteten i aktuelle kommunale tjenester, svarer kommunene stort sett bekreftende, og peker særlig på behovet for økt kapasitet i kommunale tjenester knyttet til bolig. Nesten 9 av 10 kommuner sier at de planlegger økt kapasitet på dette området (N=299).

Hvorfor ble ikke alle bosettingsplassene brukt?

IMDi arbeider for at alle plassene som kommunene til enhver tid stiller til disposisjon skal benyttes. I 2015 fattet kommunene vedtak om til sammen 11 719 bosettingsplasser, men ikke alle disse ble stilt til disposisjon før årsslutt. Dette hadde blant annet bakgrunn i at det politiske vedtaket i en del kommuner ble fattet sent på året, og bosettingsplassene ikke ble klare. Det var 10 kommuner som hadde fattet positivt vedtak som ikke bosatte noen i 2015. Bosettingen endte derfor på 11 342 personer, litt lavere enn antall vedtatte bosettingsplasser.

En større andel av vedtaks plassene vil kunne benyttes dersom kommunene ikke reserverer sine plasser til familiegjengeforente eller andre spesifikke persongrupper, etter for eksempel nasjonalitet eller kjønn.

Mange flyktninger er bosatt, men mange har ventet for lenge

Bosettingen skal skje raskt. Regjeringen har fastsatt en målsetting om at 55 prosent av de bosatte skal ha under 6 måneders ventetid fra oppholdstillatelse er gitt, til flyktningen får flytte til en kommune. I 2015 ble om lag halvparten av de bosettingsklare bosatt innen 6 måneder (51 prosent).

IMDi skal prioritere bosetting av spesielt utsatte grupper; enslige mindreårige, barnefamilier og personer med nedsatt funksjonsevne. Dette fører til lengre ventetid for andre grupper, slik som enslige voksne.

¹⁴ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

Mange har ventet lenge på bosetting. Ved utgangen av året var det 391 personer som hadde ventet i over ett år siden oppholdstillatelsen ble gitt, og som ennå ikke var blitt bosatt. Dette er alvorlig for de det gjelder og ventetiden er lite hensiktsmessig for integreringen. IMDi har derfor jobbet systematisk med å prioritere de som har ventet lengst og har lykket med å redusere antall personer i mottak med en ventetid på mer enn ett år med om lag to tredeler.

De viktigste forklaringene på ventetiden varierer blant de ulike gruppene av flyktninger.

Enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige er en sårbar gruppe barn og unge, som er spesielt utsatt for traumatiske erfaringer både før, under og etter flukten fra hjemlandet. De skal derfor bosettes innen tre måneder etter at de har fått oppholdstillatelse. I 2015 ble kun 24 prosent bosatt innen dette tidsrommet.

I 2015 var det flere enslige mindreårige som søkte om asyl i Norge enn i de forrige tre årene til sammen. Flere enn 5 000 enslige mindreårige søkte asyl i løpet av 2015. Den store økningen førte til at flere skulle bosettes og den enkelte enslige mindreårige flyktning måtte vente lengre. Samtidig ble langt flere bosatt enn tidligere.

Gjennom 2015 ble 691 enslige mindreårige bosatt i norske kommuner, 29 prosent flere enn året før. 120 av disse ble bosatt fra Bufetatens omsorgssentre fordi de var under 15 år.

For å imøtekomme det økte behovet for bosetting av enslige mindreårige, er IMDi avhengig av flere bosettingsplasser i kommunene. IMDi har derfor bedt 375 kommuner om å bosette et spesifikt antall enslige mindreårige i 2016, en økning fra 118 kommuner i 2015, og samtlige kommuner er bedt om å vurdere muligheten for å bosette enslige mindreårige.

I 2014 og 2015 arrangerte IMDi kompetanseheving for kommuner som nylig hadde startet bosetting av enslige mindreårige. Dette ble gjennomført i samarbeid med Bufetat og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vi vil fortsette med dette i 2016 slik at flere kommuner vil være i stand til å ta imot enslige mindreårige flyktninger på en god måte.

For å ytterligere øke kommunenes mulighet til å ta imot enslige mindreårige, innførte regjeringen et særskilt tilskudd på 100 000 kroner per enslig mindreårig flyktning som blir bosatt i 2016.

Barnefamilier

IMDi prioriterer bosetting av barnefamilier på lik linje med enslige mindreårige. I 2015 ble 22 prosent av barn i familier bosatt innen 3 måneder. Bosetting av barnefamilier er tidkrevende av flere grunner; det skal gjennomføres en kartlegging av eventuelle behov for tilrettelegging av hver enkeltperson, det kan ta noe tid å finne en bosettingskommune som kan tilby nødvendig oppfølging og det tar ofte noe tid for bosettingskommunen å finne passende bolig for den enkelte familie.

Bosetting av barnefamilier er spesielt utfordrende når ett eller flere familiemedlemmer har oppholdstillatelse som ikke gir grunnlag for bosetting. Løsningen for disse familiene er at de får en kommune å flytte til, men at det lages en særordning for de familie-

medlemmene som ikke har oppholdstillatelse. Det er imidlertid ofte vanskelig å få til slike avtaler med kommuner, da personene uten ordinær tillatelse verken utløser integreringstilskudd, eller har rett på introduksjonsprogram. 37 prosent av de 225 familiene som ventet på bosetting ved utgangen av året hadde ett eller flere medlemmer uten grunnlag for bosetting. Slike familier utgjorde kun 3 prosent av familiene som ble bosatt i 2015. Det illustrerer hvor krevende det er å få bosatt familier der ett eller flere medlemmer ikke kan bosettes.

Gjennom 2015 har 4 833 personer i 1 123 barnefamilier blitt bosatt i en kommune, herav 2 683 barn. Den gjennomsnittlige ventetiden i mottak (fra vedtak om opphold til bosetting) var 7,8 måneder for barnefamilier i 2015. Det var kun et fåtall som hadde ventet mindre enn tre måneder. Etter ni måneder fra vedtak om bosetting var imidlertid de aller fleste barnefamiliene bosatt.

Ved inngangen av 2015 var det 563 barn i familier som ventet i mottak på en kommune å flytte til. Ved utgangen av året var antallet redusert til 366 barn. Mer enn halvparten av disse har allerede ventet mer enn tre måneder. 100 barn i mottak har allerede ventet ni måneder eller mer.

Personer med særskilte behov

En del av flyktingene har særskilte oppfølgingsbehov, ofte av helsemessige årsaker. Det er tidkrevende å finne en kommune som sier ja til bosetting av disse flyktingene, ettersom det kan medføre betydelige oppfølgingskostnader for kommunen etter bosetting. IMDi har derfor en særskilt tilskuddsordning for denne gruppen, som i 2015 var på inntil 1 080 000 kroner per person per år over en femårsperiode. Dette er også innslagsgrensen for Helsedirektoratets tilskuddsordning for særskilt ressurskrevende innbyggere. I 2015 utbetalte IMDi nesten 390 mill. kroner gjennom denne tilskuddsordningen i 989 ulike saker. Det er ventet at behovet for dette tilskuddet vil øke i 2016. IMDi jobber for å gjøre tilskuddet bedre kjent blant kommunene for å lette bosettingsarbeidet for denne gruppen.

Blant overføringsflyktinger er 40 av kvoteplassene reservert for personer med omfattende medisinske behov. I tillegg har en rekke av overføringsflyktingene medisinske utfordringer. Det blir tatt hensyn til dette ved bosetting, eksempelvis ved bosetting nær sykehus eller i tilrettelagte boliger. Dette gjelder også ved bosetting fra mottak der det arbeides med å prioritere personer med særskilte behov.

Kommunene tar lettere imot syke flyktinger som er en del av en familie, ettersom det er stort ønske om familier i kommunene. Det viser seg vanskeligere å bosette enslige personer med varige helseproblemer.

Enslige voksne

Enslige voksne skal bosettes innen 6 måneder etter vedtak om oppholdstillatelse. Den gjennomsnittlige ventetiden for enslige voksne som ble bosatt i 2015 var 10,8 måneder. Flesteparten av de bosatte enslige voksne var menn.

Enslige voksne utgjorde 64 prosent av flyktingene i mottak ved årsskiftet, men kun 46 prosent av de bosatte i 2015. Fordi IMDi prioriterer de andre gruppene av flyktinger, er enslige voksne flyktinger den gruppen som må vente lengst. Flertallet av denne gruppen er menn.

En annen årsak til at enslige voksne må vente lenge på bosetting, er at kommuner ofte ønsker å bosette familier. Familier vurderes som lettere å integrere, ettersom de naturlig blir del av flere integreringsarenaer som barnehage, skole og fritidsaktiviteter. En annen mulig årsak til den lange ventetiden er mangel på tilpassede boliger for enslige voksne.

Den største kategorien av boliger i Norge er eneboliger, og dette gjelder særlig utenfor byene i de mindre kommunene. IMDi anbefaler kommunene å etablere bofellesskap, som en effektiv løsning for rask bosetting av enslige voksne. Flere kommuner er dessuten i gang med nye utbyggingsprosjekter tilpasset boliger for enslige voksne.

HVEM HAR VENTET LENGST PÅ BOSETTING?

Ved utgangen av 2015 var det 99 personer på mottak som hadde ventet over 2 år på å bli bosatt. Flertallet av disse var enslige voksne menn. Til sammen 29 barn i 29 familier hadde ventet mer enn to år. Samtlige av disse barna var i familie med personer som ikke hadde oppholdstillatelse som ga grunnlag for bosetting. Ingen av disse barna var enslige mindreårige.

IMDi arbeider for å redusere ventetiden

Det viktigste virkemidlet for å redusere ventetiden har vært å øke antall bosettingsplasser slik at det tilsvarer bosettingsbehovet. Rask utnyttning av bosettingsplasser i kommunene bidrar også til å redusere ventetiden fordi flyktingene blir tildelt en bosettingsplass på et tidligere tidspunkt.

IMDi legger vekt på tett oppfølging av kommunene for å redusere ventetiden. Vi har tett dialog med kommunene i form av kommunemøter, nettverksmøter og regionale konferanser og samlinger. Samarbeid mellom IMDis regionkontor og KS, Husbanken, fylkesmenn og andre regionale statlige aktører er også sentralt i dette arbeidet.

Avtalt selvbosetting

Ikke alle flyktinger blir bosatt ved at IMDi finner en kommune til dem. Ved avtalt selvbosetting er det flyktingene selv som finner bolig, men bosettingen skjer likevel etter avtale mellom IMDi og kommunen boligen er i.

Økt bruk av avtalt selvbosetting er et virkemiddel som kan bidra til raskere bosetting i kommunene for mange flyktinger. IMDi oppfordrer kommuner og flyktinger til å benytte avtalt selvbosetting. Avtalt selvbosetting er et tema på kommunemøter, nettverksmøter blant bosettingskommuner og på opplæringsarenaer for bosettingskommuner der IMDi er involvert. Avtalt selvbosetting er også tema i samlinger for mottaksansatte, og det er utarbeidet skriftlig informasjon til mottaksbeboerne om ordningen.

I tillegg til å fremme rask bosetting, kan avtalt selvbosetting fremme integrering. Det å aktivt finne bolig selv kan være en positiv måte å ta kontroll over egen hverdag og fremtid. I 2015 var det 961 flyktinger som ble bosatt på denne måten, i 97 ulike kommuner.

I 2015 har IMDi gitt NIBR i oppdrag å gjennomføre et forskningsprosjekt om bosettingsklare flyktninger som finner bolig på egenhånd. Prosjektet skal kartlegge praksis i kommunene. Dette vil gi et faglig grunnlag for videreutvikling av denne formen for bosetting med offentlig hjelp. Prosjektet ferdigstilles i 2016.

En samordnet regional stat

For å fremme rask bosetting og god integrering i kommunene, er det avgjørende med god samordning i kommunen, men også mellom regionale statlige aktører. IMDi regionkontor samarbeider derfor med Husbanken, fylkesmenn, NAV og andre regionale statlige aktører i møte med bosettingskommuner. På denne måten sikrer man bred kompetanse i møte med kommunene for å kunne ivareta alle relevante aspekter i bosettingsarbeidet.

Fylkesmannen er en viktig koordinerende samarbeidspartner for IMDi i regionene. I et toårig forsøksprosjekt som ble startet opp i 2015 skal fylkesmennene i Østfold og Hordaland bidra til at kommunene i fylket vedtar å bosette flere flyktninger i tråd med behovet, og at de innarbeider bosettings- og integreringsarbeidet i sitt ordinære planarbeid og tjenesteyting. Forsøket blir følgevaluert.

BOLIG FOR VELFERD

Bolig for velferd er en statlig strategi med mål om at alle skal bo trygt og godt. IMDi er ett av seks direktorater som er gitt et felles ansvar for å iverksette strategien. Direktoratene utarbeider årlige tiltaksplaner der det fremkommer hvilke felles tiltak som to eller flere direktorater samarbeider om, samt en oppstilling av hva de enkelte direktoratene skal arbeide med for å understøtte målene i *Bolig for velferd*. IMDi har i 2015 deltatt i flere felles prosjekter som vil videreføres i 2016. Dette gjelder blant annet utarbeidelse av digital boligsosial veileder: *Veiviser Bolig for velferd* og *Nasjonalt prosjekt for bedre styringsinformasjon*.

Et viktig innsatsområde for IMDi i 2015 har vært å integrere strategiens perspektiver i eget arbeid, både på regionalt og sentralt nivå. Gjennom sitt kommunesamarbeid skal IMDi være en pådriver for at bolig er et prioritert område i kommunenes arbeid og planer knyttet til bosetting og integrering av flyktninger.

Det er opprettet regionale samarbeidsfora for implementering av *Bolig for velferd* hvor IMDi regionkontor deltar. Bedre samordning av regional stat i møte med kommunene er et viktig mål med disse foraene.

KVALIFISERING OG BRUK AV INNVANDRERES KOMPETANSE

For at innvandrere skal bli deltakere og bidragsytere i det norske samfunnet, skal de ha muligheter til raskt å komme i gang med opplæring, utdanning og arbeid. Dette kapitlet tar for seg de kvalifiseringstiltakene overfor nyankomne voksne flyktninger som IMDi har en særskilt rolle i å følge opp: Introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Vi omtaler også *Jobbsjansen* og *Kommunale utviklings-midler* i denne sammenheng, da dette er ordninger som bidrar inn til det kommunale tilbudet om kvalifisering. IMDi har også en rekke tiltak rettet mot arbeidsgivere, som for eksempel samarbeid med partene i arbeidslivet, *Mangfoldsportalen*, intervjuordningen i staten, mentor- og traineeordningen, og samarbeid med frivilligheten. For mer informasjon om mentor- og traineeordningen og nettverk for mangfold i staten, se *Deltakelse og fellesskap* i del 3.

Kvalifiseringsordning for nyankomne flyktninger

De fleste innvandrere som kommer til Norge har en nødvendig grunnkompetanse som trengs i arbeidslivet. Behovene for ytterligere kvalifisering er forskjellige, avhengig av hvor langt den enkelte er fra deltakelse i arbeidslivet. Noen trenger norskopplæring for å bruke sin kompetanse, eller informasjon om arbeidslivets regler og samfunnsforhold i Norge. Andre vil kunne trenge flere år med ordinær grunnopplæring og utdanning i tillegg til norskopplæring.

Flyktninger og innvandrere som får opphold i Norge har rett til forskjellige typer kvalifiseringstiltak i kommunen de flytter til. Det er etablert tre kvalifiseringsordninger for innvandrere som IMDi har ansvar for: Introduksjonsordningen, opplæring i norsk og samfunnskunnskap og *Jobbsjansen*. Kommunene har ansvar for den praktiske gjennomføringen og forvaltning av ordningene. IMDi utbetaler tilskudd, formidler kunnskap og veileder kommunene slik at de innretter sitt arbeid på en måte som gir best mulig resultater. IMDi initierer og tildeler også oppdrag for å bidra til kunnskapsutvikling på fagfeltet.

RETTIGHETER OG KVALIFISERINGSTILTAK

Les mer på imdi.no om hvilke innvandrergrupper som har hvilke rettigheter til de ulike kvalifiseringstiltakene. Her kan du også lese mer om hvordan tiltakene er bygget opp, innholdet i opplæringstiltakene og gode eksempler fra kommunene.

Tabell 3-1: Kvalifiseringsordninger som IMDi har ansvaret for

	Introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	Jobbsjansen
Finansiering	Finansieres via integreringstilskuddet	Finansieres via et eget tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	Finansieres via egen tilskuddsordning der kommunene søker om prosjektstøtte
Målgruppe	Nyankomne flyktninger og deres familie-gjenforente mellom 18 og 55 år som er bosatt etter avtale mellom IMDi og en kommune	Nyankomne flyktninger og deres familie-gjenforente, samt familiegjenforente med norske og nordiske borgere	Innvandrere som har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet, og som ikke fanges opp av andre ordninger
Innhold	Et vanlig introduksjonsprogram pågår på fulltid i inntil to år, og inneholder opplæring i norsk og samfunnskunnskap og tiltak som forbereder for yrkesdeltakelse. Deltakerne får økonomisk støtte for å delta i programmet. Programmet skal tilpasses individuelt og kan utvides også utover 2 år	Inntil 600 timer (550 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap). Ved behov opp til 2 400 norsktimer i tillegg	Et vanlig <i>Jobbsjansen</i> -program pågår på fulltid i inntil to år, og inneholder opplæring i norsk og samfunnskunnskap, tiltak og yrkesrettede kurs fra NAV, samt helse-fremmende aktiviteter

IMDi forvalter i tillegg en ordning om norskopplæring for asylsøkere i mottak, det vil si personer som ikke har fått behandlet sin asylsøknad. Ordningen er frivillig, både for enkeltindividet og kommunen. Dersom vertskommuner for asylmottak mottar tilskudd til norskopplæring for asylsøkere, forplikter kommunen seg til å gi et tilbud til alle i målgruppen. En asylsøker kunne i 2015 få inntil 240 timer norskopplæring.

Måloppnåelse for kvalifiseringsordningene

Resultatene i introduksjonsordningen og *Jobbsjansen* måles ved deltakernes aktivitet etter avsluttet program. Målet er at deltakerne skal gå over til utdanning og arbeid. For opplæringen i norsk og samfunnskunnskap måles rask oppstart og gjennomføring.

Introduksjonsordningen

Målet med introduksjonsordningen er at de som deltar enten skal få seg en jobb eller at de skal bli i stand til å ta videre utdanning. Om lag halvparten av deltakerne i introduksjonsprogrammet går direkte over i arbeid eller utdanning etter avsluttet program. Ett år etter er over 60 prosent i arbeid eller utdanning. Denne differansen har vært stabil over tid.

FORELØPIGE TALL I NIR

En nyutviklet versjon av Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) ble satt i drift våren 2015. Det er heftet usikkerhet ved de foreløpige resultatene grunnet mangelfulle registreringer og feil i NIR som gjenstår å rette, og utfordringer knyttet til overføring av data fra kommunenes fagsystem til NIR. På grunn av feil i løsningene er det på rapporteringstidspunktet usikkert om alle kommuner har overført data, og om de fremkommer korrekt i NIR.

Når feilene i NIR er rettet og dataene om avsluttede deltakere er oppdatert, kan både antallet som avsluttet program og andelen som gikk over i arbeid eller utdanning bli endret. IMDi tar sikte på å publisere endelige resultater våren 2016.

Tabell 3-2: Andel med overgang til arbeid og utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram i perioden 2011-2015. Ett år etter avsluttet introduksjonsprogram, og direkte etter avsluttet introduksjonsprogram.

	År avsluttet introduksjonsprogram				
	2011	2012	2013	2014	2015
Andel i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. Kilde: SSB	63 %	62 %	62 %		
Andel som går over i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program. Kilde NIR	46 %	47 %	47 %	44 %	47 %*

**Foreløpige tall, uttrekksdato 27.1.2016. Usikkerheten rundt tallene har gjort det nødvendig å fjerne noen grupper fra tallgrunnlaget, totalt 769 personer. Dette gjelder primært personer som har fått oppført «flyttet» som sluttårsak, men også noen personer som står uten registrert avslutningsårsak.*

Tall fra SSB (publisert 2015) viser at 62 prosent av de som gikk ut av introduksjonsprogrammet i 2013, var i arbeid eller utdanning ett år etter endt program. Regjeringens målsetting er at minst 70 prosent skal være i arbeid eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram.

De siste seks årene har andelen som har vært i arbeid eller utdanning ett år etter at de sluttet i introduksjonsprogrammet vært stabil. Dette til tross for at antallet deltakere har steget, fra 8 300 personer i 2007 til 14 700 personer i 2014.¹⁵ Økningen har medført en utbygging av kvalifiseringstilbudet i kommunene. Med flere deltakere kan kommunene i større grad tilby mer differensierte opplæringsprogram, som er bedre tilpasset deltakernes forutsetninger.

¹⁵ Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell: 08432: Deltakere i introduksjonsprogrammet.

I Kommuneundersøkelsen 2015¹⁶ er det 57 prosent av kommunene som bosetter flykninger, som oppgir at de har et eget resultatmål for introduksjonsprogrammet, dvs. et mål for hvor stor andel av deltakerne som skal ut i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program (N=260). 72 prosent av bosettingskommunene har rutiner for rapportering til kommuneledelsen om utviklingen i resultater – enten på årsbasis eller hyppigere (N=257).

Hva gjør de som har deltatt i introduksjonsprogram direkte etter avsluttet program?

De foreløpige tallene fra NIR viser at 47 prosent av totalt 2 741 personer som gikk ut av introduksjonsprogrammet i 2015, gikk direkte til arbeid eller utdanning. Dette er beregnet ut fra hvor mange som har gått direkte over til arbeid, videregående utdanning og høyere utdanning (se grått felt i tabell 3-3). De foreløpige resultatene viser en positiv utvikling, med en økning på 3 prosentpoeng fra 2014. Resultatene varierer naturlig noe fra det ene året til det andre, men har som nevnt vært stabile de siste årene.

Tabell 3-3: Personer som gikk ut av introduksjonsprogrammet, fordelt på avslutningsårsaker. Absolutte tall. 2012-2015.

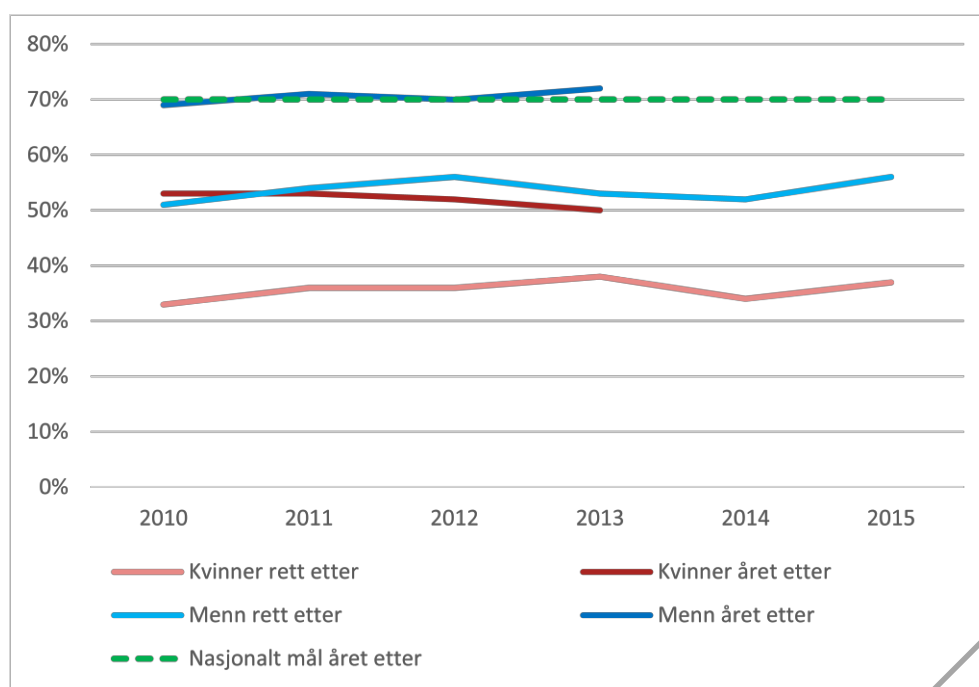
Avslutningsårsak	2012	2013	2014	2015*
Arbeid	708	695	772	725
Høyere utdanning	48	37	40	40
Videregående utdanning	637	599	589	524
Grunnskole	257	305	337	322
NAV-tiltak, lønnstilskudd, andre kvalifiseringstiltak	707	639	699	613
Annet (flyttet, svangerskapspermisjon, sosial trygd, helse m.m.)	626	561	752	517
Totalt antall personer avsluttet program	2983	2836	3189	2741

**foreløpige tall, uttrekksdato 27.1.2016. Kategorien «flyttet» er tatt ut av tallgrunnlaget for 2015. Usikkerheten rundt tallene har gjort det nødvendig å fjerne noen grupper fra tallgrunnlaget, totalt 769 personer. Dette gjelder primært personer som har fått oppført «flyttet» som sluttårsak, men også noen personer som står uten registrert avslutningsårsak. Kilde: NIR*

De foreløpige tallene viser at 12 prosent av alle som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2015 fortsatte med grunnskoleopplæring for voksne, og 22 prosent gikk over i andre kvalifiseringstiltak. Deltakere som går videre til grunnskole og andre kvalifiseringstiltak telles ikke i beregningen av «overgang til arbeid og utdanning». Dette er likevel opplærings- og kvalifiseringsløp som legger til rette for at de kan komme i arbeid eller utdanning senere.

¹⁶ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. (Spørsmålet var: «Finnes det rutiner for å fange opp utviklingen i introresultater (resultater for de som deltar i introduksjonsprogram) i kommuneledelsen?».)

FIGUR 3-4: Andel deltakere i arbeid eller utdanning rett etter og året etter avsluttet introduksjonsprogram fordelt på kjønn. Prosent. 2010-2015

Flere menn enn kvinner i arbeid eller utdanning

Som figur 3-4 viser er det mange som er i arbeid eller utdanning året etter at de har gått ut av introduksjonsprogrammet. Dette gjelder både for menn og kvinner. Samlet sett oppnår kommunene regjeringens målsetting for menn som gruppe. Målsettingen nås ikke for kvinnene. Forskjellen i måloppnåelse mellom menn og kvinner har vært stabil over tid.

Åtte av ti under 25 år i arbeid eller utdanning

De yngste deltakerne i introduksjonsprogrammet skiller seg ut fra eldre deltakere ved at de i større grad er i utdanning eller arbeid ett år etter endt introduksjonsprogram. Av de som gikk ut av introduksjonsprogrammet i 2013 var 80 prosent av de i aldersgruppen 20-24 år i arbeid eller utdanning høsten 2014. Dette gjaldt kun halvparten av de mellom 45 og 50 år.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

For den gruppen innvandrere som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap måler IMDi både hvor raskt de kommer i gang med opplæringen og hvor mange som gjennomfører opplæringen. På grunn av utfordringene med NIR, beskrevet over i faktaboksen *Foreløpige tall i NIR*, har det ikke vært mulig å få oppdaterte tall for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til årsrapporten for 2015.

Vi vil understreke at resultatene, for de siste fire årene vi har tall fra, viser at mellom 92 og 96 prosent av deltakerne har gjennomført opplæringen. Mellom 85 og 89 prosent hadde startet opplæringen halvåret etter at de fikk oppholdstillatelse.¹⁷ Resultatmålingene for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap har således vært stabile og gode over tid.

Jobbsjansen

Jobbsjansen er en kvalifiseringsordning som retter seg mot innvandrere i alderen 18-55 år, som ikke har tilknytning til arbeidslivet, som har behov for grunnleggende kvalifisering og som ikke er omfattet av andre ordninger. Prioritert målgruppe for ordningen er hjemmeværende kvinner med innvandrerbakgrunn, men også andre kan delta. Hensikten er å få deltakerne over i jobb eller utdanning.

I 2015 ble det gitt til sammen 91,2 mill. kroner i tilskudd til 57 *Jobbsjansen*-prosjekter spredt over hele Norge. Det var totalt ca. 1 530 deltakere i disse prosjektene. Proba samfunnsanalyse har fått i oppdrag av IMDi å analysere individ- og prosjektrapporteringer for *Jobbsjansen* 2015. Resultatene vil foreligge i april 2016.

I 2014 gikk 55 prosent av deltakere i *Jobbsjansen* over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program. Måloppnåelsen var høyest blant ungdom og hjemmeværende kvinner. 62 prosent av målgruppen ungdommer og 58 prosent av målgruppen hjemmeværende kvinner, gikk over til jobb eller utdanning.

Resultatet i 2014 gikk noe ned sammenlignet med resultatet i 2013, da 60 prosent gikk over i arbeid eller utdanning. Tar man i betraktning den innstramningen NAV gjorde i tilgang på tiltak for målgruppen i *Jobbsjansen*, stramme budsjetttrammer for prosjektene, og den økende arbeidsledigheten, er resultatet i 2014 like fullt godt.

IMDis anbefalinger og rolle i kvalifiseringsarbeidet

Viktige oppgaver for IMDi i 2015 har vært å sørge for at god praksis blir dokumentert via rapportering, gjennom forskning, og i utredningsarbeid. Kunnskap om hva kommunene bør ha fokus på for å oppnå best mulig resultater blir formidlet til kommunene gjennom informasjon og fagartikler på IMDis nettsider og på møter, nettverkssamlinger, seminarer og konferanser.

IMDis bistand til kommunene er rettet mot ulike deler av kommunenes integreringsarbeid, bl.a. arbeidet med kvalifisering og sysselsetting av flyktninger. Kommuneundersøkelsen 2015¹⁸ viser at «kvalifisering og sysselsetting av flyktninger» er det tjenesteområdet hvor kommunene mener det er viktigst å få bistand fra IMDi de neste to årene. Hele 76 prosent av kommunene svarer at bistand fra IMDi på dette området vil være ganske/ svært viktig (N=314).

¹⁷ Gjelder personer som fikk oppholdstillatelse som gir rett og plikt til å delta i norskopplæring i perioden 2011-2013.

¹⁸ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

Som grunnlag for den kommende evalueringen av introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, utarbeidet Fafo rapporten *Ti års erfaringer* (Fafo 2015).

Her gjennomgås all forskning på de to ordningene. Evalueringen vil være et viktig kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av begge ordningene, slik at flere av deltakerne blir en varig del av arbeidslivet.

IMDi veileder kommunene på bakgrunn av den kunnskapen vi får gjennom forskning, og gjennom de erfaringer vi får gjennom samarbeid med kommunene. Nyere forskning viser at faktorer ved individer som alder, kjønn, landbakgrunn og utdanningsnivå er det viktigste for at flyktninger skal komme i arbeid og/eller utdanning (*Introduksjonsordningen – en resultatstudie*, SSB 2015, *Ti års erfaringer*, Fafo 2015 og *Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner*, NIBR 2015).

Mye av kvalifiseringen av voksne som gjøres i Norge i dag er ikke tilstrekkelig tilpasset arbeidsmarkedets behov eller de behovene den sammensatte voksne målgruppen har. Voksenopplæringstilbudene er best utformet for de som har en del utdanning fra før. Dette gjelder både for opplæring i norsk og samfunnskunnskap, introduksjonsprogrammet, grunnskole for voksne, samt arbeidsmarkedstiltakene som NAV tilbyr. Flere styrker og svakheter ved både systemene og tilbudene innenfor voksenopplæring er beskrevet i rapporten *OECD Skills Strategy Diagnostic Report: Norway 2014*.

Introduksjonsprogrammet

Forskning viser at flyktninger som deltar i ordinært arbeid som et tiltak i introduksjonsprogrammet har best resultater i form av overgang til arbeid og utdanning. Flyktninger som får tilbud om hjelp til godkjenning av utdanning har også høyere overgang til arbeid og utdanning enn andre. Deltakere som trenger grunnskoleopplæring eller fag fra videregående skole, oppnår bedre resultater når dette legges inn som en del av introduksjonsprogrammet (*Introduksjonsordningen – en resultatstudie*, SSB 2015). IMDi anbefaler at kommunene tilbyr program med innhold som er arbeidsrettet og tilpasset deltakernes behov. Kommunene anbefales å sørge for å tilby et differensiert tilbud, og ha tilstrekkelig bemanning til å muliggjøre tett oppfølging av deltakere.

For best mulig effekt av introduksjonsprogrammet skal kvalifiseringen foregå på fulltid, og deltakerne bør få språk- og arbeidspraksis som en del av programmet. Kurs som kombinerer norskopplæring med yrkesrettet opplæring er gunstig, samt tilbud om grunnskoleopplæring og dataopplæring i programtiden. Det er også viktig at kommunene gir et kvalifiseringstilbud i permisjonstiden for å holde kontinuiteten i kvalifisering i fødselspermisjoner.

Kvinner med lav utdanning og/eller store omsorgsoppgaver har svakere måloppnåelse enn andre som deltar i programmet (*Kvinner i kvalifisering*, Fafo 2011). Det er viktig å legge til rette for at også disse kvinnene i størst mulig grad deltar på fulltid.

IMDi oppfordrer kommunene til å etablere lokale samarbeidsavtaler og benytte mål- og resultatstyring, også når det gjelder kvalifiseringsarbeidet. Godt samarbeid mellom aktørene øker sannsynligheten for å oppnå gode resultater, og god ledelse og lederforankring administrativt og politisk øker sannsynligheten for god resultatoppnåelse. Hvorvidt introduksjonsprogrammet er organisatorisk underlagt NAV eller ikke, har i seg selv ikke betydning for resultatene (*Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner*, NIBR 2015, *Introduksjonsordningen – en resultatstudie*, SSB 2015).

IMDi skal legge til rette for at kommunene som driver introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere, i større grad tar i bruk ICDP eller eventuelt andre foreldreveiledningsprogrammer som del av tilbudet, jf. Tiltak 4 i tiltaksplanen *En god barndom varer livet ut* (2014-2017). IMDi samarbeider med Bufdir og har i 2015 igangsatt planlegging av tiltak som skal iverksettes i 2016 og 2017.

I Kommuneundersøkelsen 2015¹⁹ ble kommunene spurt om det finnes tiltak eller arenaer for samarbeid mellom kommunen og lokalt næringsliv om integrering av flyktninger. 67 prosent av kommunene svarer at det er slikt samarbeid om «tiltak for kvalifisering og arbeidstrening». 29 prosent av kommunene samarbeider med lokalt næringsliv om «tiltak for ordinær sysselsetting» (N=309). Hele 77 prosent av kommunene oppgir at de har planer om å initiere eller utvikle samarbeid med lokalt næringsliv i 2016 (N=313).

I 2015 fikk IMDi i oppdrag av departementet å koordinere og videreutvikle samarbeid med NHO om introduksjonsprogrammet. Formålet med samarbeidet er å bidra til å styrke kommunenes samarbeid med næringslivet lokalt/regionalt slik at kommunene i større grad innretter sitt kvalifiseringstilbud til det nåværende og fremtidige arbeidskrafts- og kompetansebehovet lokalt/regionalt. Vox involveres også i arbeidet for at de skal kunne bidra med sin kunnskap om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Samarbeidet mellom IMDi, Vox og NHO ble startet opp høsten 2015, og vil videreføres inn i 2016. NHO ved Attføringsbedriftene ble også invitert inn i flere IMDi-arrangementer med kommuner der arbeidsretting sto som viktig tema. Erfaringer fra Sandefjord kommune, der kommunen og attføringsbedriften Fønix AS jobber sammen i oppfølgingen av deltakere i introduksjonsprogrammet, ble også presentert på et seminar som IMDi Øst holdte i høst for sine partnerskapskommuner.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Det er forskjeller i kommunenes opplæringstilbud i norsk og samfunnskunnskap, når det gjelder antall timer som tilbys, lokaler, reisevei, lærerkompetanse og finansiering. Dette kan påvirke kvaliteten og mulighetene for gode resultater. Også for norsk og samfunnskunnskap er det viktig at undervisningstilbudet er brukertilpasset. Norskopplæring bør inngå som en del av det totale kvalifiseringstilbudet lokalt og regionalt, med mål om å utdanne nødvendig arbeidskraft.

Opplæringstilbudet må ta høyde for familie- og arbeidssituasjon, helse, alder og utdanningsnivå. Innvandrere med lite skolegang og utdanning må få tilbud om opplæring i grunnleggende skoleferdigheter, mens akademikere må tilbys en mer komprimert opplæring kombinert med karriereveiledning, og eventuell påbygging for å få utdanningen godkjent i Norge.

Norskopplæring bør integreres i fagopplæring, og deltakere bør gis et tilbud som tydelig peker fram mot arbeidsmarkedsdeltakelse. Tidlig involvering av arbeidsgivere, NAV og frivillig sektor betyr at deltakerne vil møte ulike yrkesgrupper. Det kan bidra til gode valg av utdanning og raskere overgang til arbeid.

¹⁹ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

IMDi anbefaler at kommunene ser på hvordan opplæringen kan kombineres og slås sammen med annen voksenopplæring, også for norskspråklige, for å gi et variert arbeidsrettet norskopplæringstilbud uten for høye kostnader. Kommuneledelsen bør involveres for å få til god ressursutnyttelse, god samordning og god forankring av integrerings- og kvalifiseringsarbeidet. Dette blir særlig tydelig i små kommuner, og ved en rask økning i antall deltakere.

Jobbsjansen

Bruk av kombinasjonsløp er et sentralt suksesskriterium for *Jobbsjansen*. Med kombinasjonsløp menes at deltakerne får tilbud om norskopplæring, yrkesrettet opplæring, praksisplass i bedrifter med rekrutteringsbehov og tett oppfølging i praksisperioden. Flere *Jobbsjansen*-prosjekter har gjort gode erfaringer med bruk av «Place then train»-modellen hvor tidlig utplassering på arbeidsplasser, med opplæring og tett oppfølging er en forutsetning. Læring og utvikling skjer best på arbeidsplassen og i det arbeidsmiljøet hvor jobben skal utføres. Grundig kartlegging og avklaring av deltakerens kompetansebehov, en realistisk og konkret individuell plan, godkjenning av medbrakt utdanning, kontinuerlig motivasjons- og veiledningsarbeid og tett oppfølging er også viktige suksesskriterier (*Jobbsjansen 2014 – Analyse av individ- og prosjektrapportering*, Proba 2015).

Erfaringer fra prosjektene viser også at god forankring av prosjektene i ledelsen i kommunen og godt samarbeid med NAV-kontoret, kommunale, fylkeskommunale og statlige sektormyndigheter og frivillige organisasjoner er viktige forutsetninger for å lykkes i kvalifiseringsarbeidet.

Etteroppfølging er også et viktig element for å få deltakerne til å forbli i jobb eller ta utdanning. For å forbedre etteroppfølging i *Jobbsjansen* bør det settes fokus på ressurser og kapasitet, samt utvikling av retningslinjer og kvalitetsstandarder (*Famler seg fram til god etteroppfølging*, Arbeidsforskningsinstituttet 2015).

Kommunale utviklingsmidler

Kommunale utviklingsmidler (KUM) er en tilskuddsordning med mål om å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid, med vekt på opplæring i norsk og samfunnskunnskap. KUM skal bidra til kunnskaps- og metodeutvikling.

I 2015 forvaltet IMDi 32 mill. kroner i kommunale utviklingsmidler for å styrke kommunenes faglige utvikling av kvalifiseringsarbeidet. I 2015 mottok IMDi 115 søknader. Total søknadssum var 91,7 mill. kroner. 76 prosjekter i 64 kommuner fikk finansiering. 5 prosjekter var knyttet til tiltak 3 i *Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse*²⁰. Det ble gitt avslag på 39 søknader.

IMDi har samarbeidet med Vox i vurdering av søknadene. Vox har primært kommet med innstillinger på prosjekter for bedre tilpasset norskopplæring for innvandrere med høyere kompetanse, men de har også lest gjennom de øvrige søknadene og kommet med innspill og vurderinger.

²⁰ Tiltak 3: Bedre tilpasset norskopplæring av og for innvandrere med høyere utdanning (*Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse*).

I løpet av 2015 har erfaringer fra prosjektene blitt formidlet på flere ulike arenaer og fora. IMDi arrangerte blant annet den første nasjonale konferansen for prosjekter finansiert av ordningen med hovedfokus på kunnskaps- og erfaringsdeling. Under konferansen ble prosjektene utfordret til å beskrive hvilken effekt utviklingsmidlene har hatt for deltakerne i prosjektene, egen organisasjoner (voksenopplæringen, flyktningetjeneste, NAV, offentlige og private arbeidsgivere, frivilligheten, fylkeskommunen m.fl.) og kommunen/regionen.

Tabell 3-4: Effekter av kommunale utviklingsmidler beskrevet av prosjektkommunene

For deltaker i prosjekt	For organisasjoner	For kommunen/regionen
Økte norskkunnskaper	Bedre samarbeid på tvers av fagområder og samarbeidspartnere	Økt sysselsetting blant innvandrere
Bedre og mer tilpasset norskopplæringstilbud og kvalifiseringstilbud	Økt kompetanse på området	Økte inntekter og lavere utgifter på sikt
Økt arbeidslivskunnskap	Bedre ressursbruk	Bedre mobilisering og utnyttelse av arbeidskraftsressurser
Høyere overgang til arbeid eller utdanning	Mer målrettet arbeid og forankring for kvalifiserende enheter	Bedre integrering
Økt sosial integrering	Bedre tjenestekvalitet	Mer inkluderende lokalsamfunn

Samarbeid med kommuner om kvalifisering

IMDi veileder og følger opp kommunene på kvalifiseringsfeltet slik at de innretter sitt arbeid på en måte som gir best mulig resultater.

Siden nye kommunestyre er i gang med å utforme ny planstrategi har IMDi spilt inn, i møter med lokale samarbeidspartnere, viktigheten av å se kvalifisering av innvandrere som en del av det totale kompetansebehovet i lokalsamfunnet, og inkludere dette perspektivet i regional og kommunal planlegging.

IMDi har videreført samarbeidsavtaler med strategisk viktige kommuner. Overfor disse kommunene har IMDi en særlig tett oppfølging og dialog med rådmann og etatsledere i kommunen, samt faginstansene, om kvalifisering av innvandrere.

Antallet nye kommuner som bosetter flyktninger har økt betraktelig. Derfor ble det gjennomført opplæring av kommuner som begynte bosettingen i 2014, og til dels i 2015. Opplæringen ble avsluttet våren 2015. IMDi påbegynte i 2015 planlegging av et nytt kompetanseløft for kompetanseheving og informasjonsspredning til programrådgivere i introduksjonsordningen med flere i 2016. IMDi har også startet arbeidet med å utrede et mer omfattende kompetansehevingsprogram, som skal starte i 2017.

I 2015 opprettet KS flere effektiviseringsnettverk for å gjennomgå og forbedre introduksjonsprogrammet. IMDi gir økonomisk støtte til oppstart av disse nettverkene, og bidrar med faglig kompetanse. 44 kommuner og bydeler deltar i tre nettverk i 2015-2016. Kommunene vil gjennom deltakelsen analysere egen innsats, ressursbruk, erfaringer og resultater i introduksjonsordningen, for å finne potensialet for forbedringer.

Samarbeid med regional stat om kvalifisering

Tilpassede og helhetlige utdannings- og kvalifiseringsløp krever en sterk kobling mellom kommunene med ansvar for grunnskole og norskopplæring, NAV lokalt, fylkeskommunen som har ansvar for videregående skole, og lokalt arbeidsmarked. For å løse oppgaver som går på tvers av sektorer kreves det en godt koordinert og samordnet stat, og samordning regionalt og lokalt. IMDi bidrar til samordning på alle regionale nivåer. IMDi har prioritert og videreutviklet et tett og forpliktende samarbeid på regionalt og nasjonalt nivå. IMDi har vært i dialog med alle fylkesmannsembetene på områder som blant annet tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven og kvalifisering. I enkelte fylker har fylkesmannen etablert eget nettverk for de statlige velferdsaktørene, der integrering av innvandrere er et fokusområde, eksempelvis i Sør-Trøndelag. IMDi og fylkesmannen i Østfold har i 2015 arbeidet med å samordne *Kommunale utviklingsmidler, Jobbsjansen*, tilskudd til boligsosialt arbeid og barnefattigdomsmidlene bl.a. med etablering av en felles kontaktperson for alle ordninger. Dette skal bidra til at kommunen kan se alle tilskuddene under ett, og på den måten få god synergi i sine kommuner.

IMDi har flerårige samarbeidsavtaler, med tilhørende aktivitetsplan, med alle NAVs fylkeskontor. Sentrale tema for 2015 har vært implementering av rundskriv om samarbeid mellom kommunen og NAV om introduksjonsordningen, og gjensidig informasjon og kunnskap om tiltak og samarbeid knyttet til tema yrkesfaglige kvalifiseringsløp. I enkelte fylker, som Østfold, omfatter avtalen NAV fylke og fylkesmannen. En slik trepartsavtale har resultert i bedre samordning av tiltak og at statlige aktører opptrer mer samlet overfor kommunene.

Med bakgrunn i Rundskriv Q-27/2015 har IMDi utarbeidet en plan for hvordan IMDis regionkontor skal samarbeide med statlige instanser for å informere, følge opp og bistå kommuner i implementering av rundskrivet. I samarbeidsavtalene mellom IMDis regionkontor og NAV i fylket blir samarbeidet om rundskrivet et av fokusområdene. Hvordan de ulike fylkesadministrasjonene i NAV implementerer rundskrivet overfor sine NAV-kontor kan variere. For eksempel har enkelte NAV fylkesadministrasjoner, som i Nordland og Troms, krevd at det inngås særskilt samarbeidsavtale med kommunen om introduksjonsordning basert på rundskrivet. IMDi har også i ulike arenaer som samarbeidsmøter med kommuneledelse, oppfølgingsmøter, lederseminarer, nettverkssamlinger og kvalifiseringskonferanser, tatt opp kommunenes arbeid med rundskrivet.

Fylkesmennenes tilsyn med introduksjonsloven

Fylkesmennene fører tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven. Tilsynet gjelder introduksjonsprogram, introduksjonsstønad, opplæring i norsk og samfunnskunnskap og Nasjonalt introduksjonsregister. Målet er å sørge for at alle kommuner oppfyller lovens minstekrav.

Tilsystemet for perioden 2013-2016 er om kommunen tilbyr et helårlig introduksjonsprogram på fulltid, jf. introduksjonsloven § 4 annet ledd. Embetene har fått i oppdrag å gjennomføre tilsyn med minst to kommuner/bydeler per år. Det skal dermed gjennomføres 36 tilsyn hvert år.

I 2015 ble det gjennomført 32 tilsyn. På grunn av ressursutfordringer gjennomførte Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Telemark bare ett tilsyn, mens Fylkesmannen i Oslo og Akershus ikke gjennomførte noen tilsyn. Resultater fra

13 endelige tilsynsrapporter per januar 2016 er oppsummert i tabellen under. Embetene har gitt tilbakemelding om at tilsynsrapportene for de resterende tilsynene vil ferdigstilles i begynnelsen av 2016.

Tabell 3-5: Fylkesmennenes tilsyn med introduksjonsloven, antall tilsyn og lovbrudd, 2013-2015

	2013	2014	2015*
Antall gjennomførte tilsyn	33	33	13
Lovbrudd – helårlig introduksjonsprogram	18	17	7
Lovbrudd – introduksjonsprogram på full tid	22	23	6
Totalt antall lovbrudd	40	40	13

*Per januar foreligger det kun endelig tilsynsrapport for 13 av totalt 32 gjennomførte tilsyn i 2015

Klager på kommunale vedtak etter introduksjonsloven behandlet av Fylkesmannen

I 2015 mottok Fylkesmannen totalt 98 klager på kommunale vedtak etter introduksjonsloven²¹. Dette er like mange klager som i 2014.

Antallet klager på kommunale vedtak etter introduksjonsloven har holdt seg på et stabilt nivå de siste årene. Fra 2011 til 2015 har antallet klager ligget mellom 77 og 98, noe som gir et gjennomsnitt på 89 klager i året.

Av de 98 klagene i 2015 var 54 av klagerne kvinner og 44 menn. Som i 2014 er kjønnsfordelingen forholdsvis jevn, med en liten overvekt av kvinnelige klager.

De tre største klageårsakene i 2015 var varighet/forlengelse av introduksjonsprogram (39 klager), stans av introduksjonsprogram (30 klager) og deltakelse i introduksjonsprogram (14 klager). Dette var også de største klageårsakene i 2014.

I fem av klagene ble klager gitt medhold. I 12 av klagene ble det opprinnelige vedtaket fra kommunen opphevet og sendt tilbake for ny behandling. Fem av klagene ble avvist av Fylkesmannen, mens 76 av klagene ble opprettholdt av Fylkesmannen (ikke medhold). Som i 2014 er det forholdsvis få klager som har ført frem.

Godkjenning av medbragt kompetanse

IMDi og NOKUT har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, Vox og Arbeids- og velferdsdirektoratet utviklet kompetansehevingstiltak om godkjenningsordninger for personer med utenlandsk utdanning. Målet med kompetansehevingstiltakene er at veiledere i førstelinjen får økt kompetanse om godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning. På denne måten vil flere nyankomne innvandrere kunne få benyttet sin medbrakte kompetanse. Arbeidet er forankret i handlingsplanen *Vi trenger innvandrernes kompetanse* (2013-2016), tiltak nummer 5.

I tiltaket er det utviklet ett to-dagskurs med tilhørende kurshefte og oppgavehefte. I 2015 ble det arrangert seks kurs for til sammen 600 programrådgivere i introduksjons-

²¹ Se vedleggstabell 23.

programmet og veiledere i *Jobbsjansen*, ett i hver av IMDi's regioner. I tillegg har det deltatt om lag 100 deltakere på kortversjon av kurset.

Kursdeltakere som har deltatt på kurs om godkjenningsordninger oppgir at de har økt sin kompetanse om godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning.

Som del av tiltaket er det i tillegg utviklet og etablert en e-læringsplattform for godkjenningsordninger (<https://kurs.godkjenningsordninger.no>). Denne ble lansert av integreringsministeren den 21. mai 2015 i forbindelse med igangsetting av kursene. IMDi har hatt ansvar for utvikling, etablering og drift av e-læringen og NOKUT har hatt ansvar for kvaliteten på innholdet. Ved utgangen av 2015 var det registrert om lag 500 brukere av e-læringsplattformen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har besluttet at e-læringsplattformen skal inngå i NAVs standardprosedyre for arbeidsrettet oppfølging, og inngår i «innvandrermodule» i NAVs veiledningsplattform. Dette innebærer at om lag 13 000 veiledere i NAV har fått tilgang til e-læringen på internt nettverk i NAV. Ved at NAVs veiledere opparbeider seg kunnskap om godkjenningsordningene som finnes i Norge, vil NAV-veiledere i førstelinjen kunne gi riktig informasjon i møte med sine brukere.

I tiltak 5 har Vox bidratt til at lenke til e-læringsprogrammet for godkjenningsordninger ligger på veiledingsportal som er et felles nasjonalt nettsted for karriere-, utdannings- og yrkesrådgivere. På nettsiden finnes fagstoff, informasjon og fagressurser (<http://veilederforum.no>).

Behov for å styrke kapasitet, kvalitet og kompetanse i kvalifiseringsarbeidet

Dagens situasjon, med en økning i antall flyktninger, legger press på ordningene som har som mål å kvalifisere innvandrere til det norske arbeidslivet. Problemstillinger rundt kapasitet, og hvordan man kan ivareta kvalitet i og gode resultater av ordningene, vil være sentralt.

Med økt innvandring blir det flere deltakere som skal ha opplæring i norsk og samfunnskunnskap. For noen kommuner vil dette medføre at de kan differensiere tilbudene ytterligere, og gi den enkelte et bedre opplæringstilbud. Kommunene må planlegge for et økt antall deltakere. Kommuner vil kunne oppleve utfordringer, som behov for økt anskaffelse av lokaler og kvalifiserte lærere. Økning i antall deltakere skyldes ikke bare flyktninger, men også andre innvandrergupper som trenger norskopplæring.

I Kommuneundersøkelsen 2015²² er kommunene spurt om de har planer for å øke kapasiteten i ulike kommunale tjenester som følge av økte asylkomster. 86 prosent av kommunene svarer at de planlegger kapasitetsøkning for «introduksjonsordningen og norskopplæring for nyankomne» (N=308). Bortsett fra kommunale tjenester knyttet til bolig er det ingen andre tjenesteområder som prioriteres like høyt.

²² I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

Dersom antallet flyktninger som skal delta i introduksjonsprogram øker betraktelig i 2016, vil det kunne bety kapasitetsmessige utfordringer for kommunene. Det kan bli en utfordring å opprettholde og eventuelt forbedre kvaliteten i programmet. Det er kritisk at man lykkes med kvalifiseringsarbeidet, for integreringen, for velferdssamfunnets bærekraft, og for fremtidig bosetting av flyktninger, jf. del 5.

DELTAKELSE OG FELLESKAP

Integrering handler om deltakelse og inkludering på samfunnets ulike arenaer. Mange integreringstiltak er rettet mot innvandrere, og handler om at innvandrere har rettigheter og plikter. Andre tiltak er rettet spesielt mot kommuner, arbeidsgivere og andre aktører. Vellykket integrering forutsetter at alle bidrar; innvandrere selv, myndighetene og allmennheten.

Alle statlige sektorer har ansvar for hele befolkningen. Som regjeringens fagorgan for integrering skal IMDi være pådriver overfor alle sektormyndigheter. Innenfor noen områder har vi selv ansvar for særskilte tiltak: arbeidslivet, demokrati og sivilsamfunn, likeverdige offentlige tjenester, arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, områdesatsing, og tolking i offentlig sektor.

Arbeidslivet

Norskopplæring, kvalifisering og utdanning er viktige forutsetninger for å få flest mulig innvandrere i arbeid. Samtidig er det nødvendig med en bredere innsats for å øke sysselsettingen. Innvandrere kan oppleve en rekke utfordringer og barrierer når de skal inn på det norske arbeidsmarkedet. Mange som er i arbeid, møter også hindringer. IMDi samarbeider med flere aktører, og har ansvaret for noen tiltak som skal bidra til å fremme mangfold i arbeidslivet. Tiltakene omtales nedenfor.

Økt mangfold i staten

Det forventes at statlige virksomheters personalpolitikk preges av mangfold og at de gjennomfører tiltak som fremmer likestilling og mangfold. For å støtte opp om disse ambisjonene, og for å bidra med kompetanse, deltar IMDi i et mangfoldsnettverk sammen med Skattedirektoratet, Politidirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Forsvarsstaben, Vegdirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet og Likestillings- og diskrimineringsombudet. Nettverket representerer om lag 60 000 arbeidsplasser.

Nettverket ble i 2015 innvilget kompetansemidler til et kartleggingsprosjekt fra Direktoratet for forvaltning og IKT, avsatt i hovedtariffavtalen i staten 2014–2016. Hensikten er å undersøke i hvilken grad rekrutteringspraksisen i virksomhetene ivaretar ambisjoner om mangfold og likestilling. Prosjektet skal avsluttes i 2016.

Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i staten økte med 0,4 prosentpoeng til 9,4 prosent i 2014. Tall for 2015 publiseres av SSB i juni 2016.

Tilskudd til mentor- og traineeordninger

Virksomheter i privat og offentlig sektor kan søke tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn. Formålet med ordningen er at flere personer med innvandrerbakgrunn skal få bruke kompetansen sin i arbeidslivet og at virksomheter blir tilført ny kunnskap og nye erfaringer. Forvaltningen av denne tilskuddsordningen er IMDis gjennomføring av tiltak 9 i *Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse*. Det ble satt av 3,2 mill. kroner til ordningen i 2015.

Tilskuddsmidlene ble fordelt til følgende syv virksomheter/organisasjoner:

- ◆ Næringslivets hovedorganisasjon (NHO): mentorprogrammet Global Future
- ◆ Hovedorganisasjonen Virke: mentorprogrammet VS Humentor i samarbeid med Seema AS
- ◆ Oslo kommune: OXLO mentorprogram for masterstudenter
- ◆ Bærum kommune Voksenopplæringscenteret: mentorprogram for elever med akademisk bakgrunn
- ◆ Likestilling, Inkludering og Nettverk (LIN): mentorprogram for innvandrerkvinner med høyere utdanning
- ◆ Verdiskaping i Norsk Næringsliv (VINN): mentorprogram for arbeidssøkende innvandrere i Hålogaland-regionen
- ◆ Likestillingscenteret: mentorprogram for gründere med innvandrerbakgrunn

INFORMASJON TIL NYANKOMNE ARBEIDSINNVANDRERE

IMDi har ansvaret for publikasjonen *Ny i Norge*. Her sammenstiller vi opplysninger fra offentlige etater slik at arbeidsinnvandrere og deres familiedlemmer blir kjent med sine rettigheter og plikter i Norge. *Ny i Norge* utgis i bokform for å gi målgruppen tilgang til informasjon uavhengig av om de har tilgang til internett eller ikke. I løpet av 2015 ble det distribuert 35 000 eksemplarer av den oppdaterte papirversjonen på språkene norsk, engelsk og polsk. Offentlige etater, spesielt Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA), NAV og Skatteetaten, men også bedrifter og voksenopplæringer, bestiller et stort antall bøker.

Nettversjonen *Ny i Norge* (www.nyinorge.no) oppdateres fortløpende, og inneholder informasjon på norsk, engelsk, polsk, tysk og litauisk. Trafikken på websiden har økt med 22 prosent fra 2014 til 2015, og siden hadde 396 000 besøk og nesten 1,35 mill. visninger i 2015.

Vi får svært gode tilbakemeldinger fra brukerne av *Ny i Norge*, både fra arbeidsinnvandrere selv og fra de som formidler informasjonen til dem.

Etablererveiledning

Tilskuddsordningen til etablererveiledning for innvandrere ble opprettet i 2014, som tiltak 17 i *Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse*. For 2015 ble det totalt søkt om 10,58 mill. kroner fra til sammen ni prosjekt. Den totale tilskuddspotten var på 6 mill. kroner. Fire prosjekt ble tildelt prosjektmidler for 2015.

Buskerud fylkeskommunes *Norsk senter for flerkulturell verdiskapning* var i rundskrivet tilgodesett med 3,5 mill. kroner. Tilskuddet er todelt, hvor 2,5 mill. kroner går til videreutvikling av et nasjonalt kompetansesenter for etablererveiledning for innvandrere og 1 mill. kroner går til etablererveiledningsaktivitet i Buskerud fylkeskommune.

De resterende 2,5 mill. kroner ble fordelt på tre prosjekter:

- ◆ Flerkulturelt Etablerersenter (Oslo kommune, bydel, Grorud: 1,1 mill. kroner)
- ◆ Etablereropplæring for innvandrere (Telemark fylkeskommune: 800 000 kroner)
- ◆ «Mind Your Own Business» (Rogaland fylkeskommune: 600 000 kroner)

Prosjektene *Flerkulturelt etablerersenter* og *Etablereropplæring for innvandrere* har som særlige vilkår å samarbeide med Buskerud fylkeskommunes prosjekt (*Norsk senter for flerkulturell verdiskapning*) om utvikling av en nettbasert opplæringsløsning.

De prosjektene som fortsatt fikk støtte i 2015 hadde god faglig utvikling overfor ulike grupper. Flere av prosjektene når etablererveiledningstjenesten i hele sitt fylke, det vil i praksis si de fleste kommuner. Oslo kommune har god dekning i Groruddalen på sine etablererveiledningstjenester.

Demokrati og sivilsamfunn

Deltakelse i demokrati og samfunnsliv er avgjørende for å bygge et trygt fellesskap basert på tillit mellom mennesker og tillit til offentlige institusjoner. IMDi bidrar i arbeidet for å øke valgdeltakelsen, og for å øke oppslutningen om norsk statsborgerskap blant innvandrere. Vi forvalter også tilskudd til frivillige organisasjoner.

Valgdeltakelse

Å stemme ved valg er en sentral demokratisk handling, og det er et mål at valgdeltakelsen blant stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre skal være den samme som for befolkningen for øvrig. 60 prosent av befolkningen stemte ved kommune- og fylkestingsvalget i 2015, blant innvandrere som er statsborgere var valgdeltakelsen 40 prosent (SSB).

I valgår gjennomfører IMDi flere tiltak og aktiviteter for å bidra til å øke valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn. I forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget i 2015 har IMDi formidlet informasjon om hvem som har stemmerett blant innvandrere, hvorfor det er viktig å bruke stemmeretten og hvordan det gjøres i praksis. IMDi har samarbeidet med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) om dette informasjonsarbeidet. Tiltak ble innrettet særlig overfor kommuner og bydeler med høyest andel innvandrere, fordi tiltak her anses å gi størst utslag på valgdeltakelsen. Store kommuner, og regionale og statlige myndigheter, ble prioritert høyere enn direkte samarbeid med lokale innvandrerorganisasjoner.

Offentlige instanser som bystyresekretariat, mangfoldsråd og bibliotek har blitt oppfordret til å formidle filmer og oversatte brosjyrer om valgdeltakelse. IMDi har også samarbeidet med Distriktsenteret og utvalgte fylkesmenn om å øke valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn.

For å framskaffe kunnskap om mer treffsikre virkemidler for å øke valgdeltakelsen har IMDi, sammen med Institutt for samfunnsforskning (ISF) og åtte utvalgte fylkesmenn gjennomført et forsøk der budskap om valg og valgdeltakelse er formidlet på ulike måter, og med ulik vinkling. Om lag 20 000 brev er sendt til personer med innvandrerbakgrunn. ISF er gitt støtte til å foreta en effektmåling, og vil legge fram resultatene i løpet av første kvartal 2016.

Frivillig deltakelse

Det frivillige organisasjonslivet er en av bærebjelkene i det norske samfunnet. Frivillige organisasjoner er både en viktig integreringsarena i seg selv, samtidig som de spiller en viktig rolle i arbeidet med mottak og integrering av flyktninger og innvandrere. Aktiviteter i lokalsamfunn skaper tillit og følelse av fellesskap. Integreringseffekter fra disse aktivitetene er vanskelige å måle. Det gjelder ikke minst mellommenneskelige prosesser som tillit og fellesskap.

IMDi bidrar til økt aktivitet og samhandling mellom organisasjoner lokalt og kommuner, og er pådriver for at store frivillige organisasjoner i større grad skal reflektere mangfoldet i befolkningen.

I Kommuneundersøkelsen 2015²³ oppgir et stort flertall av kommunene at det finnes tiltak eller arenaer for samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner om integrering av flyktninger. Kun en av ti kommuner har ikke tiltak eller arenaer for slikt samarbeid. Flest kommuner (74 prosent) oppgir å ha samarbeidstiltak/arenaer knyttet til å «skape møteplasser for innvandrere og den øvrige befolkningen». Derest følger «aktiviteter knyttet til introduksjonsprogram og norskopplæring, herunder mentorordning, norsktraining og arbeidstrening» (63 prosent) og «tiltak/aktiviteter for barn i barnefamilier» (52 prosent) (N=310). Hele 90 prosent av kommunene oppgir dessuten at de planlegger å initiere eller videreutvikle samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner om integrering av flyktninger i 2016 (N=312). I tillegg oppgir 77 prosent av kommunene at det vil være ganske/svært viktig å få bistand fra IMDi om «råd og veiledning om samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner om bosetting og integrering av flyktninger» de neste to årene (N=313).

Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Gjennom tilskuddsordningen *Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling* har IMDi tidligere via fylkeskommunene gitt tilskudd til drift av innvandrersamfunn og tiltak/aktiviteter som bidrar til å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen. IMDi satte vilkår for hvordan tilskuddet skulle forvaltes, og fylkeskommunene forvaltet tilskuddet i overensstemmelse med disse.

Det ble gjennom tilskuddsordningen i 2014 innvilget 10,8 mill. kroner (av totalt 15,9 mill. kroner på tilskuddsordningen) til slike tiltak og aktiviteter. Innvandrersamfunn mottok 3,7 mill. kroner, mens andre aktører, som andre frivillige organisasjoner og offentlige aktører, mottok 7,1 mill. kroner. Tilsvarende tall i 2013 var henholdsvis 4 mill. kroner og 6,7 mill. kroner. Frivillige organisasjoner (inkludert innvandrersamfunn) var i 2014 ansvarlig for gjennomføring av over ¾ av alle aktivitetene. De resterende aktivitetene er det i hovedsak offentlige instanser som har vært ansvarlige for. Midlene i 2014 ble fordelt på 583 aktiviteter og tiltak, mens det i 2013 var 676 aktiviteter og tiltak som fikk tilskudd. Siden summen fordelte midler er relativt lik fra 2013 til 2014, innebærer det i praksis noe mer fokus på større tiltak i tildelingen. 92 prosent av tiltakene ble gjennomført i samarbeid mellom to eller flere aktører. Tilskuddsrapporter for 2015 foreligger ikke før 1. april 2016.

²³ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

Tilskuddsordningen har fram til 2015 vært forvaltet av fylkeskommunene og Oslo kommune. Fra og med 2015 er denne ordningen lagt om til å gjelde 20 kommuner med størst befolkning med innvandrerbakgrunn fordelt over landet. Formålet med denne endringen er å styrke lokal forankring og samarbeid i kommunene med innvandrersorganisasjoner. Omleggingen har blitt godt mottatt av disse 20 kommunene. Kommunene har gitt tilbakemelding om at de har fått mer kjennskap til frivillige organisasjoner i kommunen, samt at de har fått bedre dialog og samarbeid med disse organisasjonene. Det har også blitt økt fokus på felles samarbeidsprosjekter. IMDi arrangerte 1. september en konferanse for disse 20 kommunene, hvor formålet var å gi dem økt innsikt i hvordan de kan samarbeide med frivillige organisasjoner.

Samtidig har IMDi fått flere tilbakemeldinger fra frivillige organisasjoner som ikke lenger er søknadsberettiget, da de ikke er registrert i en av disse 20 kommunene. Kommuner som nå faller utenfor ordningen har også meldt fra om dette. Flere innvandrersorganisasjoner forteller at de på grunn av manglende finansiering risikerer å måtte legge ned sine tilbud. Dermed er det rimelig å anta at antall samarbeidstiltak mellom frivillige organisasjoner og de kommunene som ikke lenger får tilført midler, er gått ned.

Intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner

For å bidra til bedre integrering for flyktninger og innvandrere og å øke deres deltakelse i samfunnslivet, har IMDi inngått samarbeidsavtaler med åtte store, landsomfattende organisasjoner:

- ◆ Den norske Turistforening
- ◆ Frivillighet Norge
- ◆ Norges Fotballforbund
- ◆ Norges idrettsforbund
- ◆ Norges Røde Kors
- ◆ Norsk Folkehjelp
- ◆ Norske Kvinners Sanitetsforening
- ◆ Redd Barna

IMDi gir økonomisk støtte til mange integreringsprosjekter i regi av disse organisasjonene. 3,2 mill. kroner var avsatt til dette i 2015. Organisasjonene er viktige aktører i det lokale integreringsarbeidet og representerer en viktig del av sivilsamfunnet. De har lokalavdelinger og lag rundt i kommunene, sitter på store organisasjonsnettverk og har tusenvis av frivillige. Slik når de ut til et stort antall kommuner over hele landet med sine aktiviteter og tiltak. Formålet med avtalene er blant annet å bidra til økt fokus på integrering av flyktninger og innvandrere og å bidra til at flere med innvandrerbakgrunn blir medlemmer, tillitsvalgte og ansatte i frivillige organisasjoner. Organisasjonene vil dermed kunne fungere som viktige integrerings-arenaer gjennom sin økte satsning på medlemmer med innvandrerbakgrunn, samtidig som de gjennom sine mange lokale aktiviteter spiller en viktig rolle i å integrere flyktninger og personer med innvandrerbakgrunn.

Eksempelvis har Norges Røde Kors lokallag i 402 kommuner med til sammen 40 000 frivillige. Mange av dem jobber som flyktningeguides og driver norsktraining for flyktninger og innvandrere. Flere av organisasjonene samarbeider lokalt med andre

aktører på integreringsfeltet - som NAV, Flyktningtjenesten, Voksenopplæringen, bibliotekene, med næringslivet, andre organisasjoner og med hverandre. Slikt samarbeid bidrar til å skape møteplasser for sosialt nettverk og kontakter i lokalt arbeids- og næringsliv. Eksempelvis samarbeider DNT og Norges Røde Kors for at deres lokallag i hele landet skal jobbe med å få flere innvandrere og flyktninger ut på tur og inn i frivilligheten. Norges idrettsforbund har i 2015 opprettet et flyktningfond hvor fra idrettslag over hele landet har fått økonomisk støtte til å arrangere idrettsaktiviteter på asylmottak og for flyktninger i nærmiljøet.

På bakgrunn av økt tilkomst av flyktninger, har organisasjonene mobilisert betydelige ressurser rettet mot mottak og integrering av de nyankomne flyktningene. Dermed har aktiviteter rettet mot personer med innvandrerbakgrunn økt. Når det gjelder antall medlemmer med innvandrerbakgrunn, så registrerer i utgangspunktet ikke organisasjonene tillitsvalgte, ansatte og medlemmer etter etnisk bakgrunn. Dermed kan vi ikke tallfeste dette.

Tilskudd til lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

I revidert statsbudsjett for 2015 ble det satt av 7,5 mill. kroner til en ny tilskuddsordning for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, som IMDi skulle forvalte. Bakgrunnen var blant annet at flere kommuner etterlyste midler til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Tilskuddsordningen retter seg mot kommuner, men midlene forutsetter at kommunene samarbeider med frivillige organisasjoner. Denne ordningen bidrar dermed til at det etableres flere samarbeidstiltak mellom kommuner og frivillige organisasjoner. Midlene ble lyst ut i juli 2015, og det kom inn alt 50 søknader fra til sammen 53 kommuner. Den samlede søknadssummen var på 15 mill. kroner, altså det dobbelte av det avsatte beløpet. I alt fikk 30 kommuner tilsagn om midler. Eksempler på tiltak som støttes er dialogarbeid, folkemøter, ungdomskonferanse, kompetansehevende tiltak for offentlige og frivillige, brobygging mellom ulike trossamfunn og opplæring i konkrete metoder for anti-voldsarbeid.

For å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, er det viktig at flere aktører går sammen og jobber målrettet. Å involvere frivilligheten i dette arbeidet er svært viktig, ettersom flere frivillige organisasjoner, herunder innvandrer-organisasjoner, har et stort nettverk og kan nå ut til mange.

Du kan lese mer om IMDis tilskudd til frivillige organisasjoner på imdi.no/tilskudd

Likeverdige offentlige tjenester

Offentlige tjenester skal være tilgjengelige og tilpasset behovene i befolkningen. Hvert departement, hver etat og hver kommune er selv ansvarlig for å utvikle offentlige tjenester innen egen sektor. IMDis rolle på dette området er i hovedsak å være et kompetansesenter for kommuner og sektormyndigheter. IMDi er også nasjonal fagmyndighet for tolkning i offentlig sektor.

Barn og unge er en viktig målgruppe i IMDis arbeid for å sikre at offentlige tjenester er tilpasset mangfoldet i befolkningen. Vi deltar i en rekke arbeidsgrupper på tvers av velferdssektorene som skal arbeide for å sikre barn og unges oppvekstvilkår:

- ◆ IMDi har tiltak i regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom*
- ◆ IMDi er involvert i *Bolig for velferd*, boligsosialt arbeid som ledes av Husbanken.
- ◆ IMDi har vært involvert i Helsedirektoratets utarbeidelse av *Folkehelsepolitisk rapport 2015 – indikatorer for det tverrsektorielle folkehelsearbeidet*, og vi er invitert til å bidra inn i Helsedirektoratets folkehelsearbeid, hvor det anses at integreringen av nye flyktninger og asylsøkere er godt folkehelsearbeid. Helsedirektoratet ønsker å se på hvordan deres arbeid og virkemidler kan bidra til at kommunene får dette til på en god måte
- ◆ Vi gir innspill til Arbeids- og velferdsdirektoratets nye program for helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier, hvor også barneperspektivet er viktig
- ◆ Vi er deltakere i det tverrsektorielle samarbeidet for økt gjennomføring i videregående opplæring (se utdypende tekst under)

Økt gjennomføring i videregående opplæring (0-24-samarbeidet)

Det har siden 2014 pågått et tverrsektorielt samarbeid for å skape bedre koordinerte tjenester for utsatte barn og unge mellom 0-24 år. Målet er bedre samhandling i både stat og kommune om tiltak for at flere skal lykkes i skolen og fullføre videregående opplæring, som grunnlag for en varig tilknytning til arbeidslivet. *0-24-samarbeidet* ledes av Utdanningsdirektoratet, mens IMDi deltar i samarbeidet på linje med Helse- direktoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Direktoratene skal jobbe for å innrette sine virkemidler, tjenester og tiltak slik at kommuner og fylkeskommuner settes bedre i stand til å håndtere de oppgaver de er gitt ansvar for. Et langsiktig perspektiv i arbeidet er også å komme fram til nye felles grep i direktoratenes måter å jobbe på. Det er nedsatt en rekke ulike arbeidsgrupper med deltakelse fra alle de fem direktoratene, som følger opp ulike tiltak som er gitt i oppdrag fra direktoratenes fire overordnede departementer.

IMDi fikk høsten 2015 ansvar for å lede en av arbeidsgruppene, som skal styrke samarbeidet på direktoratsnivå for å løse utfordringer som går på tvers av sektorer knyttet til opplæring av asylsøkere i alderen 0-24 år. Arbeidet ses i sammenheng med IMDis initiativ om tverretattlig samarbeid knyttet til økte asylankomster og trykk på mange ledd i velferdstilbudene i Norge.

0-24-samarbeidet er en viktig arena for IMDi, hvor vi kommer i tett dialog med sentrale sektormyndigheter for integreringsfeltet, og kan bidra til langsiktig planlegging og utvikling innenfor kjerneområder i velferdstilbudene.

Arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet

Regjeringens *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)* legger føringer for IMDis arbeid på dette feltet. Planen inneholder til sammen 22 tiltak, fordelt på tre hovedkapitler: forebygging, god offentlig hjelp gjennom kompetanse og samordning, og forskning og metodeutvikling. IMDi har ansvar for ti av tiltakene i handlingsplanen, og rapporterer til Justis- og beredskapsdepartementet om disse (se vedlegg 1A og 1B).

Minoritetsrådgivere

Et av de største tiltakene i handlingsplanen er ordningen med minoritetsrådgivere. Ordningen ble etablert i 2008, da 30 rådgivere med særlig kompetanse om forebygging av tvangsekteskap ble utplassert på videregående skoler i åtte fylker. Siden har mandatet blitt utvidet til å omfatte kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. Minoritetsrådgivere jobber for å bevisstgjøre elever i målgruppen om rettigheter, det å ta egne valg, seksualitet, kjærlighet og ekteskap, konflikthåndtering m.m. Rådgiverne er også tilgjengelige for elever for individuelle samtaler og oppfølging dersom de er bekymret eller utsatt for press og tvang i forbindelse med ekteskap og relatert problematikk. Ved utgangen av 2015 var det til sammen 19 minoritetsrådgivere, som dekket 10 ungdomsskoler, 18 videregående skoler og ett veiledningssenter. Åtte nye minoritetsrådgivere var under rekruttering høsten 2015, og tiltrer på nyåret.

Til sammen rapporterte minoritetsrådgiverne i 2015 om 147 nye saker. Dette er saker der de har fulgt opp enkeltelever som er utsatt for tematikken som er innenfor minoritetsrådgivernes mandat. Antall saker for de to siste årene er lavere sammenlignet med tidligere år. IMDi tror dette henger sammen med et økt fokus på forebyggende innsats med en satsning på lavere skoletrinn (ungdomsskoler). Ungdomsskoleelever tar ikke kontakt for bistand i samme grad som elever i videregående skole, fordi ungdomsskoleelever er for unge til at ekstrem kontroll og ekteskap er kilde til konflikter med familien. Nedgangen i antall saker kan også henge sammen med store utskiftninger i minoritetsrådgiverstaben.

Tabell 3-6: Antall saker rapportert av minoritetsrådgivere, fordelt på sakskategori. 2013-2015

Kategori	2013	2014	2015
Gjennomført tvangsekteskap	9	3	6
Frykt for tvangsekteskap	29	27	30
Etterlatt i utlandet	12	8	9
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	10	5	6
Trusler/vold	77	64	39
Ekstrem kontroll	79	47	56
Gjennomført kjønnslemlestelse	1	3	1
Frykt for kjønnslemlestelse	4	0	0
Frykt for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	1	0	0
Totalt	222	157	147

De fleste sakene i 2015 gjaldt ekstrem kontroll (38 prosent), trusler/vold (27 prosent) og frykt for tvangsekteskap (20 prosent). Hvordan sakene fordeler seg er relativt stabilt, men det er i 2015 en nedgang i antall saker som gjelder trusler/vold sammenlignet med tidligere år.

Det har siden oppstart vært et mål for IMDi å forankre minoritetsrådgivernes arbeid i skolen. Det har vist seg utfordrende, og ulike modeller prøves ut. IMDi har to typer samarbeid med skoleeiere om minoritetsrådgiverne: En samarbeidsavtale der skolen har personalansvaret, mens IMDi har arbeidsgiver- og faglig oppfølgingsansvar, og en pilotavtale der skoleeier overtar arbeidsgiveransvaret, mens IMDi refunderer midler til

stillingen og har et faglig oppfølgingsansvar. I 2015 ble det inngått fire nye pilotavtaler, til sammen har IMDi nå seks slike avtaler.

Fafo og ISF har gjennomført en brukerundersøkelse på oppdrag fra IMDi, ferdigstilt i 2015. Rapporten *Et blikk inn i skolen - Minoritetsrådgivere sett fra brukeres ståsted* viser at elever, foreldre, kollegaer og ledere på skolene er fornøyde med minoritetsrådgiverne. Samtidig peker forskerne på flere dilemmaer og mulige utilsiktede konsekvenser av mandatet, organisering og implementering av minoritetsrådgiverordningen. De anbefaler bl.a. at minoritetsrådgivernes mandat ikke bør utvides med annen tematikk som f.eks. radikalisering. De advarer mot at minoritetsrådgiver i praksis blir en egen sosialrådgiver for minoritets elever på skolene, når de får henvist alle minoritets elever med ulike typer problemstillinger som ofte er utenfor mandatet. Dette virker segregerende og bryter med prinsippet om et universelt skoletilbud. IMDi vil jobbe videre med å utrede alternativer for videreutvikling av minoritetsrådgiverordningen i 2016, i samarbeid med skolene, skoleeiere og oppdragsgiver.

Integreringsrådgivere

En ordning med integreringsrådgivere ble også etablert i 2008. Integreringsrådgiverne er i dag ansatt som spesialutsendinger fra Utenriksdepartementet (UD), med IMDi som faglig ansvarlig direktorat. De arbeider ved utenriksstasjonene i Ankara (dekker Tyrkia og Iran), Amman (dekker Jordan og Irak), Islamabad (dekker Pakistan og Afghanistan) og Nairobi (dekker Kenya og Somalia). Dette er land hvor store innvandrergreper i Norge kommer fra, og hvor tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse kan forekomme. Integreringsrådgivernes arbeid er godt forankret på de respektive utenriksstasjonene og er i økende grad kjent i utenriksstjenesten og i tjenesteapparatet i Norge.

Integreringsrådgiverne er tilgjengelige med råd og veiledning for utsatte personer som befinner seg i utlandet, og for tjenesteapparatet som har oppfølgingsansvaret i Norge. De bistår i noen tilfeller med reise tilbake til Norge. Deres mandat inkluderer også oppfølging av bistandsprosjekter med koblinger til diasporaen i Norge, å utvikle nettverk med relevante organisasjoner på tjenestestedet og i Norge, og kompetanseheving.

I 2015 rapporterte integreringsrådgiverne om 154 nye saker, en økning fra 136 saker i 2014.

Tabell 3-7: Antall saker rapportert av integreringsrådgivere, fordelt på sakskategori. 2013-2015

Kategori	2013	2014	2015
Gjennomført tvangsekteskap	8	13	6
Frykt for tvangsekteskap	37	33	34
Etterlatt i utlandet	25	28	36
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	3	2	4
Trusler/vold	18	15	13
Ekstrem kontroll	1	5	2
Frykt for kjønnslemlestelse	1	2	1
Andre familierelaterte saker	31	38	58
Totalt	124	136	154

Fordelingen på sakstyper er relativt lik foregående år. Det er flest saker i kategorien andre familierelaterte saker (38 prosent). Deretter kommer kategoriene etterlatt i utlandet (23 prosent) og frykt for tvangsekteskap (22 prosent). I mange av sakene erfarer integreringsrådgiverne at hjelpeapparatet i Norge allerede har bistått familiene, uten å lykkes i å forhindre at den utsatte personen havnet i utlandet.

Tre ganger i året er integreringsrådgiverne i Norge en uke av gangen for kompetanseheving av ansatte i tjenesteapparatet og møter med samarbeidsparter og oppdragsgiver. En viktig målsetning med kompetanseheving til tjenesteapparatet er å øke kunnskapen om problematikken og om forebyggende tiltak som kan forhindre utreise og kostnadskrevende operasjoner for å bistå personen med retur til Norge. I forbindelse med foredrag og kurs erfarer de at kunnskapsbehovet i Norge er stort. Arbeidet med kompetanseheving skjer i økende grad i samarbeid med IMDi regionkontor, samt med samarbeidspartnere i integreringsrådgivernes nettverk.

Det gjenstår nå ett år av handlingsplanen. For å avklare om og hvordan ordningen med integreringsrådgivere skal videreføres, er det satt i gang en evaluering. Fafo skal levere rapport med anbefalinger våren 2016.

Regionale koordinatører

IMDi fikk i 2012 et oppdrag om å etablere regionale koordinatører for styrket lokal forankring av arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Fra 2013 var det koordinatører på plass ved samtlige av IMDi regionkontor. Koordinatorene arbeider gjennom og utvikler tverrfaglige kompetansenettverk på regions- og fylkesnivå, både nettverk som særlig er innrettet for arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og nettverk som har en annen overbygning, som f.eks. vold i nære relasjoner, helse eller velferd. Erfaringsmessig er det mer levedyktig og effektivt å jobbe gjennom eksisterende nettverk der disse finnes, framfor å opprette nye konkurrerende nettverk.

Regionale koordinatører har også i oppdrag å bidra til kompetanseheving om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet i regionene. I 2015 har det blitt gjennomført konferanser, seminar og kurs for ansatte i relevante målgrupper i førstelinjetjenester. Dette inkluderer barnehageansatte, lærere, rådgivere og skolehelsetjenesten i grunnskolen, bosettingsansvarlige og mottaksledere, ansatte ved omsorgssentre for enslige mindreårige, barnevernsansatte og ungdomsarbeidere. Arrangementene er gjennomført i samarbeid med fylkeskommuner, kommuner, RVTS, Bufdir, Utdanningsdirektoratet og andre samarbeidspartnere i de regionale nettverkene.

Tilskudd til frivillige organisasjoners forbyggende og holdningsskapende arbeid

Målet med ordningen er å stimulere frivillige organisasjoner til å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet gjennom å arbeide for endring av holdninger og praksis i aktuelle miljøer (jf. tiltak 8 i *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlig begrensning av unges frihet 2013 - 2016*). I 2015 fikk 25 prosjekter støtte over ordningen, på til sammen 8,6 mill. kroner. 17 prosjekter var videreføringer fra 2014, mens 8 var nye prosjekter. Det ble i tillegg satt av 350 000 kroner til kompetansehevende seminar, 500 000 kroner til en kampanje som mobiliserer ungdom, og 350 000 kroner til klagebehandling.

Syv av de innvilgede prosjektene har tema tvangsekteskap, fem har en kombinasjon av temaene tvangsekteskap og alvorlige begrensninger av unges frihet, 12 prosjekter

dekker alle tre temaene, mens ett prosjekt kun omhandler kjønnslemlestelse. Prosjektene som har fått støtte omhandler ulike typer informasjons- og endringsarbeid med tiltak som samtalegrupper for jenter og kvinner, gutter og menn, hjemmebesøk, dialog- og debattmøter for unge og voksne, foredrag, workshops, empowermentkurs, filmproduksjon, m.m. Noen prosjekter har aktiviteter som mobiliserer ungdom til selv å bekjempe alvorlige begrensninger av unges frihet. I 2015 fikk også Røde Kors-telefonen midler til å gjennomføre en større kampanje i 2016. IMDi er i tett dialog med organisasjonen om innhold og gjennomføring.

Veien videre

I 2015 har arbeid med videreføring av innsatsen etter handlingsplanens slutt i 2016 kommet i gang. Arbeidet har til nå i stor grad vært tiltaksdrevet med vekt på særordninger. Det skaper utfordringer med å skape gode sammenhenger og synergier mellom tiltak og de involverte sektorer. Samtidig produseres ny kunnskap og kompetanse formidles bredt, og gradvis mer systematisert. Institutt for samfunnsforskning viser bl.a. i sin rapport *Framgang Andre delrapport i følgeevalueringen av Handlingsplan mot tvangsekteskap kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet 2013–2016*²⁴ at kompetansen i flere tjenester øker. Dette tyder på at satsningen på kompetanseheving under flere handlingsplaner har gitt resultater. Samtidig har Norge en stor økningen til antall flyktninger som skal bosettes og tematikken tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet vil fortsatt ha storaktualitet. Det vil være behov for målrettede tiltak i mange sektorer. En utfordring i den videre utviklingen av arbeidet vil være å dreie innsatsen mot permanente løsninger, der noen særlige tiltak videreføres i de aktuelle sektorene.

IMDis rolle på feltet er under avklaring. Det nasjonale, tverretatlige fagteamet *Kompetanseteam mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse* ble overført fra IMDi til Bufdir høsten 2015. Dette knytter *Kompetanseteamets* arbeid nærmere det nasjonale bo- og støttetilbudet for de som er utsatt for tvangsekteskap, og den øvrige innsatsen mot vold og seksuelle overgrep mot barn og unge, og tiltaksplanen *En god barndom varer livet ut*, som Bufdir koordinerer. Framtidig organisering av henholdsvis minoritetsrådgiver- og integreringsrådgiverordningene er under utredning, og IMDi skal fremme sine anbefalinger i løpet av 2016.

IMDi leverte i 2015 også en strategi for forskning og kunnskapsutvikling for arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse til BLD, basert på en bred høringsrunde. Sentrale anbefalinger er at tiden er moden for at forskningen på tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i større grad inkluderes i pågående forskningsprogrammer og prosjekter, som *Forskningsprogram om vold i nære relasjoner* (NKVTS og NOVA). Det bør også legges til rette for større prosjekter og mer tverrfaglig forsknings samarbeid.

Områdesatsing

Områdesatsing er et virkemiddel for å bedre levekårene i et avgrenset geografisk område. Tiltak knyttet til barn og unge utgjør en stor del av innsatsen i område-satsingene som IMDi følger opp.

²⁴ Rapport (2015:10) Oslo: Institutt for samfunnsforskning (2015)
<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2015/2015-10#sthash.LHpn3ruq.dpuf>

IMDi har det praktiske og administrative ansvaret for oppfølgingen av BLDs samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i *Groruddalssatsingen* (Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering) og for *Oslo Sør-satsingen*, samt ansvaret for forvaltningen av midler (1,85 mill. kroner) til integrerings-tiltak til *områdesatsingen i indre Oslo Øst* (Tøyen-satsing). IMDi har etablert et tett samarbeid med statlige aktører for å følge opp sitt samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i *Groruddalssatsingen* og *Oslo Sør-satsingen*. Samordningen i statlig sektor og utviklingen på feltet styrkes gjennom en kombinasjon av direktoratets løpende oppfølging av satsingene, samt gjennomførte og planlagte samarbeidsaktiviteter.

Staten og Oslo kommune undertegnet i august 2015 en ny avtale om områderettet innsats i Groruddalen for en ny 10-års periode fra 2017. Innsatsområdene er barnehage/skole, sysselsetting og nærmiljø. Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representasjon fra berørte departementer og direktorater, bl.a. IMDi, som skal utvikle en programbeskrivelse for den nye satsingen. Programbeskrivelsen skal avklare mål og strategier, organisering, økonomiske rammer, hvilke tiltak som skal settes i verk og hvilke roller departementene, direktoratene og kommunen skal ha. Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Byrådsavdeling for byutvikling skal koordinere planleggingsarbeidet for henholdsvis stat og kommune. Den tidligere avtalen om *Groruddalssatsingen* avsluttes i 2016 og det er igangsatt sluttevaluering. Satsingen har gitt gode resultater, men det er likevel lokalområder i Groruddalen som har betydelige utfordringer. Den nye satsingen vil bidra til å bygge videre på den innsatsen som er gjort for å sikre en fortsatt positiv utvikling.

IMDi bidrar med faglige ressurser både i arbeidet med sluttevalueringen og i utvikling av programbeskrivelsen for den nye *Groruddalssatsingen* som skal foreligge i juni 2016.

Siden 1998 har det vært ulike forsøk med gratis kjernetid i barnehage (20 timer i uken) i noen utvalgte områder med sammensatte levekårsutfordringer og mange innbyggere med innvandrerbakgrunn. Hovedformålet med forsøkene har vært å forberede barn på skolestart ved å medvirke til bedre kunnskap i norsk hos minoritetsspråklege barn.

I 2014 og 2015 omfattet forsøket seks bydeler i Oslo (de fire bydelene i Groruddalen og bydelene Søndre Nordstrand og Gamle Oslo), Drammen og tre skolekretser i Årstad i Bergen. Evalueringer viser at forsøkene har ført til at flere barn med innvandrerbakgrunn går i barnehage. Foreldre har fått økt tillit til barnehagene, og de har sett betydningen av at barna lærer norsk tidligere. Ordningen har positiv effekt på læringsresultater hos barn med minoritetsspråklig bakgrunn.

Fra august 2014 ble det satt i gang et prøveprosjekt med å målrette forsøket mot familier med lav inntekt i Bydel Gamle Oslo, Bergen og Drammen. Flere aldersgrupper enn 4- og 5-åringer ble innlemmet i forsøket. Samtidig ble det innført krav om at foreldrene til barn i forsøket skal delta i aktivitet. Fafo har oppsummert erfaringene med dette forsøket (Fafo-rapport 2015:39). Rapporten viser blant annet at målrettingen gjør at en når flere familier som ellers ikke ville ha valgt barnehage.

Det ble innført en ny, nasjonal ordning med gratis kjernetid i barnehage for alle 4- og 5-åringer i familier med lav inntekt fra 1. august 2015. For å spre erfaringene fra forsøkene med gratis kjernetid i barnehage har IMDi, i samarbeid med fylkesmanns-embetene, gjennomført regionale samlinger for kommunene i 2015. IMDi har også

produsert en brosjyre om erfaringene fra forsøkene som er delt ut i disse samlingene²⁵. IMDi har også fått utarbeidet en film om våre erfaringer som er vist på enkelte av samlingene.

Forsøkene og utviklingstiltakene vil fortsette i 2016. Alle 4- og 5-åringer i Groruddalen og i Oslo Sør skal få tilbud om gratis kjernetid i barnehage, uavhengig av foreldrenes inntekt. Dette tilbudet vil gjelde barnehageåret i avtaleperiodene for områdesatsingene. I Groruddalen blir tilbudet faset ut ved utgangen av barnehageåret 2015/2016. I Oslo Sør vil tilbudet videreføres fram til utgangen av barnehageåret 2016/2017. I de andre forsøksområdene blir refusjon av foreldrebetaling faset ut ved utgangen av barnehageåret 2015/2016.

Siden høsten 2013 har Mortensrud skole i Bydel Søndre Nordstrand hatt forsøk med gratis deltids plass i Aktivitetsskolen for 1.-4.-klassinger, som en del av *Handlingsprogrammet Oslo Sør*. Forsøket gjennomføres av Utdanningsdirektoratet i samarbeid med IMDi, hvor IMDi i hovedsak bidrar med kunnskap og kompetanse. Formålet med tiltaket er å se om gratis aktivitetsskole kan legge til rette for at elever får bedre forutsetninger for å lykkes i skolen, og om det kan føre til at skolekretsen blir mer attraktiv. Målet er at deltagelse blant elevene er på linje med gjennomsnittlig deltagelse i Oslo, som er 70 prosent. Skolens egne tall basert på prøver i matematikk, norsk, engelsk og naturfag viser at elevene som benytter seg av tilbudet har hatt en framgang i skolerresultater. Forsøket er planlagt avsluttet i 2017, og det følgeevalueres av Proba samfunnsanalyse.

IMDis regionkontor i Midt-Norge er også involvert i arbeidet som legges ned i Trondheim kommunes områdeløft på Saupstad-Kolstad. IMDi Midt-Norge sitter, sammen med NAV og Husbanken, i områdeløftets programråd.

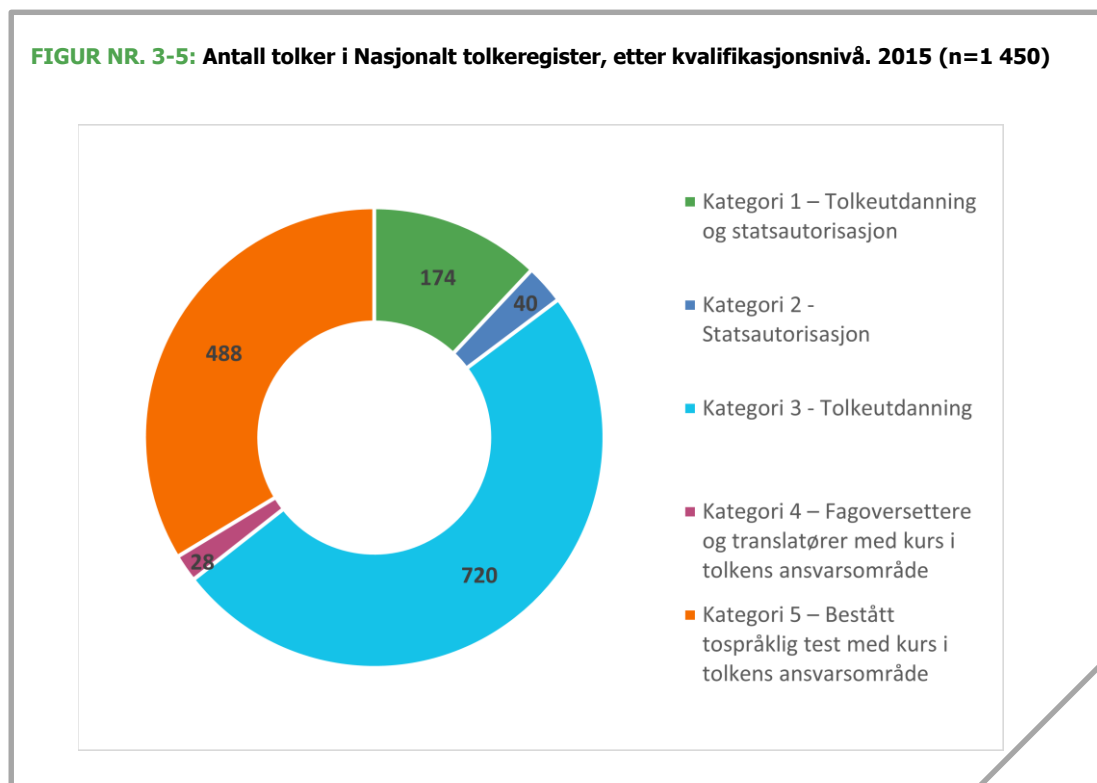
Tolking i offentlig sektor

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor og skal bidra til utvikling av organisatoriske rammer og god praksis som sikrer forsvarlig tolking innenfor offentlig tjenesteyting. IMDi eier og drifter Nasjonalt tolkeregister som er tilgjengelig på tolkeportalen.no. Tolkeutvalget har i NOU 2014:8 dokumentert at bruken av tolk i offentlig sektor er usystematisk, at det brukes for lite tolker og for mange ukvalifiserte tolker. Regjeringen bestemte i 2015 å følge opp anbefalingene fra utvalget og igangsette arbeidet med en egen tolkelov. Loven skal tydeliggjøre offentlig tjenesteyteres plikt til å sikre god og riktig kommunikasjon.

Tilgang på kvalifiserte tolker er nødvendig for at offentlige tjenesteytere skal kunne kommunisere med brukere som ikke snakker norsk og for å sikre rettssikkerhet og likeverd i saker hvor det er en språkbarriere. Det er per i dag ikke nok kvalifiserte tolker til å dekke samfunnets behov.

²⁵ IMDi-brosjyre: Tidlig innsats: Gratis kjernetid i barnehage – erfaringer.

IMDi skal bidra til å øke antall tolker i Nasjonalt tolkeregister (NT). Per 31.12.2015 er 1 450 tolker oppført i registeret, hvorav 64 prosent i de høyeste kvalifikasjonskategoriene²⁶. NT dekker 65 språk. Andelen kvinner i registeret er 55 prosent.

For å bli kvalifisert til oppføring i registerets høyeste kvalifikasjonskategorier må man enten ha tolkeutdanning eller statsautorisasjon. 44 nye tolker ble utdannet i 2015, mens 30 mottok bevilling som statsautorisert tolk. Totalt er det 257 autoriserte tolker i 28 språk. Andelen kvinner er 60 prosent. 214 av de statsautoriserte tolkene er registrert i NT.

Rekruttering til de laveste kategoriene i NT (4 og 5) skjer gjennom testing (ToSPoT) og kursing (TAO). Av 377 testede personer i 2015 oppnådde 106 tilfredsstillende resultater. Strykprosenten var på 73 (72 prosent i 2014). Det ble avholdt tre kurs for til sammen 60 personer.

Kartlegging av tolkebehovet

Tilgang på kvalifiserte tolker er et knapphetsgode – og samfunnets tolkebehov er i stadig endring. Kvalifisering av tolker gjennom utdanning og autorisasjon er ressurskrevende, og forutsetter gode og presise data på behov før tiltak iverksettes. IMDi oppfordrer sektorer og kommuner til å kartlegge både tilgang på og behov for tolker.

²⁶ Kvalifisering til NTs høyeste kvalifikasjonskategorier (1–3) skjer gjennom tolkeutdanning og statsautorisasjon. Høgskolen i Oslo og Akershus har ansvaret for utdanningen og autorisasjonsprøven.

De store asylankomstene har bidratt til ekstra stor etterspørsel etter tolker i de mest aktuelle asylspråkene. Både IMDi og HiOA har gitt et ekstraordinært tilbud om henholdsvis testing og tolkeutdanning i arabisk, dari, pashto og kurmanji.

IMDi har kartlagt kapasiteten til tolkene i registeret oppført i pashto, dari, kurmanji, arabisk og tigrinja. Flertallet av tolkene (70 prosent) meldte om økt etterspørsel som følge av flyktnings situasjonen. Tolker i pashto og kurmanji melder om størst økning (90 prosent), mens det blant tolkene i tigrinja var færre som opplevde økt etterspørsel (50 prosent). Hele 40 prosent oppga at de ikke har hatt kapasitet til å påta seg flere oppdrag. Dette innebærer likevel at 60 prosent av utvalget oppgir at de har mer kapasitet. Det er avgjørende at det offentlige klarer å ta i bruk denne merkapasiteten.

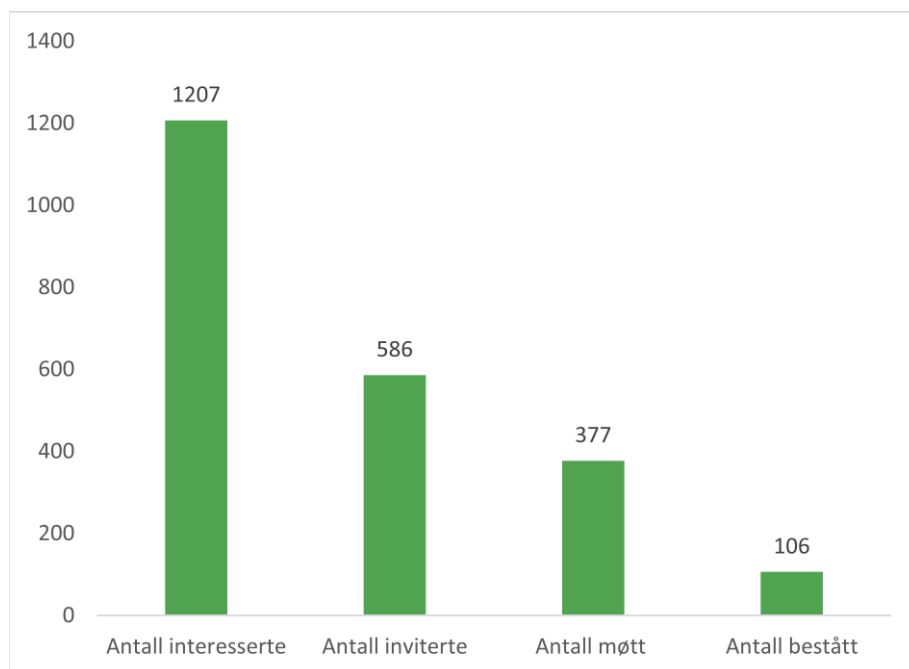
Flyktnings situasjonen har synliggjort at tilgang på kvalifiserte tolker handler vel så mye om god organisering av tjenesten. Rutiner, god planlegging og gjerne samarbeid på tvers av sektorer og etater, er helt nødvendig for at offentlig sektor mest effektivt skal kunne dra nytte av allerede eksisterende tolkeressurser. Tolkesentralen ved Oslo universitetssykehus (OUS) er eksempel på en aktør som klarer å tiltrekke seg de best kvalifiserte tolkene gjennom å tilby tolkene forutsigbar oppdragsmengde, god faglig oppfølging og en rettferdig lønn.

Tolkesentralen dekker oppdrag spredt over et relativt stort geografisk område, og behov for tolking i sykehus kan oppstå på svært kort varsel. Sentralen har fremtidig mål om at 40 prosent av tolkeoppdragene kan utføres gjennom skjermtolking. Det er behov for mer kunnskap for å kunne tilrettelegge for skjermtolking på en god måte. IMDi har gitt støtte til et eget prosjekt ved sykehuset om skjermtolking som skal gi konkrete anbefalinger til tiltak for utviklingen av skjermtolking som fagfelt og organisering og bruk av skjermtolking i offentlig sektor.

ToSPoT – et fleksibelt verktøy i en beredskapssituasjon

Det har vært stigende interesse for testene ToSPoT (Tospråklig sjekk for potensielle tolker) og TAO (Tolkens ansvarsområde) i 2015. Behovet for tolk har økt i takt med asylankomstene, og stadig flere tolkebrukere etterspør dokumenterte kvalifikasjoner. Mer enn 1 200 personer har vist interesse for ToSPoT/TAO i 2015. IMDi har ikke kunnet tilby test til alle som ønsket det, men har gjort prioriteringer på bakgrunn av tolkebehov og -tilgang, også med tanke på regionale ulikheter. IMDi har invitert 586 personer til test, og 433 har takket ja til tilbudet. 56 kandidater møtte ikke opp. Av 377 testede kandidater oppnådde 106 tilfredsstillende resultater.

FIGUR NR. 3-6: Tall for tospråklig test for potensielle tolker (ToSPoT). 2015

Den høye strykprosenten bekrefter behovet for kvalitetskontroll, og viser samtidig at dette er et ressurskrevende arbeid. For å få flere motiverte og egnede kandidater skal det innføres egenandel og krav til dokumenterte norskferdigheter for kandidater som ønsker å melde seg til ToSPoT-test. Testen vil også gå over fra skriftlig til muntlig form. Dette vil gjelde fra 2017 når testen overføres til Høgskolen i Oslo og Akershus.

Klagebehandling

I 2015 har antallet klagesaker mot tolker i registeret økt betraktelig og synliggjort behovet for å etablere gode klagerutiner og systemer for å behandle klagesakene, herunder sanksjoner knyttet til ulike typer av brudd på tolkens retningslinjer. Flere av klagesakene er svært komplekse og tidkrevende, og krever både juridisk og tolkefaglig kompetanse for å saksbehandle.

Pådriverarbeid overfor kommuner og sektormyndigheter

Et av resultatmålene for IMDI er at antallet kommuner som har retningslinjer for bruk og bestilling av tolk der nasjonalt tolkeregister inngår, skal øke. Tall fra Kommuneundersøkelsen 2015²⁷ indikerer at kommuner som tilfredsstillt dette kravet har økt: 78 av 302 kommuner som svarte på undersøkelsen i 2015 (26 prosent) oppgir å ha retningslinjer for bruk og bestilling av tolk der nasjonalt tolkeregister inngår, kontra 24 av 203 kommuner i fjor (12 prosent). Her må det tas forbehold om at ikke de samme

²⁷ I Kommuneundersøkelsen gjør IMDi en årlig innsamling av survey-data fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører.

kommunene har svart på undersøkelsen begge årene, og at svarprosenten i år var langt større enn i fjor. Dersom vi ser på kommunene som har svart begge år, finner vi at 35 kommuner som nå oppgir å ha retningslinjer som inkluderer bruk av nasjonalt tolke-register, i fjor enten oppga å ha retningslinjer uten registeret (16 kommuner), eller ikke hadde retningslinjer i det hele tatt (19 kommuner).

I Kommuneundersøkelsen 2015 svarer om lag halvparten av kommunene at de vurderer det som viktig eller svært viktig å få bistand fra IMDi om «råd om tilrettelegging for bruk av tolk» de neste årene (N=310). I lys av flyktnings situasjonen har det også blitt publisert informasjon om tolk og tolketjenester til kommunene på imdi.no og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps samleside for asyl- og flyktnings situasjonen.

I 2015 overtok IMDi hele ansvaret med å følge opp Norges forpliktelser i henhold til den nordisk språkkonvensjonen, etter år med delt ansvar mellom IMDi og Finnmark fylkesbibliotek. Forpliktelsen består i å gi informasjon om konvensjonen og sørge for at tolke- og oversettertjenester er tilgjengelige. IMDi har utarbeidet og publisert en tekst om konvensjonens rettigheter og plikter på tolkeportalen.no, samt publisert en liste over tilgjengelige oversettertjenester. For økt tilgang til tolker i de aktuelle nordiske språkene har IMDi gitt tilbud om test og kurs i islandsk og finsk. Ingen meldte seg i islandsk og kun noen få i finsk.

TOLKESENTRALEN PÅ ULLEVÅL SYKEHUS

Tolkesentralen er en enhet i Oslo universitetssykehus HF (OUS) som leverer tolketjenester til OUS, Akershus universitetssykehus HF (Ahus) og Sunnaas sykehus HF. Sentralen har ni faste ansatte og har siden oppstarten i 2014 levert 11 500 oppdrag på over 76 språk til nærmere 400 avdelinger i spesialisthelsetjenesten i Oslo og Akershus. Sentralen har avtale med over 240 frilanstolker og har som mål å dekke tolkebehovet i 85 språk. Tolkesentralen har som mål at minst 20 prosent av oppdragene skal dekkes av statsautoriserte tolker. I 2015 endte dette tallet på 39 prosent.

Suksessfaktorer for tolkesentralen

- ◆ **Forankring hos ledelsen:** Ledelsen ved Ullevål sykehus har satt som styringsmål at all tolking ved sykehuset skal utføres av kvalifiserte tolker.
- ◆ **Rekrutterer fra tolkeregisteret:** Sentralen bruker Nasjonalt tolkeregister aktivt når de skal rekruttere nye tolker.
- ◆ **Synliggjøring og tilhørighet:** Tolkene som er tilknyttet tjenesten har egne ID-kort som synliggjør tolkene som en integrert del av sykehuset tjenester.
- ◆ **Intern bestillerkompetanse:** Formidlere/bestillere har kunnskap om ulike språk, god oversikt over hvilke kvalifiseringsmuligheter det finnes på enkelte språk, og god forståelse for konkurransevilkår i tolkemarkedet for hvert enkelt språk. Sentralen prioriterer alltid den best kvalifiserte tolken som er tilgjengelig.
- ◆ **Rutiner for bestilling:** Sentralen har laget bestillingsrutiner for sykehusets avdelinger.
- ◆ **Opplæring i tolkebruk:** Sentralen tilbyr opplæring til ansatte ved sykehuset i bruk og tilrettelegging for tolking.
- ◆ **Kartlegging av språkbehov og kvalitet:** Tolkesentralens bestillersystem gjør det mulig å kartlegge omfanget av og kvaliteten på tolketjenestene de leverer. Systemet kartlegger også avvik i språkdekningen. Rapporter fra bestillersystemet danner grunnlag for styringsinformasjon og budsjettarbeid internt. Rapporter fra systemet er også svært nyttig i IMDis arbeid med å kartlegge språkbehov.

4

Styring og kontroll i virksomheten

STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

IMDi arbeider kontinuerlig for å ha best mulig styring og kontroll i virksomheten. Vi jobber for å sikre gode rutiner slik at resultat- og regnskapsinformasjon er pålitelig og relevant.

IMDi er i endring. Vi utvikler nye digitale løsninger, og videreutvikler våre systemer. Vi har også en pågående prosess for å tydeliggjøre og effektivisere våre tjenester. Dette arbeidet fører til nye krav til organisasjonsutvikling, styring og kontroll i virksomheten.

IMDis virksomhetsstrategi *Mangfold er hverdagen* står sentralt i IMDis oppgaveløsning. Strategien fokuserer på systematisk samarbeid med kommunene og sentrale statlige velferdssektorer, samt oppbygging av IMDi som kompetansesenter. Strategien er fra 2012 og erfaringene som IMDi har gjort seg i løpet av snart tre år viser at strategien har fungert som et godt styringsverktøy, som gir retning for IMDis arbeid.

NÆRMERE OMTALE AV VESENTLIGE FORHOLD VED STYRING OG KONTROLL

Styrking av arbeidet med rapportering og styring

IMDi har i 2015 styrket arbeidet med intern virksomhetsstyring, særlig med tanke på å bidra til et godt grunnlag for etatsstyringen. Det er opprettet en egen enhet i Strategikontoret, Seksjon for rapportering og styring, med flere medarbeidere som er dedikerte til dette arbeidet. Seksjonen har i oppgave å videreutvikle og forbedre rutiner for planlegging, oppfølging og rapportering. Videre bistår seksjonen direktøren med å ha overblikk over direktoratets portefølje, med små og store oppdrag fra og leveranser til overordnet departement.

IMDi har en lang rekke oppdrag gitt i tildelingsbrev og instruks. IMDi blir også tildelt oppgaver gjennom året, gjennom tillegg til tildelingsbrevet. For å sikre god oversikt, bedre styring og mer gjenkjennbarhet i de ulike IMDi-kontorenes tjenester, ble det i 2015 gitt oppdragsbrev fra direktøren til IMDis regionkontor. I 2016 vil alle IMDi-kontorene få egne oppdragsbrev. Oppdragsbrevene og oppfølgingen av dem skal bidra til å sikre at oppdrag og tjenester blir gjennomført på en effektiv og forutsigbar måte. Oppdragsbrevene, og bedre koordineringen og oppfølging av tilleggsoppdrag og bestillinger, gir økt kraft i styringen.

Tjenesteutvikling og strategisk kommune- og sektorsamarbeid

Departementet styrer IMDi på en rekke mål og resultatkrav. Til tross for at kommunene i 2015 har bosatt flere flyktninger enn noensinne, ble ikke alle IMDis mål i tildelingsbrevet nådd i 2015. Resultatopnåelsen for mål og styringsparametere er i stor grad avhengig av innsatsen innenfor andre sektorer og hos andre aktører. Departementet har etterspurt mer tydelighet og dokumentasjon på hva IMDi gjør og hvordan vi påvirker resultatene i kommunene og hos andre samarbeidspartnere. Dette er noe av

bakgrunnen for at IMDi har satt i gang et arbeid for å tydeliggjøre tjenestene våre, og utarbeide tydeligere retningslinjer for vårt kommune- og sektorsamarbeid.

Prosjekt strategisk kommune- og sektorsamarbeid (prosjekt STRAKS) ble satt i gang våren 2015, for å systematisere erfaringer fra IMDis arbeid med og mot kommuner og regional stat. Bakgrunnen for prosjekt STRAKS er blant annet Agenda Kaupangs evaluering av IMDi i 2014 og Riksrevisjonens merknader til IMDis arbeid med bosetting av flyktninger samme år, som begge pekte på variasjoner mellom regionkontorene i måten de jobber på, og at arbeidet framstår som fragmentert og lite samordnet. Våre samarbeidspartnere i kommunene og regional stat etterspurte en større tydelighet i hva IMDi kan tilby av bistand (tjenester).

Etter å ha kartlagt og systematisert erfaringer, er IMDi nå i gang med et utviklingsarbeid som skal danne grunnlag for å utvikle strategier for kommune og sektor-samarbeid²⁸. Arbeidet skal føre til et mer systematisk samarbeid med kommuner som IMDi har avtaler med, gjennom å:

- ◆ etablere felles mål og ambisjoner for regionkontorenes arbeid med samarbeidsavtalene
- ◆ gi mer enhetlige føringer for hvordan arbeidet skal drives (f.eks. hvor mange avtaler som skal inngås, hva avtalene bør inneholde, hvordan de kan gjøres mer konkret og forpliktende)
- ◆ undersøke om et mer forpliktende, avtalebasert samarbeid kan kombineres med IMDis tilskuddsmidler til kommunene
- ◆ utvikle styringsindikatorer slik at arbeidet med avtalene er gjenstand for rapportering og kan følges opp og evalueres årlig

Samtidig skal det utvikles en tydelig strategi overfor kommuner uten samarbeidsavtale.

I arbeidet med å definere og utvikle våre tjenester – tjenstedesign²⁹ – står tilbakemeldinger fra kommuner og regionale sektormyndigheter sentralt. Vi er gang med en kartlegging av våre samarbeidspartneres behov og forventninger til våre tjenester.

En viktig del av IMDis tjenesteutvikling foregår gjennom digitaliseringsprogrammet IMDig. Se egen omtale senere i dette kapitlet.

Risikostyring

IMDi gjennomfører helhetlig risikovurdering knyttet til både interne og eksterne styringsparametere, oppgaver og oppdrag, to ganger i året. Innenfor digitaliseringsprogrammet IMDig gjennomføres det månedlige risikovurderinger. Risikovurderingene brukes som beslutningsgrunnlag for ledelsens prioriteringer av hovedaktiviteter i virksomhetsplanen, ressursallokering og budsjettfordeling.

²⁸ Strategisk kommune- og sektorsamarbeid i IMDi – dokumentasjon av intern prosess og anbefalinger til operativ strategi (Deloitte, juni 2015).

²⁹ Tjenstedesign handler om å utvikle, planlegge og organisere tjenester som er til det beste for brukeren. Det handler også om at oppgavene kan løses på en bedre og mer hensiktsmessig måte, og dermed en forenkling av tjenester.

Tilskuddskontroll

IMDi har i 2015 hatt gjennomgang av vår forvaltning av følgende tilskuddsordninger:

- ◆ Kap. 821, post 60: Tilskudd ved bosetting av personer med alvorlige, kjente funksjonshemninger og/eller atferdsvansker
- ◆ Kap. 821, post 62: Kommunale innvandrertiltak – Tilskudd til *Jobbsjansen*
- ◆ Kap. 821, post 62: Kommunale innvandrertiltak – Utviklingsmidler til kommunene

Bakgrunnen for gjennomgangen er behovet for å sikre at forvaltningen skjer i tråd med mål, kriterier og bestemmelser i rundskriv, regelverk og rutiner. Siden saksbehandlingen innebærer utøvelse av skjønn, er det også behov for å sikre mest mulig lik praksis i søknadsbehandlingen og oppfølgingen av tilskuddsmottakerne (kommunene). Dette må også sees i sammenheng med Riksrevisjonens påpekning av behovet for å videreutvikle mer systematiske og likeartede rutiner for arbeidet overfor kommunene³⁰.

Gjennomgangen har avdekket behov for å ytterligere styrke kompetansen på området tilskuddsforvaltning, bedre samordningen av informasjonsarbeidet og saksbehandlingen overfor kommunene, samt å utveksle erfaringer mellom regionkontorene i IMDi. Dette vil gi bedre grunnlag for oppdatering av IMDis regelverk for tilskuddsforvaltning, som planlegges gjennomført i 2016. Andre tiltak for å forbedre tilskuddsforvaltningen vil også bli vurdert.

IMDi har også i 2015 gjennomført en årlig rimelighetskontroll av utvalgte tilskuddsordninger (statsbudsjettets kap. 821, postene 62, 71 og 73). Det er vurdert om innrapportert økonomisk informasjon er i henhold til vilkår stilt i tilskuddsbrevene og om regelverket for tilskuddsforvaltning har blitt fulgt opp. Det er også gjennomført stikkprøvekontroll hos enkelte tilskuddsmottakere. Der stikkprøvekontrollen indikerte brudd på vilkår og/eller manglende etterlevelse av regelverket, er ytterligere kontroll gjennomført.

RAPPORTERING PÅ ÅRETS FELLESFØRINGER OG ANDRE FORHOLD DEPARTEMENTET HAR BEDT IMDI RAPPORTERE SÆRSKILT PÅ

Tidstyver som oppleves av sluttbrukere utenfor staten

I årsrapporten for 2015 skal alle statlige virksomheter beskrive hvordan arbeidet med å fjerne tidstyver følges opp, etter følgende mal:

- ◆ Hvilke tidstyver virksomheten selv har prioritert å fjerne
- ◆ Tiltak for å fjerne utvalgte tidstyver (planlagte, under arbeid og gjennomførte)
- ◆ Resultater av arbeidet. Effektene for brukerne er spesielt interessante³¹

³⁰ Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2013. Dokument 1 (2014–2015)

³¹ Jf. rundskriv fra Kommunal- og moderniserings-departementet (KMD) om fellesføringer i tildelingsbrevene for 2015: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Fellesforing-i-tidelingsbrevene-for-2015/id2341853/>

IMDi viktigste «brukere», eller «samarbeidspartnere», er kommuner. Samarbeidet med statlige sektormyndigheter og fylkeskommuner/fylkesmannen står også sentralt.

IMDi skal styrke kommunene i deres arbeid med bosetting og kvalifisering av flyktninger og familiegjenforente, som en permanent og langsiktig kommunal oppgave. IMDi skal videre bistå kommunene i samfunnsplanlegging og utvikling av tjenester og forvaltning for en mangfoldig befolkning. IMDi leverer tjenester som statistikk og analyser, råd og veiledning, og legger til rette for erfaringsutveksling mellom aktører på integreringsfeltet.

Kommunene og sektormyndigheter skal tilby og tilrettelegge sine tjenester overfor sluttbrukerne: innvandrere og andre innbyggere. Et effektivt og målrettet integreringsarbeid kommer forvaltningen, men også innbyggerne og hele samfunnet til gode.

Prioriterte tidstyver og tiltak for å fjerne dem

Per 1. juni 2015 har IMDi rapportert, til BLD og til Kommunal og moderniseringsdepartementet (via Difis rapporteringsløsning), om *brukerrettede tidstyver* i egen virksomhet og prioritere tiltak som gir konkrete effekter for brukerne. I IMDi har vi i flere år vært oppmerksomme på dette, og vi har valgt å se bestillingen om kartlegging av tidstyver i forbindelse med pågående langsiktig arbeid. Følgende brukerrettede tidstyver mener IMDi det er grunn til å prioritere i det videre arbeidet:

- ◆ Digitalisering – behov for fortsatt forbedring og effektivisering av digitale tjenester
- ◆ Et mer effektivt integreringsarbeid i kommunene – strategisk kommune- og sektorsamarbeid
- ◆ Mangel på samordning mellom sektorer
- ◆ Uklare regelverk
- ◆ Lang ventetid i bosetting av flyktninger

Digitalisering – forbedring og effektivisering av digitale tjenester

I 2013 startet IMDi et digitaliseringsprogram med bakgrunn i at det var identifisert en rekke prosesser og arbeidsmetoder som hindrer direktoratet i å utføre kjerneoppgaver effektivt og med tilfredsstillende kvalitet for brukerne. Digitaliseringsarbeidet som nå pågår i IMDi, utvikler nye IKT-løsninger for store deler av vårt arbeid, og skal redusere både interne og brukerrettede tidstyver. Nye verktøy vil fjerne mange av dagens manuelle rutiner, og bidra til å effektivisere integrerings- og inkluderingsarbeidet både i IMDi og ikke minst i kommunene.

I korte trekk vil IMDi i løpet av 2015 og 2016 ha gjennomført følgende aktiviteter for å redusere brukerrettede tidstyver:

- ◆ Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) er revidert og ny versjon er lansert våren 2015. Brukervennlighet for kommunalt ansatte er høyt prioritert. Det er etablert et nytt service- og supportsystem for brukere (kommuner), og utarbeidet brukerhåndbok og opplæringsmaterieil. Ved lansering var ikke all funksjonalitet ferdig utviklet. Det arbeides med å bedre funksjonaliteten og brukeropplevelsen.

- ◆ Det utarbeides en forenklet modul i NIR for utbetaling og forvaltning av norsktilskudd. Det utvikles også en egen modul, der det skal legges opp til automatisering av tilskuddsutbetalinger, blant annet med integreringstilskuddet.
- ◆ På bosettingsfeltet utvikler IMDi funksjonelle løsninger som effektiviserer og automatiserer arbeidsprosesser, er brukervennlige, og legger til rette for samordning mellom interessentene i bosettingsarbeidet.
- ◆ IMDi har utarbeidet nye nettsider på www.imdi.no, som skal være en ressurs for kommunene i deres integreringsarbeid. Kommunene skal lett finne informasjon de trenger, og lett komme i kontakt med andre kommuner og få kjennskap til andres grep og erfaringer. Det er også laget et nytt verktøy for statistikk om integrering som skal gi god styringsinformasjon til kommunene.

Et mer effektivt og målrettet integreringsarbeid i kommunene – strategisk kommune- og sektorsamarbeid

IMDi skal som fagdirektorat bidra til et effektivt og målrettet integreringsarbeid i kommunene. Et godt integreringsarbeid, der flyktingene kommer raskt i arbeid, og deltar i samfunnslivet, kommer alle innbyggere til gode, og har en positiv effekt for hele samfunnet. Dette er en god investering i kommunens økonomi, og i velferdsstatens bærekraft.

IMDis regionkontor har utformet ulike modeller for samarbeid med kommunene. IMDi går nå gjennom de ulike modellene, for å etablere mer systematiske og likeartede rutiner for arbeidet mot kommunene, og videreutvikler et mer enhetlig og målrettet samarbeid med statlige aktører (jf. tidligere omtale av prosjekt STRAKS). Samarbeidet omfatter bosetting av flyktinger, kvalifisering, og mange andre oppgaver i vår oppgaveportefølje. I utviklingen av disse tjenestene står digitalisering sentralt (jf. omtale senere i dette kapitlet).

Utfordringer i samordning mellom sektorer

Integrering er et eksempel på utfordringer som ikke kan løses innenfor en sektor³². Det finnes noen spesifikke tiltak som retter seg spesielt mot innvandrere, som opplæring i norsk og samfunnskunnskap, introduksjonsordningen, *Jobbsjansen* m.m. Noen av integreringstiltakene kan beskrives som sektorkompenserende. Til dels er det en utfordring at 1) velferdssektorene ikke tar fullt ansvar for å tilpasse sine tjenester til en mangfoldig befolkning, og til dels er det en utfordring at 2) tiltak ikke sees tilstrekkelig i sammenheng. IMDi har i spilt inn en rekke eksempler på områder med behov for bedre samordning³³.

Samtidig ser vi nå en positiv utvikling med flere større tverrsektorielle prosjekter og programmer, der IMDi tar en aktiv del i arbeidet. Og selv har IMDi initiert et tverrdirektoralt samarbeid i kjølvannet av de økte asylankomstene.

³² «Det er en voksende erkjennelse av at de politiske og administrative systemene står overfor stadig mer sammensatte og komplekse utfordringer. Politikkområder følger ikke etablerte administrative inndelinger, men er tverrsektorielle og krever innsats fra flere sektormyndigheter og nivåer for at sentrale politiske mål skal nås.» *Mot alle odds? Veier til samordning i norsk forvaltning*, Difi rapport 2014:07.

³³ <http://tidstyv.difi.no/>

Uklart regelverk

IMDi spiller inn prinsipielle spørsmål til departementet hvor det er behov for avklaringer i regelverket. Det kan være spørsmål om hvordan enkelte bestemmelser i loven skal forstås eller behov for å sikre bedre samordning mellom ulike regelverk og ordninger i et felt som er i stadig utvikling. Det gjelder særlig i forhold til opplæringsloven.

Ett eksempel er gapet mellom ungdomsrett og voksenrett. Et annet eksempel er samordning av grunnskole og videregående opplæring som en del av introduksjonsprogrammet, eller overgangen mellom de ulike ordningene. Ett tredje eksempel er Introduksjonsloven. Introduksjonsloven åpner for mye skjønn. Flere kommuner føler seg usikre på hvordan loven skal forstås og håndheves. IMDi og fylkesmannen bruker en god del tid på å veilede kommunene. Et klarere og mer entydig regelverk vil kunne bidra til at kommuner får jobbet mer målrettet og effektivt, at en i større grad sikrer likebehandling og at den enkeltes rettsikkerhet ivaretas.

Lang ventetid i bosetting av flyktninger

En svært viktig brukerrettet tidstyv er den lange tiden flyktninger må vente, fra de har fått oppholdstillatelse, til de får en kommune å flytte til. En av de mest presserende utfordringene IMDi arbeider med, er å få kommunene til å ta imot de mange flyktningene som har fått oppholdstillatelse, men venter på en kommune å flytte til.

IMDi arbeider for å effektivisere saksbehandlingen i bosettingsarbeidet, blant annet gjennom digitalisering av bosettingsarbeidet. Tiltak som bidrar til økt og rask bosetting av flyktninger er tett kommunesamarbeid, tydelig politiske signaler fra regjeringen til kommunene, tilskudd til kommunene (mulige incentivordninger), og ikke minst gode resultater i integrerings- og særlig kvalifiseringsarbeidet.

IMDi har også tidligere spilt inn unødvendig og uheldig lang ventetid for flyktninger med uavklart identitet, særskilte helseutfordringer og såkalte «blandede vedtak» fra UDI og UNE (situasjoner der familiemedlemmer har ulike oppholdsvedtak). Det vises også til del 3 i denne årsrapporten.

Personalforvaltning

Oppfølging av IA-avtalen

IMDis mål og tiltak for oppfølging av IA-avtalen følges opp gjennom direktoratets generelle HMS-arbeid, personalforvaltning og rekrutteringsprosesser. Mål- og tiltaksplanen er forankret i IA-møtet hvor hovedtillitsvalgte, hovedverneombud og IMDis ledelse deltar. Mål og tiltak knyttet til IA-avtalen blir fulgt opp i blant annet LAMU (lokale arbeidsmiljøutvalg), AMU og ledermøter.

Det er en målsetting fastsatt i IMDis mål- og tiltaksplan for IA-arbeidet at IMDis totale sykefravær ikke skal overstige 5,9 prosent per 31.12.18. Sykefraværet i 2015 var totalt 5,7 prosent, en nedgang på 1,1 prosentpoeng fra 2014. Legemeldt sykefravær for menn gikk ned fra 4,0 prosent i 2014, til 2,6 prosent i 2015. For kvinner gikk legemeldt fravær ned 6,6 prosent i 2014, til 4,8 prosent i 2015. Arbeidet med sykefravær i IMDi har fokus på tett individuell oppfølging, systematisk rapportering til LAMU, samt fokus på nærværsfaktorer.

Et av IMDi aktivitetsmål under delmål 2 i IA-avtalen er som følger: «IMDi skal tilby yrkestilpasset arbeidstrening (språkpraksis, arbeidspraksis, lønnstilskudd) til 4-8 personer med innvandrerbakgrunn pr. år. Formålet er å gi tilbud om opplæring og arbeidserfaring».

HMS

IMDi har gjennomført flere tiltak i 2015 for å sikre god kvalitet og høy bevissthet om HMS i direktoratet. Av tiltak og aktiviteter nevnes spesielt:

- ◆ Det avholdes jevnlig møter i lokale arbeidsmiljøutvalg (LAMU) hvor HMS og arbeidsmiljø ved de enkelte kontorene er på agendaen.
- ◆ Det er gjennomført kurs for å sikre at alle nye verneombud og ansattes representanter i LAMU/AMU har fått nødvendig opplæring, og det er også gjennomført en felles LAMU-dag for alle ledere, verneombud og ansattes representanter.
- ◆ Det gjennomføres kontorvise HMS-dager.
- ◆ Det er innført elektronisk HMS-håndbok for å gjøre informasjon lettere tilgjengelig for alle ansatte. Håndboka er også tilgjengelig via telefon og nettbrett.

Aktivitets- og redegjørelsesplikter

Likestillingsomtale

IMDi har en svært ujevn kjønnsbalanse blant sine ansatte med 63 prosent kvinner. I toppleder- og mellomledergruppen er kjønnsbalansen jevnere med 55 prosent kvinner. Det er tilnærmet likelønn mellom kjønnene, med marginal variasjon i stillingsgruppene (se vedlegg 4).

7,3 prosent av kvinnene og 1,1 prosent av mennene jobbet deltid per 31.12.15. 17,7 prosent av de kvinnelige ansatte hadde midlertidig arbeidskontrakt, tilsvarende 14,7 prosent blant de mannlige ansatte.

To av 13 foreldrepermisjoner ble tatt ut av menn.

Mangfold

IMDi har som mål at minst 25 prosent av direktoratets ansatte skal ha innvandrerbakgrunn. Samlet andel ansatte med innvandrerbakgrunn i IMDi var 28 prosent i 2014.

Etter en gjennomgang av tilsettingsforholdene i IMDi i 2015, anslår vi at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn har holdt seg på om lag samme nivå som i 2014. SSBs statistikk for 2015 vil foreligge våren 2016.

Gjennomgangen av tilsettingsforholdene i 2015 viste også at 6 av 33 ledere i IMDi (18 prosent) har innvandrerbakgrunn. Dette er en økning på 2 prosentpoeng fra 2014.

Tabell 4-1: Ansatte i IMDi per 4. kvartal 2014

Ansatte per 4. kvartal 2014	Antall	Andel
I alt	235	
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	11	4,7 %
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og New Zealand	54	23 %

Kilde: SSB-tabell 10189: Ansatte i staten, etter departement med underliggende enheter, innvandringskategori og landgruppe

For å fremme likestilling av personer med innvandrerbakgrunn i virksomheten og ved rekruttering til nye stillinger er følgende presisert i personalreglementet:

- ◆ IMDi's mål for mangfold, samt oppfordring til innvandrere om å søke på stillingen, skal fremkomme i kunngjøringen
- ◆ Det å ha innvandrerbakgrunn kan være relevant kompetanse ved søknad på stillinger i IMDi. Minst 50 prosent av de som innkalles til intervju, bør ha innvandrerbakgrunn forutsatt at kvalifikasjonskravene er oppfylt.
- ◆ Erfaringsbasert kompetanse til søkere med innvandrerbakgrunn konkretiseres. I de tilfeller bare norske søkere foreslås, skal den best kvalifiserte med innvandrerbakgrunn omtales i forslag til tilsetning sammen med en begrunnelse om hvorfor vedkommende ikke er ansett som kvalifisert.

IMDi gir velferdspermisjon for feiring av religiøse høytidsdager utenom den norske kirke i inntil to dager.

Sosiale hensyn i offentlige anskaffelser

IMDi har kontinuerlig fokus på miljø, samfunnsansvar og sosiale hensyn i våre offentlige anskaffelser. Som oppdragsgiver stiller IMDi krav til våre leverandører om at deres arbeidstakere skal ha lovlige arbeidsbetingelser. Dette innarbeides også i kontrakter hvor tjenesten utføres av leverandørens ansatte, f.eks. kantinedrift og renholdstjenester.

Miljøkrav i anskaffelser

IMDi har kontinuerlig fokus på miljø, samfunnsansvar og sosiale hensyn i våre offentlige anskaffelser, og disse forholdene er innarbeidet i alle kravspesifikasjoner. IMDi har i 2015 fulgt gjeldende rutiner og retningslinjer for offentlige anskaffelser, også når det gjelder miljøkrav i anskaffelsene.

Sikkerhet og beredskap

IMDi har i 2015 gjennomført en risiko- og sårbarhets-analyse knyttet til informasjonssikkerhet, se punkt under om informasjonssikkerhet.

IMDi's oppdrag og oppgaver innen utvikling og drift bidrar til forebyggende samfunnssikkerhet: God integrering sikrer selvhjelpenhet og tilhørighet til det norske

samfunnet. Gjennom rask bosetting, opplæring i norsk og rask overgang til arbeid og/eller utdanning sammen med forebyggende arbeid for å hindre utenforskap, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, bidrar IMDi til bedre samfunnssikkerhet og til å motvirke radikaliserings.

I februar 2015 deltok IMDi i en større kriseøvelse som var arrangert av BLD i samarbeid med Krisestøtteenheten. Hensikten med øvelsen var å øve på et scenario som skulle tydeliggjøre ansvars- og rollefordelingen mellom BLD og andre departementer, mot underliggende virksomheter, samt mot relevante eksterne aktører (for eksempel Justis- og beredskapsdepartementet). Fra IMDis side deltok primært kriseledelsen i IMDi, sammen med enkelte utvalgte medarbeidere. Det er ikke gjennomført andre kriseøvelser i 2015. Det er planlagt og utarbeidet scenario for øvelse. Øvelsen er i første omgang planlagt som en skrivebordøvelse. Denne vil bli gjennomført første halvår 2016.

IMDis krise- og beredskapsplan er under revidering. IMDi har en oppdatert oversikt over kontaktpersoner som er tilgjengelige for departementet i en eventuell krisesituasjon, samt en oversikt over hvilke institusjoner og personer som forøvrig skal kontaktes (varslingsliste). Disse oversiktene inngår i IMDis krise- og beredskapsplan.

Informasjonssikkerhet

IMDi har gjennom årene gjennomført mange tiltak for å forbedre informasjonssikkerheten, særlig innen IKT. Vi arbeider med å få på plass et helhetlig styringssystem for informasjonssikkerhet, altså beskrivelse av struktur, ansvarsforhold, fullmakter, rutiner og kontroll, som gjør IMDi i stand til å identifisere risiko og iverksette nødvendige tiltak.

Som første skritt i arbeidet med utviklingen av et slikt styringssystem, har konsulentfirmaet Vivento AS i 2015 gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), avgrenset til IMDis behandling av personopplysninger, basert på standarden ISO/IEC 27005:2011.

Analysen skal følges opp: IMDi skal etablere et styringssystem, herunder utarbeide styringsdokumenter om overordnet sikkerhetspolicy, mål- og strategidokument, policydokumenter på enkeltområder, samt planer for prioritering, utvikling og gjennomføring av enkelttiltak. Dette arbeidet gis prioritet i 2016.

Imidlertid har IMDi allerede startet arbeidet med enkelte viktige strakstiltak:

- ◆ Veileder for ansatte om behandling av personopplysninger på e-post og mobile løsninger
- ◆ Standardutstyr (PC og telefon) kun til bruk på kommisjonsreiser og rutiner for informasjonshandling på reisene
- ◆ Vurdering av om kravspesifikasjonene/løsningsarkitekturen i de nye digitale verktøyene ivaretar kravene til informasjonssikkerhet
- ◆ Rutiner for anonymisering når data avgis til forskning

For øvrig er IMDi i rute med innføringen av sikker digital post innen utgangen av første kvartal 2016. IMDi er også i dialog med DIFI med tanke på deltakelse i et pilotprosjekt for sikker dokumentutveksling med offentlige virksomheter.

IMDis digitaliseringsprogram: IMDig

IMDis pågående digitaliseringsprogram (IMDig) ble igangsatt i 2013, for å utvikle nye IKT-løsninger i hele kjeden fra en flyktning har fått oppholdstillatelse til full deltakelse i samfunnet. Gode digitale løsninger vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for målstyring, et mer effektivt system for brukerne (kommunene), og bedre resultater i integreringsarbeidet. Med den eskalerende flyktnings situasjonen og den forventede økningen i bosettingsbehovet er det viktig å ha effektive og sikre IKT-løsninger, som bidrar til effektivisering av bosettingsarbeidet og som gjør det enklere å følge utviklingen i tiltak og resultater.

Digitaliseringsarbeidet vil føre til endringer i hvordan IMDi arbeider, og vil derfor kreve at vi jobber godt med organisasjonsutvikling, ledelse og kompetanseutvikling. IMDi rapporterte regelmessig til BLD på fremdrift, risiko og ressursbruk i digitaliseringsarbeidet i 2015.

IMDig består av fire prosjekter: Impact, Indikatorprosjektet, Webprosjektet og Digital samhandlingsprosjektet (tidligere Internkommunikasjonsprosjektet).

Impact

Impact er en samlebetegnelse på de verktøyene IMDi utvikler for å gjøre bosettingsarbeidet og tilskuddsforvaltningen enklere, samt for å forbedre kvalitet og funksjonalitet på Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Til sammen vil disse verktøyene fjerne mange av dagens manuelle rutiner og bidra til å effektivisere integrerings- og inkluderingsarbeidet.

Våren 2015 ble den nye versjonen av NIR, ny løsning for norsktilskudd, sammen med et nytt supportsystem åpnet for kommunebrukere. NIR og norsktilskudd leveranse 1 ble godkjent i oktober 2015 og overlevert til linjen som vil forvalte videre endringer og feilrettinger.

Den nye løsningen for bosetting og utbetaling av integreringstilskudd (IMBi) skal bidra til å gjøre bosettingsarbeidet mer smidig. Systemet vil være fleksibelt og lett å tilpasse ulike modeller for bosettingsarbeidet. Løsningen utvikles i flere delleveranser og første delleveranse er planlagt andre halvår 2016.

Indikatorprosjektet

Formålet med Indikatorprosjektet er å gjøre viktige tall og informasjon lett tilgjengelig for alle for å bidra til et mer målrettet, systematisk og effektivt integreringsarbeid lokalt og nasjonalt. Dette vil gjøre det mulig å sammenlikne tall om innvandring og integrering på tvers av kommuner, næringsregioner, fylker og andre grupperinger, med ulike nedbrytninger. Tallene skal presenteres både grafisk og i tabellform.

I 2015 har prosjektet jobbet med å utvikle første versjon av løsningen. Tilbakemeldinger fra brukertestene tyder på at løsningen er både relevant og etterspurt. Første versjon av løsningen ble ferdigstilt mot slutten av 2015 og lanseres tidlig i 2016.

Webprosjektet

Webprosjektet har utviklet et nytt imdi.no, som blir viktig for å nå målsettingen om helhetlig og målrettet informasjon og kunnskapsformidling i IMDi. Det nye nettstedet ivaretar ulike målgruppers behov, men kommunene er den viktigste målgruppen. Det nye imdi.no skal være en reell ressurs for kommunene i deres integreringsarbeid gjennom informasjon, kunnskap og verktøy.

Prosjektet har i 2015 jobbet med utvikling av løsningen, både design og struktur, samt innhold og tekstproduksjon. Løsningen ble ferdigstilt ved utgangen av 2015 og lanseres sammen med tall og statistikk-løsningen fra Indikatorprosjektet tidlig i 2016.

Digital samhandling

Digital samhandlingsprosjektet skal gjøre det enklere og raskere for ansatte i IMDi å finne og dele informasjon og kunnskap internt i organisasjonen. Prosjektet skal utvikle og innføre et nytt intranett med samhandlingsfunksjonalitet. Prosjektets navn ble endret høsten 2015 fra «internkommunikasjon» til «sikker digital samhandling» for å bedre samsvare med prosjektets innhold, leveranser og potensielle gevinster. Løsningen skal etter planen ferdigstilles medio 2016.

5

Vurdering av framtidutsikter

VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

I løpet av de ti årene som har gått siden IMDI ble opprettet, har andelen innvandrere i Norge økt fra 8 prosent i 2006 til 13 prosent i 2015. Hvor stor denne andelen vil være i fremtiden, vil bli påvirket av økonomiske og politiske forhold i verden, og av endringer i det norske arbeidsmarkedet, innvandringsreguleringen og velferdssystemet.

Enkelte år blir innvandringen til Norge formet av noen få viktige begivenheter. For ti år siden førte utvidelsen av EU til en rask økning i antallet arbeidsinnvandrere til Norge. I 2015 var det den globale flyktnings situasjonen som la premissene for innvandringen.

Det kommer flere flyktninger

Over mange år har vi arbeidet langsiktig for å øke kommunenes kapasitet til å bosette flyktninger. Allerede i 2013 varslet IMDI og KS kommunene om at kapasiteten må bygges opp til rundt 10 000 flyktninger per år. Med et regionalt apparat har vi fulgt opp kommunene tett, og etablert arbeidsmetoder som har gitt resultater. Kommunene har frem til februar 2016 vedtatt 15 600 bosettingsplasser, en økning på nær 40 prosent fra 2015.

Rammene for IMDIs arbeid ble betydelig endret i løpet av fjoråret. Fra sommeren av opplevde vi en rask økning i antallet asylsøkere som kom til Norge. Det er utlendingsforvaltningen som møter denne økningen aller først, men en stor andel av asylsøkerne vil få innvilget opphold og skal ha en kommune å flytte til, og få et tilbud som bidrar til rask integrering.

Det er stor usikkerhet knyttet til antallet asylsøkere som vil ankomme Norge og antallet flyktninger som skal bosettes i Norge i tiden framover. Bosettings- og kvalifiseringsarbeidet vil fortsatt være IMDIs viktigste oppgave i umiddelbar framtid. Med den erfaringen vi har med kommunenes evne og vilje til å bosette stadig flere flyktninger, har vi tro på at kommunene vil håndtere framtidige utfordringer. Mange kommuner vil måtte bygge opp et større tjenesteapparat for å møte integreringsutfordringene, og IMDI arbeider spesielt med å øke kompetansen til de nye og uerfarne bosettingskommunene.

En viktig rammebetingelse for IMDIs arbeid med bosetting er UDIs saksbehandlingskapasitet og prioriteringer. I flere år har bosettingsbehovet vært større enn tilgangen på bosettingsplasser i kommunene. Nå er vi i en situasjon der kommunene står klare til å ta imot flyktninger, men det vil ta litt tid før UDIs saksbehandling går for fullt. Lang saksbehandlingstid i UDI kan føre til dårlig utnyttelse av kapasiteten i kommunene. Kommunene er tidligere blitt varslet om at det store trykket kommer i annet halvår. UDI vil prioritere opp saker som ligger an til innvilgelse med påfølgende bosetting.

Flere barn og unge kommer alene

I tillegg til den generelle økningen i antall asylsøkere til Norge, kommer stadig flere barn og unge alene til Norge for å søke beskyttelse. Denne situasjonen har på kort tid endret seg dramatisk. Sommeren 2015 arbeidet vi ut fra prognoser om at norske kommuner skulle bosette om lag 800 enslige mindreårige flyktninger det neste året. Ved inngangen

til 2016 er bildet et helt annet: 2 400 enslige barn og unge skal få nye hjem i kommunene. I 2017 kan dette antallet bli høyere.

IMDi har for første gang anmodet alle kommuner i landet om å bosette enslige mindreårige flyktninger, og flere kommuner enn tidligere vil bosette både barn under 15 år og ungdom mellom 15 og 18 år. IMDi vil derfor videreføre og forsterke samarbeidet med Bufdir/Bufetat nasjonalt og regionalt for å bygge opp kommunenes kapasitet og kompetanse på dette området, og gjennomføre et kompetanseløft for kommuner som bosetter barn og unge som flykter uten familien sin.

Arbeid og integrering

Det store antallet flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge vil prege samfunnet vårt i årene framover. Det blir flere innvandrere. Befolkningssammensetningen i norske kommuner vil endre seg. Dette innebærer et stort ressurspotensial, men det krever også kompetanse og evne til å se realistisk på utfordringene dette medfører.

For å lykkes må vi sikre raskere og bedre kartlegging av flyktingenes med-brakte kompetanse slik at kommunene i større grad kan differensiere og tilpasse planer for den enkelte. I større grad enn tidligere må kommunene ta i bruk de mulighetene som en fleksibel introduksjonsordning faktisk gir, og tilpasse individuelle løp i samarbeid med lokalt næringsliv og frivilligheten.

IMDi vil i 2016 tilrettelegge for mer deling av kommunale erfaringer med integreringsarbeid. Vi vil legge spesiell vekt på fleksibel tilrettelegging av introduksjonsprogram, samarbeid med frivillighet og bruk av avtalt selvbosetting. Våre nye nettsider er et godt tilrettelagt verktøy for slik deling.

Et sterkt og tydelig kommunalt lederskap vil være nødvendig for å sikre koordinerte grep på tvers av sektorer. Dette stiller krav til godt samarbeid på nasjonalt og regionalt nivå. IMDi har initiert en felles møteplass med direktørene i Utlendingsdirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Husbanken, Vox og Arbeids- og velferdsdirektoratet for å bidra til å bygge en felles forståelse og innsikt i utfordringsbildet. På statlig nivå arbeider IMDi for å styrke samarbeidet mellom velferdsdirektoratene, blant annet gjennom *0-24-samarbeidet* og *Bolig for velferd*. IMDi prioriterer samarbeidet med fylkesmannsembetene i 2016.

IMDi i endring

IMDi arbeider kontinuerlig med utviklingen av vår egen organisasjon. Vi er i gang med omfattende digitaliseringsprosesser for å utvikle verktøy som profesjonaliserer og effektiviserer bosettingsarbeidet og tilskuddsforvaltningen. IMDi vil bruke tid og ressurser på videreutvikling av disse verktøyene også etter at de er lansert.

Gjennom det siste året har vi opplevd at IMDis ansvarsområder får større oppmerksomhet fra media, politikere og befolkningen generelt. Det er lite som tyder på at denne oppmerksomheten vil bli mindre de nærmeste årene. I 2016 vil Regjeringen dessuten legge frem en ny integreringsmelding som i stor grad vil legge premisser for hvordan vi skal arbeide med bosetting og integrering i tiden fremover.

Erfaringene vi har gjort oss og resultatene vi har oppnådd i 2015 danner et godt grunnlag for å møte de utfordringene vi står overfor.

6

Årsregnskap

ÅRSREGNSKAP

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets (BLD) utøvende organ for statens integreringspolitikk, og er en premissleverandør for utvikling av politikken på feltet. IMDi vil i 2016 bli overført til Justis- og beredskapsdepartementet. IMDis viktigste oppgaver, målgrupper og virkemidler er beskrevet i Prop. 1 S (2014-2015) for BLD. IMDi har kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. IMDi hadde 223 årsverk ved utgangen av 2015.

IMDi er et ordinært, bruttobudsjettert forvaltningsorgan, og er underlagt Riksrevisjonens kontroll. Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll av departementene og de statlige virksomhetene publiseres som Dokument 1 hver høst. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjoner publiseres fortløpende gjennom stortings sesjonen i Dokument 3-serien.

IMDi forvalter driftsmidler, utviklings- og forskningsmidler, investeringsmidler (IKT-utvikling) og tilskuddsmidler som primært går til kommuner, innvanderorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Bevilgningsrapporteringen for 2015 viser at IMDi hadde en samlet tildeling på 9,91 milliarder kroner i 2015. Regnskapet for 2015 viser at IMDi har utgiftsført 9,72 milliarder kroner. Netto rapportert til bevilgningsregnskapet, det vil si fratrukket inntekter på 33,4 mill. kroner, er 9,68 milliarder kroner.

IMDi har i 2015 forvaltet en driftsbevilgning på 204,8 mill. kroner. Det er utgiftsført 205,1 mill. kroner. Før merinntekter er det et merforbruk på 0,3 mill. kroner. Stortinget har gitt fullmakt til å overskride bevilgningen på posten mot tilsvarende inntekter på kap. 3820, post 1, jf. Prop. 1 S (2014-2015). Det er inntektsført 1,3 mill. kroner i diverse inntekter i 2015. Etter justering for diverse inntekter, er det et reelt mindreforbruk på 1 mill. kroner i 2015 (0,5 prosent av disponibel bevilgning).

I note B til årsregnskapet fremkommer forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til 2016. Samlet mulig overføring på kapitler og poster under IMDi er 5,6 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner er knyttet til IMDis driftsbevilgning.

IMDi bekrefter med dette at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter og inntekter. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og de krav som er stilt fra overordnet departement gjennom tildelingsbrev/tillegg til tildelingsbrev.

Geir Barvik
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

PRINSIPPNOTE ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2015 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen *Netto rapportert til bevilgningsregnskapet* er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen *samlet tildeling* viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING FOR REGNSKAPSÅR 2015

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindreutgift
0820	Integrering- og mangfoldsdirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	204 875 000	205 193 486	-318 486
0821	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	10 000 000	9 140 208	859 792
0821	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A, B	52 419 000	51 990 718	428 282
0821	Integreringstilskudd	60	Diverse	A, B	6 959 595 000	6 955 559 045	4 035 955
0821	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	61	Diverse	A, B	443 792 000	411 469 841	32 322 159
0821	Kommunale innvandreriltak	62	Diverse	A	222 800 000	221 045 508	1 754 492
0821	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	70	Tilskudd	A	1 989 000	1 989 000	0
0821	Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	71	Tilskudd	A	48 351 000	47 273 941	1 077 059
0821	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	72	Tilskudd	A	2 471 000	2 471 000	0
0821	Tilskudd	73	Tilskudd	A	3 548 000	3 548 000	0
0822	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	60	Diverse	A	1 966 490 000	1 795 889 533	170 600 467
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter			17 579 475	
<i>Sum utgiftsført</i>					9 916 330 000	9 723 149 754	

Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3820	IMDi – Diverse inntekter	01	Driftsinntekter		1 322 436	
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		14 710 452	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		17 399 085	
<i>Sum inntektsført</i>				0	33 431 972	

Netto rapportert til bevilningsregnskapet

9 689 717 782

Kapitalkontoer

60088701	Norges Bank KK /innbetalinger				32 067 499	
60088702	Norges Bank KK/utbetalinger				-9 721 713 490	
705005	Endring i mellomværende med statskassen				-71 791	
<i>Sum rapportert</i>					0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2015	2014	Endring
6260	Aksjer	0	0	0
705005	Mellomværende med statskassen	-5 801 208	-5 729 418	-71 791

NOTE A: FORKLARING AV SAMLET TILDELING

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
820 01	6 819 000	198 056 000	204 875 000
821 21	0	10 000 000	10 000 000
821 45	9 663 000	42 756 000	52 419 000
821 60	1 881 000	6 957 714 000	6 959 595 000
821 61		443 792 000	443 792 000
821 62		222 800 000	222 800 000
821 70		1 989 000	1 989 000
821 71		48 351 000	48 351 000
821 72		2 471 000	2 471 000
821 73		3 548 000	3 548 000
822 60		1 966 490 000	1 966 490 000

NOTE B: FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREGNING AV MULIG OVERFØRT BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-) / mindretgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-) / mindretgift etter avgitte belastningsfullmakter	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Inn-sparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
820 01		-318 486		-318 486	1 322 436		1 003 950	9 902 800	1 003 950
821 21	Kan overføres	859 792	-200 000	659 792			659 792		659 792
821 45	Kan overføres	428 282	-745 484	-317 202			-317 202		
821 60	Kan overføres	4 035 955		4 035 955			4 035 955		4 035 955
821 61	Overslagsbevilgning	32 322 159		32 322 159			Ikke aktuell		

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post. 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjetfullmakter

Mozatte belastningsfullmakter
IMDI har ikke mottatt belastningsfullmakter fra andre virksomheter i 2015

Stikkordet «kan overføres»

IMDis bevilgninger på kapittel 821, post. 21, kapittel 821, post. 45 og kapittel, post. 60 har stikkord "kan overføres". Beløpet stammer fra tildeling gjtt. innenfor de to siste budsjettår og virksomheten lar beløpet inngå som en del av mulig overført beløp.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

IMDis bevilgning på kapittel 821, post. 61 har stikkord "overslagsbevilgning". Dette stikkordet gir fullmakt til å overskride bevilgningen. IMDi har pr. 31.12.2016 en mindretgift på 32, 3 mill. kr.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

IMDI har gitt en belastningsfullmakt til Fylkesmannen i Nordland pålydende kr 200 000 kap. 821, post. 21. Fylkesmannen i Nordland har rapportert tilsvarende beløp på posten. IMDis mindretgift er korrigert for utgifter rapportert av Fylkesmannen i Nordland og viser dermed til et mindreforbruk på Kap. 821, post. 21 på kr 659 792.

IMDI har gitt en belastningsfullmakt til Utlendingsdirektoratet pålydende kr 1 000 000 på kap. 821, post. 45. Utlendingsdirektoratet har rapportert kr. 745 483,78 på kap. 821, post. 45. IMDis mindretgift er korrigert for utgifter rapportert av Utlendingsdirektoratet og viser dermed et merforbruk på kr. 317 202.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Lønnsrefusjoner i IMDi beløper seg til kr. 6 392 725 i 2015. Disse er ført på kap. 820, post. 01 fra 1.1.2015 og har dermed redusert merutgifter på samme posten.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Merinntekter i IMDi beløper seg til kr. 1 322 436 i 2015. Disse er ført på kap. 3820, post. 01 og trekkes fra merutgiften på Kap. 820, post. 01. IMDis mindretgift på kap. 820, post. 01 blir dermed på kr. 1 003 950.

Mulig overførbart beløp

IMDI beregner grunnlaget for overføring på kap. 820, post. 01 til kr. 1 003 950. Da dette beløpet er under grensen på 5% regnes hele beløpet som mulig overføring til neste budsjettår. Beløpene som står på kap. 821, postene 21 og 60 kan overføres i sin helhet, da stikkordet "kan overføres" er knyttet til kapittel/posten. Beløpene inngår i beregningen av mulig overførbart beløp til neste år. Det er ikke aktuelt å overføre midler til neste år fra andre utgiftsposter. Mulig overføring til neste år er en beregning, og IMDI får tilbakemelding fra overordnet departement om endelig beløp som overføres til neste år. Departementet vurderer blant annet om andre virksomheter eller departementet selv disponerer midler på de samme kombinasjonene av kap/post som IMDi. Beregningen av mulig overføring på kap. 821, post. 21 viser IMDis andel av bevilgningen.

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERING FOR 2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapport til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	0	0
Andre innbetalinger	1	1 322 436	807 115
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		1 322 436	807 115
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	147 666 435	133 577 483
Andre utbetalinger til drift	3	109 226 763	101 003 480
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		256 893 198	234 580 963
Netto rapporterte driftsutgifter		255 570 762	233 773 848
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	10 324 776	16 147 273
Utbetaling til kjøp av aksjer	5, 8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	18 946	4 557
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		10 343 722	16 151 830
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		10 343 722	16 151 830
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	6	14 409 794	12 485 022
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		14 409 794	12 485 022
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	9 438 333 360	8 003 837 716
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		9 438 333 360	8 003 837 716

	Note	2015	2014
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		300 658	278 067
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		17 399 085	15 973 713
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		-17 579 475	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		120 268	16 251 780
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		9 689 717 782	8 225 026 591

Oversikt over mellomværende med statskassen		2015	2014
<i>Eiendeler og gjeld</i>			
Fordringer		0	54 904
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-5 786 462	-5 806 830
Skyldige offentlige avgifter		0	-14 063
Annen gjeld		-14 746	36 571
Sum mellomværende med statskassen	8	-5 801 208	-5 729 418

NOTE 1: INNBETALINGER FRA DRIFT

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyrer	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer/avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	1 322 436	807 115
Sum andre innbetalinger	1 322 436	807 115
Sum innbetalinger fra drift	1 322 436	807 115

NOTE 2: UTbetalinger TIL LØNN

	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	132 422 025	120 929 302
Arbeidsgiveravgift	17 399 085	15 764 104
Pensjonsutgifter*	0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-6 392 725	-6 682 085
Andre ytelser	4 238 050	3 566 162
Sum utbetalinger til lønn	147 666 435	133 577 483

*Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK

Antall årsverk **223** **219**

NOTE 3: ANDRE UTBETALINGER TIL DRIFT

	31.12.2015	31.12.2014
Husleie	13 720 762	14 348 504
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	202 760	130 833
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	3 398 285	3 691 334
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	0
Mindre utstyrsanskaffelser	778 933	1 004 146
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 565 793	8 594 345
Kjøp av fremmede tjenester	66 455 620	51 432 848
Reiser og diett	9 196 464	7 368 493
Øvrige driftsutgifter	13 908 146	14 432 977
Sum andre utbetalinger til drift	109 226 763	101 003 480

NOTE 4: FINANSINNTEKTER OG FINANSUTGIFTER

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	18 946	4 557
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	18 946	4 557

NOTE 5: UTBETALING TIL INVESTERINGER OG KJØP AV AKSJER

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	7 190 746	12 905 988
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	3 134 031	3 241 285
Sum utbetalt til investeringer	10 324 776	16 147 273
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer til aksjer og andeler	0	0
Sum utbetalt til kjøp av aksjer	0	0

NOTE 6: INNKREVINGSVIRKSOMHET OG ANDRE OVERFØRINGER TIL STATEN

	31.12.2015	31.12.2014
Tilfeldige og andre inntekter	14 409 794	12 485 022
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	14 409 794	12 485 022

NOTE 7: TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til kommuner post 60-85	9 390 997 130	7 944 400 326
Tilskudd til fylkeskommuner post 60-85	4 900 000	18 146 475
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	4 532 800	7 552 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner post 70-85	37 903 430	33 738 915
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	9 438 333 360	8 003 837 716

NOTE 8: SAMMENHENG MELLOM AVREGNING MED STATS- KASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

Del A: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015	31.12.2015	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
<i>Finansielle anleggsmidler</i>			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Omløpsmidler</i>			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontakter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld	-38 572	0	-38 572
Skyldig skattetrekk	-5 786 462	-5 786 462	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-14 746	-14 746	0
<i>Sum</i>	<i>-5 839 780</i>	<i>-5 801 208</i>	<i>-38 572</i>
Sum	-5 839 780	-5 801 208	-38 572

*Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8B

Del B: Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Erve rvs- dato	Antall	Aksjer	Eier- andel	Stemme- andel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.12.2015								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

VEDLEGG

Vedlegg 1A: Tiltaksrapportering for *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)* per 31.12.2015

Vedlegg 1B: Tallrapportering på enkeltsaker for minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere – 2015

Vedlegg 2: Kunnskapsutvikling over kap. 821 post 21 i 2015

Vedlegg 3: Helhetlig rapportering på kap. 821, post 71 Tilskudd til innvandrers-organisasjoner og annen frivillighet 2014

Vedlegg 4: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2015

Vedlegg 5: Årsrapport for busetting 2015

Vedlegg 6: Statistikkrapportering 2015

Vedlegg 7: Integrering i Skandinavia, IMDi-rapport 2016